

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Hygienická problematika lesních mateřských škol
v porovnání s klasickými mateřskými školami**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

VEŘEJNÉ ZDRAVOTNICTVÍ

Autor: Lucie Živná

Vedoucí práce: MUDr. Marie Nosková

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Hygienická problematika lesních mateřských škol v porovnání s klasickými mateřskými školami jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Lucie Živná

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce MUDr. Marii Noskové za cenné odborné rady a Mgr. Davidu Kimmerovi, Ph.D. za pomoc s metodickým zpracováním dat. Dále bych chtěla poděkovat všem zkoumaným předškolním zařízením za jejich ochotu a spolupráci, bez které by tato práce nevznikla.

Hygienická problematika lesních mateřských škol v porovnání s klasickými mateřskými školami

Abstrakt

Práce s názvem „Hygienická problematika lesních mateřských škol v porovnání s klasickými mateřskými školami“ pojednává o rozdílnostech mezi dvěma typy předškolních vzdělávacích zařízeních.

Teoretická část seznamuje se vznikem klasických i lesních mateřských škol, vysvětluje důležitost institucí předškolního vzdělávání a životního prostředí ve vývoji dětí, shrnuje současný stav hygienických právních předpisů v oblasti předškolního vzdělávání, shrnuje hygienické požadavky na prostory, provoz a stravování a v neposlední řadě poukazuje na zdravotní rizika, která jsou všudypřítomná.

Cílem práce je porovnání klasických a lesních mateřských škol z hlediska vlivu na zdraví dětí a jejich nemocnosti, dále hygienických požadavků na prostory, provoz, podmínky a stravování a porovnání rozdílů ve vzdělávací činnosti.

Výzkumné otázky jsou následující:

Má typ mateřské školy vliv na zdraví a nemocnost dětí?

Jaká jsou zde hygienická rizika stravování?

Odráží se odlišné hygienické podmínky na provozu mateřských škol?

Jaké jsou rozdíly ve vzdělávací činnosti?

Výzkum byl veden kvalitativně pomocí polostrukturovaného rozhovoru s pedagogy a pozorováním ve výzkumném souboru. Výzkumný soubor byl složen z celkem pěti mateřských škol v Plzeňském kraji – tři klasických a dvou lesních (v té době lesních klubů, které plánují vstup do školského rejstříku, čímž se teprve stanou oficiálními LMS). Tato předškolní zařízení byla zvolena náhodně.

Ze získaných dat rozhovoru byla metodou „papír a tužka“ vytvořena schémata v kategoriích, jednotlivé podkategorie byly následně slovně popsány a odpovědi probandů byly porovnány. Z pozorování byla dle kategorií slovně porovnána všechna zkoumaná zařízení.

Výsledky ukazují, že typ zařízení nemá žádný významný vliv na zdraví a nemocnost dětí, v případě většího úrazu by ale díky příručním lékárníčkám mohly být lesní školky ve výhodě. Stravování v LMS nemá dostatečný legislativní podklad, a proto zde existují nevyřešené otázky ohledně sledování nutričního doporučení a spotřebního koše a skladování domácích svačin dětí. LMS by navíc měla dětem zajistit denní stravu

v rozsahu dvou svačin a oběda, což se v případě lesních klubů zatím neděje, ale se vstupem do rejstříku budou muset toto plnit. Z výsledků dále vyplynulo, že velké rozdíly jsou v prostorových možnostech zařízení, v přívodu vody, v hygienických zařízeních a ve způsobu zajišťování hygienických potřeb. Z hlediska vzdělávací činnosti jsou LMŠ schopny dětem ukázat i mužský článek výchovy, navíc dbají na přirozený rozvoj dítěte a jeho představivosti díky jednoduchým přírodním materiálům. Děti v LMŠ navíc tráví venku až třikrát více času denně.

Klíčová slova

Mateřská škola; lesní mateřská škola; předškolní vzdělávání; hygienické požadavky; stravování

Hygienic problematics of forest kindergartens in comparison with classical kindergartens

Abstract

This work, which is named „Hygienic problematics of forest kindergarten in comparison with classical kindergartens“, is about differences between two types of preschool educational facilities.

The theoretical part introduces with creation of classical and forest kindergartens, explains the importance of preschool educational facilities and the environment in childrens development, summarizes the current state of hygienic law regulations in the field of preschool education, summarizes hygienic requirements for places, service and catering, and last, but not least, points out health risks which are omnipresent.

The aim of the work is comparison of classical and forest kindergartens in terms of their impact on health of children and their morbidity, as well as hygienic requirements for places, services, conditions and catering, and the comparison of differences in educational activities. The research questions are as follows:

Does the type of kindergarten affect the health and morbidity of children?

What are the hygienic risks of catering?

Are the different hygienic conditions reflected in the service of kindergartens?

What are the differences in educational activities?

The research was conducted qualitatively with semistructured interview with teachers, and with observation in research file. The research file was composed of five kindergartens in the Pilsen Region – three classical and two forest kindergartens (at that time forest clubs, which are planning to enter the school register and then, they'll be officially forest kindergarten). Those preschool facilities was randomly chosen.

From the acquired interview data were created diagrams in categories, with using of method called „paper and pencil“, and individual subcategories were then verbally described and the answers of probands were compared. From the observing were, according to categories, verbally compared all of the researched facilities.

The results show that the type of facility doesn't have any significant effect on the health and morbidity of children, but in case of some bigger trauma would be forest kindergartens in advantage thanks to handy first aid kit. Catering in forest kindergarten doesn't have sufficient legislative regulation and therefore there are unresolved questions about monitoring of nutritional recommendations, consumer basket and storage of

childrens home made snacks. Forest kindergartens should be able to provide a daily catering for children, which consists of two snacks and a lunch, nonetheless, this is not the case of forest clubs, but after they enter the school register they'll have to fulfill that. Next thing that came out from the results is that there are large differences in area options of facilities, water supply, in hygienic equipment and in a way of securing of hygiene supplies. In terms of educational activities forest kindergartens are able to show children a manly part of education, on top of that they care about natural development of children and it's imagination, due to elementary natural materials. Moreover children in forest kindergartens spent three times more time outdoors that children in classical kindergartens.

Key words

Kindergarten; forest kindergarten; preschool education; hygienic requirements; catering

OBSAH

OBSAH	8
ÚVOD.....	10
1 Současný stav.....	11
1.1 Historie a současnost.....	11
1.1.1 Vznik mateřských škol	11
1.1.2 Vznik lesních mateřských škol	12
Lesní mateřské školy ve světě	12
Lesní mateřské školy v České republice	13
1.1.3 Asociace lesních mateřských škol	13
1.1.4 Legislativa	14
1.2 Vliv předškolní výchovy na vývoj dítěte	15
1.2.1 Vývoj dítěte	16
1.2.2 Environmentální výchova.....	17
1.2.3 Vliv pobytu v přírodě na vývoj dítěte.....	18
1.3 Porovnání klasických a lesních mateřských škol	19
1.3.1 Charakteristika lesních mateřských škol	19
1.3.2 Zázemí a venkovní prostory	20
Zahrada.....	21
1.3.3 Podmínky a hygiena	22
Záchody a umývárny	22
Zásobování vodou	23
1.3.4 Stravování.....	24
Pitný režim.....	26
1.3.5 Provoz a organizace.....	26
1.3.6 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	26
1.3.7 Pedagogický personál	27
1.4 Zdravotní rizika	28
1.4.1 Úrazy	28
Prevence	29
1.4.2 Onemocnění.....	29
Prevence	30

2 Cíl práce a výzkumné otázky	32
2.1 Cíl práce	32
2.2 Výzkumné otázky.....	32
3 Metodika	33
3.1 Metodika výzkumu.....	33
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	35
4 Výsledky.....	36
4.1 Rozhovory	36
4.1.1 Kategorie 1 – Zdraví a nemocnost dětí.....	36
4.1.2 Kategorie 2 – Stravování	40
4.1.3 Kategorie 3 - Prostory a hygienické podmínky	44
4.1.4 Kategorie 4 – Vzdělávací činnost.....	51
4.2 Pozorování	56
4.2.1 Provozní doba	56
4.2.2 Školský rejstřík	56
4.2.3 Zázemí	56
4.2.4 Zahrada a venkovní prostory	56
4.2.5 Poloha školky	57
4.2.6 Vybavení denní místnosti, hračky	58
4.2.7 Jídelna, prostory ke konzumaci jídla	58
4.2.8 Stravování.....	58
5 Diskuze.....	60
6 Závěr	71
Seznam literatury.....	73
Seznam příloh.....	78
Přílohy.....	79
Seznam použitých zkratk	98

ÚVOD

Svět se pozvolna mění a lidé začínají stále častěji myslet alternativními směry. Nejen nedostatek míst v klasických školkách, což se často udává jako hlavní důvod vzniku alternativních mateřských škol, ale i stále větší zájem o přírodu, ekologii a udržitelný rozvoj, vedl k myšlence založení těchto institucí předškolního vzdělávání, a to konkrétně lesních mateřských škol. Lidé prozřeli a po mnoha letech ničení planety Země si uvědomili, že je potřeba začít pracovat na výchově generace, která námi napáchané škody zmírní. A právě lesní mateřské školy učí děti předškolního věku vážit si přírody, učí je její zákonitosti, proměny, jednotlivé prvky. Kromě toho jim ukazují, jak se chovat sami k sobě, ke svému tělu, a k ostatním.

K tomuto vzdělávání je však zapotřebí specifického prostředí, podmínek a režimu. A to má samozřejmě důsledek v odlišnostech nejen v hygienických požadavcích a způsobu stravování, ale i například ve zdravotním stavu dětí a vzdělávacích programech.

V této bakalářské práci se zaměřuji právě na odlišnosti mezi klasickými a lesními mateřskými školami, a to co se týče hygienických podmínek, stravování, zdraví a nemocnosti dětí a vzdělávací činnosti.

1 Současný stav

„Každé dítě by mělo mít svůj vlastní svět, kde jsou bábovičky z písku, luční kobylky, vodní brouci, pulci, žáby, motýli, lesní jahody, třešně, žaludy, kaštiny, lezení po stromech, brouzdání se potokem, lekníny, veverky, netopýři, včely, morčata, štěňata, strniště, smrkové šišky, oblázky, písek, hadi, borůvky a sršni. Každé dítě, které o tento svět přijde, zároveň přijde i o nejlepší zdroj své výchovy. Tím, že se s jednotlivými složkami tohoto světa seznámí, se dostane do styku s vnitřní harmonií přírody. Toto poučení je nenásilné, přirozené a celistvé.“

Luther Burbank, 1907

1.1 Historie a současnost

1.1.1 Vznik mateřských škol

Historie vzniku mateřských škol sahá až do pravěku, kdy se o děti starali muži i ženy společně a hlavním cílem bylo zamezit vzniku nebezpečí pro dítě. Rodičovská výchova byla přirozeným procesem a lidé učili své potomky hlavně praktické věci (Šlégl, 2012). Tehdy se ještě nebraly ohledy na psychické potřeby dětí, ani na poznávací aktivity, neznámé byly i pojmy emocionalita a potřeba seberealizace (Opravilová, 2016). O psychickém a motorickém vývoji nikdo neuvažoval a do 4. století našeho letopočtu byly děti brány spíše jen jako doplněk do domácnosti, který mohl odvádět nějakou práci (Opravilová, 2016).

Reformu v zájmu o výchovu a vzdělání dětí přinesl Jan Amos Komenský se svým dílem „Informatorium školy mateřské“ z roku 1632. Dítěti dodal určitou hodnotu a stanovil cíle, metody a obsah předškolní výchovy. Činnosti ve školním prostředí přirovnává spíše ke hře a ne k práci, kterou by děti vůbec neměly provádět; hrou se totiž dítě naučí nejvíce (Komenský, 1964). Zavedl pojem „škola společná“, čímž se přiblížil dnešní koncepci veřejné předškolní instituce (Opravilová, 2016).

Počátky s hromadnou výchovou dětí určily instituce, které byly zakládány při kláštorech. Jednalo se o různé útulky, nalezince nebo sirotčince, kde probíhala výchova dětí bez rodičů. Až v první polovině 18. století vznikla myšlenka, že děti raného a předškolního věku by se měly vzdělávat a vychovávat společně a veřejně, protože ve skupině dosáhne více dětí najednou rychlejších výsledků (Opravilová, 2016). Realizace se ale tento nápad dočkal až v 19. století - teprve tehdy začaly vznikat první veřejné

předškolní instituce a nějakou dobu trvalo, než se jejich metody, obsahy a cíle sjednotily (Opravilová, 2016).

Za druhé období reformy vzdělávání by se dalo považovat 20. století, taktéž nazývané dle švédské žurnalistky a spisovatelky Ellen Keyové jako „století dítěte“ (Opravilová, 2016). V tomto období vznikly nové pedagogické teorie a směry. Dle Šlégl (2012) bylo ale reformním obdobím v rozvoji MŠ už 19. století.

V České republice se historie vzniku MŠ datuje do 30. let 19. století, kdy byla založena opatrovna Na Hrádku (Opravilová, 2016). V polovině 19. století pak spolu s národním obrozením přišly myšlenky na změnu školského systému. Až v roce 1869 byla vybudována v České republice první veřejná MŠ (U sv. Jakuba v Praze) pro děti ve věku 4 - 6 let (Opravilová, 2016). Následně vznikaly další školky a k 31. 12. 1920 byl počet MŠ v českých zemích 408, o deset let později vzrostl na 1391 (Opravilová, 2016). Ačkoli během 1. a 2. světové války počet MŠ klesl, po jejich konci zase narostl, a to hlavně díky nárůstu zaměstnanosti žen jakožto matek (Opravilová, 2016).

Od roku 1993 začaly do České republiky přicházet nové podněty ze zahraničí, byly vytvářeny první české vzdělávací programy a vznikla reformní pedagogika, která s sebou přinesla různé alternativní programy (Opravilová, 2016). Velká změna proběhla v roce 2005, kdy 1. ledna vstoupil v platnost zákon č. 561/2004 Sb., taktéž nazývaný „školský zákon“. S ním vznikl tzv. RVP PV (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání), který udává požadavky, podmínky a pravidla pro předškolní vzdělávání a dotčené instituce se jím musí řídit (Šlégl, 2012). V současné době, konkrétně ve školním roce 2016/2017, byl finální počet dětí navštěvujících MŠ v České republice 362 653 (ČSÚ).

1.1.2 Vznik lesních mateřských škol

Lesní mateřské školy ve světě

Ačkoli původní myšlenka LMS pochází z Norska a Švédska, první takto orientovaná školka vznikla v roce 1954 v Dánsku (Vošahlíková, 2009). Její zakladatelkou byla Ella Flatau, která pravidelně pořádala s ostatními rodiči výlety s dětmi do lesa (Vošahlíková, 2009). Tento koncept se uchytil a v dnešní době jsou v Dánsku tyto školky velmi rozšířené a oblíbené. Kromě Dánska zavedlo stejný koncept vzdělávání i Švédsko, kde již více než 180 registrovaných školek (Michek, et al., 2015) funguje pod heslem „Venku za každého počasí“, a ani sousední Německo s počtem okolo 1 000 školek v celé

zemi nezaostává (Vošahlíková, 2009). V Německu, ačkoli prvotní iniciativa přišla už v roce 1968 (Vošahlíková, 2012), tak první LMŠ byla založena až v roce 1993 ve Flensburgu společnými silami zakladatelek Kerstin Jebsen a Petry Jaeger, které si přivezly zkušenosti ze stáže právě v Dánsku (Vošahlíková, 2009). V Německu mají LMŠ silnou oporu v legislativě, stát jim dokonce přispívá financemi a patří zde do systému předškolního vzdělávání. Michek, et al., ve své studii z roku 2015 uvádí, že v Německu je zřízeno 1 500 LMŠ pro 30 000 dětí.

Mimo Evropu se LMŠ těší oblibě v Kanadě a zájem vzbudily dokonce i v Japonsku, kde se pomalu ale jistě začínají rozšiřovat.

Lesní mateřské školy v České republice

Ani ČR neunikla tomuto alternativnímu trendu. Jedna z prvních samostatných LMŠ zde vznikla v roce 2007 a historie jejího založení je podobná jako v Dánsku (Vošahlíková, 2009). Zakladatelka Linda Kubale založila v Liberci tzv. Zelenou školku, kde jako zázemí posloužil statek, a s dětmi se vydávala prozkoumávat okolní přírodu. Kromě samostatných institucí existují i lesní třídy při MŠ. Jednou takovou je známá lesní třída při MŠ Semínko v Toulcově dvoře založena v září roku 2010.

Důvodem ke vzniku alternativních předškolních institucí v ČR byl zejména nedostatek míst v klasických školkách. Mezi lety 1998 a 2006 byl zaznamenán pokles MŠ o 23%, což nešlo ruku v ruce se stále se zvyšující porodností (Vošahlíková, 2012). Tento trend vedl k nárůstu počtu lesních školek a poptávce rodičů po nich, konkrétně ve školním roce 2014/2015, byl počet dětí v LMŠ v ČR okolo 3 000 (Michek et al., 2015).

1.1.3 Asociace lesních mateřských škol

Asociace LMŠ vznikla v roce 2010. Jedná se o neziskovou organizaci, má zřízen transparentní účet a pravidelně vydává výroční zprávy. Asociace přebírá celorepublikovou zastřešující funkci nad subjekty zabývajícími se výchovou a předškolním vzděláváním dětí v přírodě. V souvislosti s tímto sdružuje více než 140 členských LMŠ (neboli tzv. lesních klubů – neoficiální školky, které nejsou zapsané ve Školském rejstříku). Těm poskytuje cenné rady ohledně legislativy, hygienických požadavků, pojištění nebo metodikách vyučování.

Jejich hlavním cílem je vytvořit vhodné podmínky pro vznik nových lesních klubů a zároveň zlepšit stávající. K tomuto cíli vytvářejí vzory, které nazývají Standardy kvality

LMŠ. Ty musí plnit každá LMŠ, která je členem Asociace, a jejich cílem je záruka kvality práce pro rodiče, děti, personál, ale i orgány státní správy.

Mezi její další činnosti patří například pořádání seminářů nebo mezinárodních konferencí, pomáhají zájemcům, kteří by chtěli založit vlastní LMŠ, a v rámci zlepšení legislativních podmínek komunikuje se státní správou.

1.1.4 Legislativa

Až do konce roku 2016 byla legislativa ohledně LMŠ velice sporná. Teprve ten rok vyšla v platnost vyhláška vyhrazena pouze pro LMŠ, ale její obsah je i nadále nedostatečný. LMŠ se tak musí řídit legislativou pro klasické MŠ. V mnoha případech ale ze strany LMŠ kvůli velkým odlišnostem provozu nelze vyhovět požadavkům platných právních předpisů.

Základním předpisem v oblasti předškolního vzdělávání je tzv. školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středoškolském, vyšším odborném a jiném vzdělávání, konkrétně jeho část druhá. Právní předpis týkající se výhradně jenom MŠ je vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání. Jsou zde uvedeny například podmínky provozu, podrobnosti o organizaci nebo limitní počty dětí v jednotlivých třídách. Okrajově se tato vyhláška dotýká i stravování dětí a péče o jejich zdraví a bezpečnost.

Hygienické požadavky na provoz MŠ ukládá vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve které jsou uvedeny požadavky na prostorové a mikroklimatické podmínky, vybavení, provoz, osvětlení, vytápění, zásobování vodou a úklid mateřských škol.

Co se týče školního stravování, česká legislativa byla ve velké míře potlačena legislativou evropskou, která má přednost před národní. I tak ale na našem území stále platí vyhláška č. 107/2005 Sb. o školním stravování a vyhláška č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných. Ze strany Evropy zde ale hraje hlavní roli Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 o hygieně potravin.

Do předškolní legislativy je zahrnut i zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, který obsahuje základní pojmy ohledně pitné vody, a má samostatně vymezenou část týkající se podmínek pro výchovu a vzdělávání dětí, vnitřního prostředí staveb a hygienických požadavků na venkovní hrací plochy.

Ačkoli LMŠ jsou zmíněny například ve vyhlášce č. 14/2005 Sb. nebo ve školském zákonu, jediným platným právním předpisem, zabývajícím se touto alternativní mateřskou školou je vyhláška č. 465/2016 Sb. o LMŠ, kterou se mění vyhláška č. 410/2005 Sb. Tato vyhláška byla vyhlášena 22. 12. 2016, jedná se ale jen o doplňující § 9, který bude vložen do vyhlášky č. 410/2005 Sb. za stávající § 8. Tato nejnovější vyhláška řeší problematiku pitné vody, hygienických zařízení a zázemí LMŠ. Tak jako v klasických školkách musí být do LMŠ zajištěn přívod pitné vody k pití, osobní hygieně a případnou první pomoc. Vyhláška vymezuje nádoby, které je možné využívat pro donášení nebo dovoz pitné vody, a shoduje se v tomto bodě s vyhláškou č. 106/2001 Sb. Nádoby musí být čisté a uzavíratelné, určené pouze pro tento účel a materiál, ze kterého jsou vyrobeny, musí být určený pro styk s potravinami. Hygienické zařízení se záchodem, tekoucí pitnou vodou a prostředky osobní hygieny musí být dle předpisů umístěno buď přímo v zázemí LMŠ, anebo v jeho bezprostřední blízkosti. Samotné zázemí musí být suché, čisté, musí být vybaveno pomůckami pro poskytnutí první pomoci, nesmí ohrožovat zdravotní stav dětí, musí umožnit bezpečné uložení osobních věcí dětí a vybavení a pomůcek školky a v případě nepříznivých klimatických podmínek musí plnit úlohu ochranného přístřešku.

Od 30. 12. 2016 navíc nově dle školského zákona dostaly do té doby tzv. lesní kluby možnost zapsat se do Školského rejstříku, čímž se z nich staly oficiální MŠ. Mají tak nárok na dotace ze státního rozpočtu, ale zároveň i podléhají kontrolám ze strany České školské inspekce a OOVZ.

1.2 Vliv předškolní výchovy na vývoj dítěte

Kromě rodinného prostředí má na rozvoji dítěte velký podíl právě MŠ (Gillernová, Mertin, 2010). Dle stejných autorů má předškolní vzdělávání na děti dokonce větší vliv než vzdělávání základní, protože předškolní období je nejvhodnějším obdobím pro rozvoj osobnosti. Dochází k utváření tzv. myšlenkových modelů, kdy si dítě urovná, co je správné a co špatné, a právě tuto dobu je dobré využít pro seznámení dítěte s přírodou (Hederer, 1994). Také naučit dítě dodržovat zdravý životní styl je důležité právě v tomto období, kdy jsou děti nejovlivnitelnější (Čeledová, Čevela, 2010).

1.2.1 Vývoj dítěte

Je důležité dbát na správný, fyziologický vývoj dětí. Jakákoli abnormalita může znamenat velký problém do budoucna. Bezprostředně po narození se u novorozenců díky vnějším podnětům (světlo, zvuky, doteky) formují nervové dráhy vedoucí smyslové vzruchy (Gründler, Schafër, 2010). Smysly jsou základem, bez kterého by jedinec nebyl schopný orientovat se ve světě. Během prvního roku života se v kojeneckém těle zakládají funkce důležité pro budoucí život. Díky zrychlenému fyzickému, sociálně emocionálnímu a kognitivnímu vývoji je rané dětství nejkritičtějším obdobím (Azlina, Zulkiflee, 2012). Již od brzkého věku je důležité s dítětem dostatečně komunikovat, dávat mu různé podněty a věnovat mu pozornost (Kořátková, 2008).

Do dvou let děti komunikují pouze neverbální formou a až mezi druhým a třetím rokem se rozvíjí schopnost řeči (Kořátková, 2008). Dětský jedinec se snaží napodobovat slyšená slova, která postupně skládá do jednoduchých vět a následně i říkanek. Ve dvou letech by dítě dále mělo umět „čmárat“ a ve třech letech by mělo být schopno nakreslit lidskou postavu v podobě hlavonožce, což je zapříčiněno dětskou výškou, ze které jsou nejvíce vnímány nohy a následně skloněná hlava dospělé postavy (Šulová, 2010).

Mezi třetím a čtvrtým rokem věku dítěte se rodiče rozhodují ve volbě MŠ. Nejčastějšími důvody, proč rodiče zvolí právě LMŠ, je to, že jejich děti tráví čas v přírodě, mají kladný vztah k alternativnímu vzdělávání a láká je odlišnost ve stravování (Michek et al., 2015).

Předškolní věk je dle § 34 zákona č. 561/2004 Sb. období zhruba mezi třemi až šesti roky věku dítěte. Kořátková (2008) s tímto souhlasí a dále toto období specifikuje tak, že předškolní období pro dítě vzniká narozením (do tří let se jedná o raný předškolní věk) a trvá do dosažení šesti let. S oběma možnostmi souhlasí i Šulová (2010), která navíc věk mezi třemi až šesti roky popisuje jako „období hry“. Bývá také považováno za období zrychleného růstu, kdy má dítě vyšší potřebu energetického příjmu (Provazník, Komárek, 2004). Co se týče motorického vývoje, dochází ke zdokonalování pohybů, hbitosti a jisté eleganci (Provazník, Komárek, 2004). Dítě by mělo ovládat chůzi po schodech nebo stání na jedné noze, je pro něj přirozené utíkat, skákat, házet míčem a začíná být soběstačné v oblasti stravování, oblékání se a obouvání se (Provazník, Komárek, 2004). Okolo čtvrtého roku se začne projevovat laterálníta, která je odrazem dominantnosti hemisfér (Šulová, 2010). V období, kdy dítě nastoupí do MŠ, dochází k rozšiřování vztahů (Kořátková, 2008). Dítě také začíná být iniciativní v tom, co bude samo dělat, začíná se

socializovat a setkávat s jedinci i skupinami i mimo domov a dochází k rozvoji myšlenkového obsahu a fantazie (Provazník, Komárek, 2004). Zapojení dítěte do vrstevnické společnosti a kolektivní výchovy je fyziologickým dějem, který by dítěti neměl být odepřen (Bašková, 2009).

MŠ přináší dětem různé formy her, ať už kolektivních, nebo samostatných. Čím více podnětů pomocí hry dítě přijme, tím více informací získá a naučí se je. Například rozličnost materiálů dítě v předškolním věku zajímá nejvíce, při hře může samo prozkoumávat strukturu například písku nebo vody a zjišťuje, jak se různé materiály mění (Koťátková, 2008). Také různá prostředí, herní prvky nebo obyčejné povrchy umožňují dětem v tomto období tvořit různorodé herní scénáře (Acar, 2014). Přírodní materiály jsou levným, všudypřítomným a nekonečným zdrojem stimulů, které mohou mít vliv na dětskou představivost a potřeby a zároveň podněcují v dětech zájem o diverzitu přírody, což vytváří jisté emocionální pouto s životním prostředím (Bento, Dias, 2017).

Smyslový vývoj vrcholí okolo šesti let, a to tak, že nejdominantnější je nejdříve chuť, dále zrak, sluch a hmat (Koťátková, 2008). Velice důležitou složku tvoří v dětství vizuální vnímání a paměť, které jsou potřeba pro poznávání a učení (Koťátková, 2008). S vizuálním vnímáním se pojí i barevnost. Ta dětem pomáhá v orientaci, upoutává jejich pozornost a podněcuje je k získávání dalších informací pomocí ostatních smyslů (Koťátková, 2008). Sluch dovolí dětem komplexněji poznávat svět okolo sebe, pomocí vydávání zvuků v různých prostorech dítě zjišťuje, jak zde zvuk zní (Koťátková, 2008). Pro zdravé dítě je výskání nebo vřískání charakteristickým projevem.

Okolo sedmého roku je těžiště těla lokalizováno výše než u dospělých jedinců, což má za následek to, že dítě snadněji spadne (Provazník, Komárek, 2004). Současně se nadále vyvíjí i sluchové vnímání, které je sníženo o 10 dB (Provazník, Komárek, 2004). V tomto věku se začíná projevovat egocentrické myšlení a prodlužuje se reakční doba (Provazník, Komárek, 2004).

Pokud raný a předškolní vývoj dítěte proběhl fyziologicky a bez větších problémů, je dítě připraveno na přechod z MŠ do školy základní.

1.2.2 Environmentální výchova

Nikdo nemůže popřít, že životní prostředí na naší planetě se rapidně zhoršuje a dochází k nevratným globálním změnám. Vyvinuli jsme se do moderního, technologicky vyspělého a globalizovaného světa, ale ztrácíme zvyky a zkušenosti, což ovlivňuje kvalitu

našich životů (Bento, Dias, 2017). Je proto důležité předat myšlenku o ekologii a ochraně životního prostředí další generaci. U dětí je tato osvěta velice jednoduchá, protože v sobě ještě nemají zakořeněné žádné předsudky vůči přírodě, ničeho se neštítí a jsou přirozeně zvědavé (Hederer, 1994). Nejideálnějším prostředím pro předškolní děti k environmentální výchově venku je zahrada (Jančaříková, 2013). Samozřejmostí je i návštěva dalších různorodých ekosystémů (například les, pole, vodní plochy nebo jeskyně), ale v dnešní době, kdy se dbá na bezpečnost, je nejlepší volbou právě oplocená zahrada (Jančaříková, 2013).

Je potřeba dbát na to, aby životní prostředí, ve kterém žijeme, bylo čisté. Kvalita životního prostředí totiž z 20% až 25% ovlivňuje riziko vzniku různých onemocnění (Čeledová, Čevela, 2010). Po genetické výbavě je životní prostředí druhým faktorem, který nejvíce ovlivňuje naše zdraví (Podstatová, 2009), a pokud je znečištěné, může narušit přirozený růst a vývoj dítěte (Bašková, 2009).

1.2.3 Vliv pobytu v přírodě na vývoj dítěte

V dřívějších dobách byl pobyt dětí venku na denním pořádku. V dnešní době ale děti stráví venku něco mezi dvaceti pěti minutami až dvěma hodinami denně, a to je velmi málo (Daniš, 2016). Lidé se postupně přesouvají do velkých měst a ztrácí kontakt s přírodou. Příroda je ale pro náš život nezbytná. Při jejím nedostatku může vzniknout tzv. porucha osobnosti z nedostatku přírody (Daniš, 2016). Při ní dochází ke snížení smyslového vnímání, poruchám pozornosti a vyskytuje se více psychických i fyzických onemocnění (Daniš, 2016).

Vyhláška č. 410/2005 Sb. v § 21 nařizuje, že děti v MŠ by měly denně strávit venku minimálně dvě hodiny dopoledne a odpoledne dle toho, jak dlouho v zařízení zůstávají. Čas lze samozřejmě upravit podle toho, jaké venku panují podmínky nebo dle ročních období. S jistotou lze ale říci, že LMŠ tuto minimální dobu nařízenou právními předpisy hravě převyšuje.

Při pobytu dítěte v přírodě dochází dle Vošahlíkové (2012) k celistvému rozvoji dovedností a osobnosti jedince. Odráží se i na intelektuálním růstu a kognitivním učení (Azlina, Zulkiflee, 2012). To, že dítě v přírodě odpočívá, hraje si nebo se zde dokonce učí, se následně odráží na jeho studijních výsledcích (Daniš, 2016). Wattchow a Brown (2011) ve své publikaci uvádí, že venkovní vzdělávání naučí děti důležité věci o sobě samém, o ostatních a o přírodě. Pro děti předškolního věku je ale nejvíce přirozenější činností

hra, díky níž se zároveň i učí novým věcem. Ve vnějším prostředí navíc děti nachází mnohem více podnětů ke hře než v prostředí vnitřním a dopomáhá jim učit se pomocí získaných zkušeností (Acar, 2014). S tímto souhlasí i Gründler a Schafěr (2010, s. 24) – „Při volné hře dítě posouvá samo sebe dál ve svém vývoji.“ Při trávení velkého času venku se navíc v dětství rozvíjí schopnost postarat se samo o sebe. Dítě pak pozná, kdy má poprosit o pomoc dospělého, anebo kdy naopak situaci zvládne samo a například se oblékne s ohledem na počasí (Jančaříková, 2013).

Vědci se stále častěji přiklání k tomu, že právě pobyt ve venkovním prostředí utváří a posiluje obranyschopnost lidského těla. Sami rodiče dětí navštěvujících LMŠ konstatují, že jejich potomci jsou méně často nemocní (Vošahlíková, 2012). Roli v posílení imunity určitě hraje venkovní proměnlivost a větší rozsah rozdílných teplot, stejně tak fakt, že ve vnějším prostředí nejsou mikroorganismy schopné ulpívat na předmětech, udržet se a vzájemně se přenášet mezi jedinci tak, jako tomu je v interiéru (Vošahlíková, 2012). Pro tvorbu imunity je důležitý i kontakt s hlínou, protože neškodné mikroorganismy v ní obsažené dopomáhají k ochraně před různými onemocněními (Bento, Dias, 2017). Kromě imunitního systému se pak pobyt ve vnějším prostředí velkou mírou podílí i na rozvoji respiračního a kardiovaskulárního systému, hraje roli v prevenci obezity a pomáhá maximálně zapojovat smysly (Vošahlíková, 2012). Zvýšená fyzická aktivita dále pomáhá ve vývoji kostí a vzhledem k stále častější prevalenci dětské nadváhy a obezity je důležité, aby byly děti fyzicky aktivní od nejútlejšího věku (Bento, Dias, 2017).

1.3 Porovnání klasických a lesních mateřských škol

1.3.1 Charakteristika lesních mateřských škol

LMŠ jsou alternativním předškolním zařízením s programem převážně se uskutečňujícím ve vnějším prostředí nehledě na počasí. Zřízeny mohou být buď samostatně, nebo jako tzv. lesní třída při MŠ. Samostatná LMŠ není závislá na budově klasické MŠ, má vlastní alternativní zázemí s polodenním provozem zakončeným obědem (tzn. maximálně šest a půl hodiny), nebo s celodenním provozem (tzn. maximálně dvanáct hodin) a zřizovatelem je většinou nezisková organizace (Vošahlíková, 2012). Oproti tomu lesní třída při MŠ je pouze rozšířením běžného předškolního vzdělávání, sídlí v budově klasické MŠ, mají podobný vzdělávací program a je zde zajištěna

celodenní péče stejně jako v třídách klasické MŠ (tzn. šest a půl až dvanáct hodin denně), (Vošahlíková, 2012).

Ohledně počtu dětí v případě klasických MŠ udává vyhláška č. 14/2005 Sb. jasná kritéria. Minimální počet dětí v případě klasické MŠ s jednou třídou je patnáct (se dvěma a více třídami je minimální průměrný počet dětí ve třídě osmnáct) a třída se může naplnit do maximálního počtu dvaceti čtyř dětí. Ta samá vyhláška udává i minimální počet dětí v jedné třídě pro LMŠ, a to patnáct. V případě vycházky mimo místo výuky připadá na každých dvacet dětí z klasické MŠ jeden pedagogický pracovník. Oproti tomu LMŠ nemají pevně předepsaný počet dětí. Například v Německu se řídí pravidlem, kdy na skupinu tří dětí a více musí dohlížet dvě dospělé osoby a optimální počet na dva pedagogy je dvanáct až dvacet dva dětí (Vošahlíková, 2012). Asociace LMŠ provedla v ČR výzkum, při kterém zjistila, že na jednu českou LMŠ připadá průměrně dvanáct dětí s dvěma až třemi dospělými osobami.

1.3.2 Zázemí a venkovní prostory

Provoz klasické MŠ probíhá většinu dne v plně vybavené zděné budově, ke které přiléhá oplocená zahrada. V této budově děti tráví nejvíce času v tzv. denní místnosti, která musí splňovat mnoho kritérií. Například každé dítě zde musí mít svůj určitý prostor. Dle vyhlášky č. 410/2005 Sb. připadá na jedno dítě nezastavěná plocha o velikosti nejméně 4 m². Tato vyhláška také nařizuje, že prostory a uspořádání zázemí musí dětem umožnit volnou hru, odpočinek, osobní hygienu, cvičení a otužování. Osvětlení denních místností by dle § 12 vyhlášky č. 410/2005 Sb. mělo být řešeno denním osvětlením odpovídajícím normám. Pokud tomuto není možné ve výjimečných případech v daném prostoru vyhovět, může se po domluvě s OOVZ použít celkové osvětlení sdružené. Větrání je ukotveno v § 17 a § 18 výše zmíněné vyhlášky. Pokud je to možné, mělo by být přirozené a okna musí být bezpečně zajištěna proti rozbití z možného průvanu. Prostory v zázemí LMŠ by měly splňovat stejné požadavky, jako tomu je u prostor v klasické MŠ.

Pro oba typy MŠ je povinností vybavit své zařízení lékárníčkou (v případě LMŠ musí být vybavena dle vyhlášky č. 206/2001 Sb.) a hasicím přístrojem, nábytkem odpovídajícím věku dětí a vhodným k sezení a manipulaci s drobnými břemeny (Vošahlíková, 2012). LMŠ musí stejně jako klasické MŠ zajistit suché a bezpečné místo v zázemí pro uložení náhradního oblečení dětí (Vyhláška č. 465/2016 Sb.).

Denní místnosti klasické MŠ a zázemí LMŠ (nebo její blízké prostory) jsou využívány i k odpolednímu odpočinku dětí. Klasické školky jsou vybaveny lehátky nebo lůžky s pevnou oporou zad (Vyhláška č. 410/2005 Sb.) Lehátka a lůžka musí být skladována na místě, které bude dovolovat jejich provětrávání. Každé dítě si přinese z domova pyžamo a ložní prádlo, které musí být každé tři týdny vyměněno (Vyhláška č. 410/2005 Sb.). Lůžkoviny jednotlivých dětí musí být uloženy odděleně a individuálně přiděleny a označeny. V LMŠ má každé dítě svůj označený spací pytel nebo ložní prádlo a spí na matracích.

LMŠ využívá pro své zázemí netradiční budovy, jako například sruby, maringotky, týpí nebo jurty, které nejsou stavby. V těchto zázemích nesmí probíhat hlavní denní program a využívána jsou převážně pro spaní, uskladnění pomůcek a věcí dětí a při nepříznivých podmínkách poslouží jako ochranný přístřešek. Pokud některé LMŠ nemají ani takto řešené zázemí, teoreticky mají možnost s různými institucemi (školy, knihovny, atd.) ve své blízkosti domluvit tzv. „ochranný prostor“, který mohou s dětmi využít v případě nouze (Vošahlíková, 2012). Tato možnost je ale velmi sporná, protože v tomto případě by LMŠ ke svému provozu využívala stavbu, což by bylo v rozporu s legislativou, a nebylo by možné takovou školku zařadit do rejstříku škol a školských zařízení.

Zahrada

Podmínky pro zahrady jsou předepsány v § 3 vyhlášky č. 410/2005 Sb. Pozemek určený pro výchovu a vzdělávání předškolních dětí musí být oplocen. Prostředí zahrady by mělo být pestré, děti by měly mít možnost schovat se do různých zákoutí, využívat pro hru kameny, kmeny padlých nebo pokácených stromů, pískoviště nebo dokonce „blátoviště“ (Jančaříková, 2013). Ideálním doplňkem zahrady jsou i vlastní záhonky, kde se děti učí poznávat léčivé byliny a pěstovat vlastní zeleninu, kterou mohou následně zkonsumovat. Provozovatel venkovních hracích ploch by se měl vyvarovat vysazení nebezpečné a jedovaté flóry.

Jako typické herní prvky lze na zahradách nalézt skluzavky, prolézačky či pružiny. Nejčastěji se ale na zahradách zařízeních předškolního vzdělávání setkáváme s pískovištěm, které nesmí být dle § 13 zákona č. 258/200 Sb. mikrobiálně, chemicky a parazitárně znečištěno nad stanovené limity. Pravidelné kontroly a péči o písek v pískovišti má na starosti provozovatel venkovních hracích ploch. Mnoho školek také investuje do nákladných umělohmotných či železobetonových konstrukcí, přičemž mnohem výhodnější by bylo použití materiálů z obnovitelných zdrojů a přírodních

surovin. Naopak ale přibývá počet těch školek, které zakládají zahradu v přírodním stylu, která podporuje tradiční možnosti dětských her, a oddalují se od předem již vymyšlených her, ke kterým děti vedou herní sestavy (Gründler, Schafër, 2012).

1.3.3 Podmínky a hygiena

V LMŠ panují naprosto odlišné hygienické podmínky než ve školkách klasických. Téměř vše se musí přizpůsobit tomu, že děti tráví drtivou většinu dne venku a je pro ně typické ušpinit se. Malé děti ale na osobní hygienu ještě tolik nedbají a je proto na místě vymezit určitá preventivní opatření, ať už týkající se hygieny anebo dětských úrazů a onemocnění. Toto se týká například povinného očkování, důsledné profylaxe před klíšťaty a nákazami jimi přenášenými, řešení toalety nebo dohledu nad dostatečným mytí rukou (Vošahlíková, 2012).

Záchody a umývárny

Veškeré legislativní předpisy týkající se hygienického zařízení v předškolních zařízeních řeší vyhláška č. 410/2005 Sb. Záchody v předškolních zařízeních nemusí být odděleny dle pohlaví. Dále se musí na každých pět dětí hygienické zařízení vybavit jednou dětskou mísou a jedním umyvadlem. Obojí musí být umístěno ve výšce odpovídající velikosti dětí. Nepostradatelnou součástí umýváren v mateřských školách musí být i jedna až dvě sprchy. Do umýváren musí být zajištěn přívod tekoucí studené i teplé pitné vody, přičemž přívod teplé vody musí být napojen na mísící baterii, která je umístěna na vhodném místě a ve výšce mimo dosah dětí. Samozřejmostí je mýdlo v dávkovači a papírové ručníky na jedno použití, osoušeč rukou nebo vlastní ručník každého dítěte. V případě poslední možnosti musí být ručníky zavěšeny tak, aby se vzájemně nedotýkaly. Umývárny a záchody musí navazovat na šatnu a denní místnost a musí být náležitě osvětleny a odvětrávány.

Pro LMŠ jsou tato nařízení prakticky neproveditelná. OOVZ by na to měly brát zřetel a aplikovat alternativní řešení. Jediným předpisem, kterým se lze v těchto případech řídit je § 9 ve vyhlášce č. 410/2005 Sb., respektive vyhláška č. 465/2016 Sb. Dle Vošahlíkové (2012) se lze také teoreticky řídit vyhláškou č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. Ty stejně jako provoz LMŠ probíhají v přírodě. Dle této vyhlášky by tedy na patnáct dětí měl připadat jeden záchod s tekoucí vodou na omytí rukou v blízkosti. V praxi se tento problém ale většinou řeší jednou splachovací

toaletou pro děti a jednou pro dospělé, pokud je zázemí napojeno na kanalizaci a vodovod (Vošahlíková, 2012). Pokud není, lze po vzoru zotavovacích akcí zřídit toaletu suchou kompostovací, separační nebo chemickou. V těchto případech se vzniklý odpad musí likvidovat nezávadným způsobem, který musí být specifikován v provozním řádu (Vošahlíková, 2012). Dle § 9 vyhlášky č. 410/2005 Sb. se hygienické zařízení musí nacházet v bezprostřední blízkosti zázemí LMŠ.

Zásobování vodou

§ 20 vyhlášky č. 410/2005 Sb. nařizuje, aby v každém zařízení pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých byla zajištěna dodávka pitné vody. Pitnou vodou se rozumí voda bez úpravy nebo po úpravě, která se může použít k pití, vaření, přípravě jídel a nápojů, v potravinářském průmyslu, k péči o tělo a k mytí předmětů, které jsou ve styku s potravinami nebo lidským tělem (Zákon č. 258/2000 Sb.). V případě předškolních dětí připadá na jedno dítě šedesát litrů vody na den (Vyhláška č. 410/2005 Sb.). Pokud by se LMŠ řídily vyhláškou č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, tak by musely zabezpečit dostatek hygienicky vyhovující vody k pití, čištění zubů, vaření, mytí nádobí, čištění pracovních ploch v kuchyni a osobní hygieně. Vyhláška č. 465/2016 Sb. ale udává, že v LMŠ musí být dostatek vody pouze k zabezpečení osobní hygieny, pitného režimu a případné první pomoci.

Zatímco klasické MŠ bývají napojeny na veřejný vodovod, většina LMŠ tuto možnost díky specifickému zázemí nemá. Vošahlíková (2012) ve své příručce uvádí čtyři způsoby, jak zajistit pitnou vodu v LMŠ. Kromě již zmiňované přípojky na veřejný vodovod se lze na toto potrubí napojit vodovodem nebo hadicí, která k tomu ovšem bude uzpůsobena a bude vyrobena z vhodného materiálu pro styk s pitnou vodou. LMŠ může použít jako zdroj pitné vody i studnu, jejíž voda je pravidelně jednou za rok laboratorně kontrolována (Vošahlíková, 2012; Provazník, Komárek, 2004). Poslední a neméně častou možností je dovoz pitné vody od ověřeného zdroje v barelech s výpustí, tzv. výdejních automatech. Výdejním automatem se rozumí uměle instalovaná nádrž pitné vody bez vodovodní přípojky, do které je nutné zajistit pravidelný dovoz vody z vhodného zdroje (Vyhláška č. 252/2004 Sb.) Jako výdejní automaty pitné vody nejsou označovány tzv. „watercoolery“. Barely navíc musí být správně skladovány, včas spotřebovány a musí se dbát na dodržování hygieny při provozu (Provazník, Komárek, 2004). V samotné vyhlášce o LMŠ č. 465/2016 Sb. je pak uvedeno, že pitná voda může být donášena nebo

dovážena v čistých a uzavíratelných nádobách sloužících k tomuto účelu, vyrobených z materiálů vhodných pro styk s potravinami.

1.3.4 Stravování

Stravování je v problematice LMŠ velmi sledovaným problémem. Vzhledem k přísným požadavkům na klasické MŠ je zřejmé, že LMŠ se svým minimálním zázemím nejsou schopny vyhovět všem předpisům. Pokud se ale LMŠ od roku 2016, respektive 2017, mohou zapisovat do rejstříku škol, a jsou tedy oficiálně považovány za školku, je jejich povinností dle školského zákona dětem zajistit školní stravování. Školní stravování spadá pod stravovací službu a právnická osoba vykonávající provoz školky musí tuto činnost oznámit místně příslušnému OOVZ a jednat v souladu s evropskou a národní legislativou pro hygienu potravin (Vošahlíková, 2012). Dle vyhlášky č. 107/2005 Sb. má být školní stravování zabezpečeno zařízením školního stravování (tzn. školní jídelna, vývařovna nebo výdejna), které svou činnost provádí v provozovnách, anebo ve výjimečných případech (pokud toto v zařízení není možno zařídit) jinou osobou, která poskytuje stravovací služby. Způsob a rozsah stravování v MŠ stanovuje ředitel (Vyhláška č. 14/2005 Sb.). Vyhláška č. 107/2005 Sb. pak nařizuje, že dítě navštěvující MŠ má právo na denní příděl obědu s jedním předcházejícím nebo navazujícím doplňkovým jídlem (dle provozu – celodenní nebo polodenní), včetně tekutin. V roce 2017 vydalo MZ ČR ve spolupráci s MŠMT ČR stanovisko týkající se zajišťování stravování v LMŠ. V něm uvádějí, že LMŠ, které se zapíší do školského rejstříku, musí zajistit stravování v rozsahu uvedeném v § 4 vyhlášky č. 107/2005 Sb., tedy stejně jako v klasických MŠ přesnídávku, oběd a svačinu spolu s nutností dodržení spotřebního koše.

Klasické MŠ pro děti zajišťují stravu v podobě dopolední svačiny (přesnídávky), obědu a odpolední svačiny. Klasické školky mají většinou vlastní školní vývařovnu a jídelnu, takže pokrmy jsou vždy čerstvé a transportují se do přípravné kuchyňky u jednotlivých tříd, kde jsou obědy vydávány. V případě, že MŠ nemá vlastní kuchyň, může si domluvit dovoz obědů z jiné školní jídelny nebo provozovny, kde budou dbát na nutriční doporučení pro předškolní děti.

Pro LMŠ existují dle Vošahlíkové (2012) tři způsoby, jak zajistit dětem stravování ve školce. Prvním způsobem je využít služeb jídelny klasické MŠ nebo jiného stravovacího zařízení, které by bylo schopné sestavit jídelníček dle potřeb předškolních dětí a nutričního doporučení. Druhým způsobem je zajistit bezpečný dovoz obědů ve

várnicích z nějakého stravovacího zařízení, živnostníka nebo i domácnosti. Mezi takováto zařízení patří hlavně restaurace a kantýny zaměřující se na zdravou výživu, nebo dokonce na vegetariánství (Michek et al., 2015). Jako zdroj potravin jsou ideální i farmářské obchody nebo místní dodavatelé, LMŠ v tomto případě pak podporují regionální dodavatele (Michek et al., 2015). Třetí možností, a také asi tou nejproblematictější, je vaření jídel přímo v zázemí LMŠ. Zde nastává problém, kdy zázemí LMŠ nesmí být stavbou, a vařit se smí pouze ve stavbách (Nařízení EP a R (ES) č. 852/2004). Není proto za současné situace možné zajistit vaření pokrmů přímo v zázemí LMŠ. Ze stanoviska MZ ČR a MŠMT ČR (2017) navíc vyplývá, že vzhledem k tomu, že LMŠ není provozovatelem stravovací služby, nesmí ve svém zázemí skladovat dovezené potraviny, tzn., že veškeré potraviny a pokrmy musí být ihned vydány dětem k okamžité spotřebě.

To, jakým způsobem se budou děti v LMŠ stravovat, závisí pouze na dohodě rodičů s provozovatelem (Vošahlíková, 2012). V praxi to nakonec často vypadá tak, že děti si z domova nosí vlastní svačiny, které si po celý den nosí v baťůžku, a oběd je zařízen lesní školkou. V případě konzumace stravy z domova pak u těchto skupin předškolních dětí nelze sledovat nutriční doporučený příjem. Tento způsob stravování je navíc v rozporu s legislativními předpisy – vyhláška č. 107/2005 Sb. ukládá povinnost předškolním zařízením zajistit dítěti celodenní stravování v rozsahu dvou svačin a oběda. Tento problém z hlediska lesních školek není dořešený a prakticky na toto neexistují žádné regulační předpisy. MZ ČR v současné době komunikuje s Asociací LMŠ o zajištění stravování a nejnovější poznatky jsou uvedeny ve „Stanovisku MZ ČR k způsobu zajištění stravování v LMŠ“ (2017).

Provazník a Komárek (2004) uvádějí, že dítě v předškolním věku by denně mělo zkonsumovat pět až šest porcí příloh (rýže, těstoviny, brambory, pečivo, atd.), jednu až dvě porce masa a dvě až čtyři porce mléka a mléčných výrobků. Pokrmy by neměly být ostré a měly by se podávat pravidelně (Velemínský et al., 2005). Ovoce a zelenina by se na denním jídelníčku měla vyskytovat pětkrát, z toho zelenina by měla být podávána ke každému jídlu, aby si děti zvykly na její pravidelné zařazení do jídelníčku. Druhy ovoce a zeleniny je vhodné volit dle ročního období. Právě ovoce by mělo dětem zastoupit sladkosti. Na druhou stranu by se v dětském jídelníčku vůbec neměly vyskytovat uzeniny, instantní jídla a polotovary a jídla s vysokým obsahem soli. OOVZ pro kontrolu správného složení jídelníčků používají tabulku z Nutričního doporučení MZ ČR ke Spotřebnímu koši (2015), kde přidělují body dle četnosti zařazení/nezařazení a kombinace různých potravin do měsíčního jídelníčku, a podle výsledků sečtených bodů

za obědy a přesnídávky lze jídelníčky hodnotit jako výborné, velmi dobré, dobré, na nízké úrovni nebo nevyhovující.

Pitný režim

Dítě v předškolním věku by denně mělo vypít dle Provazníka a Komárka (2004) okolo dvou až dvou a půl litru tekutin, Velemínský et al. (2005) zase udává jeden a půl litru. Značnou část denního příjmu tekutin dítě přijme právě ve školce, kde pedagogové na dodržování velmi dbají, obzvláště při jídle. V klasické MŠ je dodržování pitného režimu řešeno celodenním přístupem k tekutinám, kdy si každé dítě může samo do svého označeného hrníčku načepovat svoje pití. Nejčastěji jsou podávány čaje, sirupy, zředěné ovocné džusy, mléko nebo kakao. Nejvhodnější tekutinou je však čistá voda, ať už balená, nebo kohoutková. Balenou nebo pitnou z vodovodu lze podávat bez omezení, v případě minerálních vod zde platí limit maximálně půl litru na den (Provazník, Komárek, 2004). Naprosto nevhodné jsou kolové nápoje a podobné sladké limonády a toniky (Provazník, Komárek, 2004). V LMŠ si dítě po celý den nosí vlastní lahev s pitím v batůžku a v případě vypotřebování vlastních zásob tekutin mají děti možnost doplnění vody z barelů.

1.3.5 Provoz a organizace

Provoz předškolních zařízení je řešen v § 1 vyhlášky č. 14/2005 Sb. Klasické MŠ mohou mít provoz celodenní, polodenní, nebo internátní, se kterým se setkáváme zřídka. LMŠ lze zřídit jen s provozem celodenním nebo polodenním. Celodenní provoz znamená, že vzdělávání v zařízení je poskytováno více jak šest a půl hodiny denně, nesmí ale překročit limit dvanácti hodin denně. Pro LMŠ s celodenním provozem je limitní doba vzdělávání, která se nesmí překročit, snížena na devět hodin denně. Polodenní provoz je limitován maximální možnou dobou vzdělávání na šest a půl hodiny denně.

Ačkoli klasické MŠ mají většinou děti rozdělené do několika tříd podle věkových kategorií, § 1a výše zmíněné vyhlášky dovoluje, aby v jedné třídě byly zařazeny děti různého věku, stejně jako tomu je v případě většiny LMŠ.

1.3.6 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Koncept vzdělávacích programů v ČR vznikl v roce 2007. MŠMT nařídilo, že každá školka musí mít zřízený Školní vzdělávací program (ŠVP), který bude v souladu

s principy Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). RVP PV by se dal vysvětlit jako hlavní způsob vzdělávání dětí od cca dvou do šesti až sedmi let v předškolním zařízení, přičemž děti se „učí“ pomocí různých činností a příležitostí (MŠMT, 2018). Dle tzv. „školského zákona“ č. 561/2004 Sb. musí RVP stanovit konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání. ŠVP by měl být sestrojený tak, aby rozvíjel potenciál a kompetence dětí a vyhovoval potřebám a přání dětí a jejich rodičů (Vošahlíková, 2012). Samozřejmě konkrétní školka musí být schopna ho svými podmínkami, prostorovými a personálními možnostmi splňovat (Vošahlíková, 2012).

LMŠ se svým vstupem do školského rejstříku stanou oficiální školkou a povinnost tvorby vlastního ŠVP se bude týkat i jich. Tvorba ŠVP se bude odvíjet od základních situací v LMŠ, jako je spontánní hra, prožitek a přímá zkušenost (Vošahlíková, 2012). I do této doby ale měli pedagogové v lesních školkách vymezené vlastní cíle a okruhy vzdělávání. Týkaly se hlavně celostního učení, podpory rozvoje smyslů přímou zkušeností, poznávání fauny a flory v původním životním prostředí, nebo například i prožití ticha (Vošahlíková, 2012).

1.3.7 Pedagogický personál

Pedagogický personál pro předškolní vzdělávání by měl mít odpovídající kvalifikaci. Zatímco v klasických MŠ lze najít jak učitelky bez vysokoškolského vzdělání, ale s mnohaletou praxí, tak i čerstvé vysokoškolské absolventy pedagogických oborů, v LMŠ se mohou uplatnit různě kvalifikovaní lidé. Kromě již zmíněných vysokoškolských předškolních pedagogů zde mohou být i například vedoucí skautských nebo woodcrafterských oddílů (Vošahlíková, 2012). Ve vyhlášce č. 14/2005 Sb. je uvedeno, že ve třídě s více jak osmi dětmi musí souběžnou pracovní činnost vykonávat i nepedagogický pracovník s odbornou způsobilostí. Tím se rozumí například odborná způsobilost k výkonu všeobecné sestry, zdravotnického záchranáře nebo vychovatele. Společným znakem všech pracovníků LMŠ by ale měla být odpovídající psychická a fyzická připravenost pro celodenní pobyt venku s dětmi a znalosti o životním prostředí (Vošahlíková, 2012). Klíčové je, aby pedagogové sami měli zájem o problematiku životního prostředí a v tomto odvětví se dále vzdělávali (Hederer, 1994).

Ženy v sobě mají odjakživa zakódovanou péči o děti, proto většinu pedagogického personálu v předškolním vzdělávání tvoří ženy. Mužský vzor je ale pro vývoj dítěte velmi

důležitý, protože ne každé dítě je vychováno v úplně rodině a mnohdy mu zastoupení mužského článku ve výchově chybí. LMŠ jsou svým charakterem na rozdíl od klasických MŠ mnohem atraktivnější pro mužské pedagogy, kterých je v předškolním vzdělávání velmi málo (Vošahlíková, 2012). Michek et al. (2015) uvádí, že v celkovém počtu pedagogů předškolní výchovy je pouze 0,46% mužů. V nepsaných pravidlech LMŠ je navíc ukotveno, že dvojice pedagogických pracovníků dohlížejících na děti by měla být složena z obou pohlaví (Michek et al., 2015).

1.4 Zdravotní rizika

Všechna zařízení předškolního vzdělávání se potýkají s určitými druhy zdravotních rizik. Je ale pravdou, že na rozdíl od dětí z klasických školek jsou děti z LMŠ vystaveny většímu množství škodlivých látek, hluku, nebo prachu, což také může mít vliv na zdravotní stav (Michek et al., 2015).

Pro případ úrazů nebo jakéhokoli zhoršení zdravotního stavu musí mít předškolní zařízení zajištěnou lékárničku vybavenou dle vyhlášky č. 106/2001 Sb. Dle Jančaříkové (2013) by s sebou pedagog měl nosit malou lékárničku i k venkovním aktivitám, a to nejen v LMŠ.

Nejvýznamnějšími zdravotními riziky v zařízeních předškolního vzdělávání jsou úrazy a infekční onemocnění.

1.4.1 Úrazy

Úrazy stávající se v zařízeních předškolního vzdělávání jsou většinou lehčího charakteru a následná hospitalizace v nemocnici není potřeba. I tak ale Provozník s Komárkem (2004) uvádí, že američtí odborníci došli k závěru, že hlavní příčinou mortality a morbidit v dětském věku jsou právě úrazy. V tomto případě s mortalitou souhlasí i Velemínský (2005), a dodává, že ke smrtelným úrazům dochází dvakrát častěji u chlapců, než u dívek. Nejčastěji dochází k úrazům pádem, zakopnutím, či srážkou s předmětem nebo jiným dítětem (Gründler, Schafër, 2010). Většina úrazů má charakter pohmožděnin nebo vykloubenin, ve více jak 50 % případů dojde ke zlomenině, ve 24 % případů k povrchovému poranění těla a pouze v 11 % případů je zraněna hlava nebo přímo lebka dítěte (Provozník, Komárek, 2004). Školský zákon č. 561/2004 Sb. navíc v § 29 ukládá povinnost evidovat všechny úrazy.

Prevence

Důvodů, proč ke vzniku zranění ve školkách dochází, je mnoho. Děti v tomto věkovém období vyžadují hodně prostoru k pohybovým aktivitám, a právě neumožnění jim spontánního pohybu, a tím pádem i snížení příležitostí k rozvoji pohybových dovedností (což může vést k vadnému držení těla a vzniku vertebrogenních potíží), může být jedním z důvodů (Provazník, Komárek, 2004). Prostory, kde je předpokládán zvýšený pohyb dětí, musí být dostatečně velké a je nutné vybavit je bezpečným nábytkem, který je umístěn na vhodných místech. Důležité je také regulovat počet dětí, které se budou v daném prostoru v jeden moment pohybovat. V předškolním zařízení je místem úrazu velmi často venkovní hrací plocha. Zde hraje roli i volba vhodných herních prvků, které jsou ale většinou bezpečné – jen 3 % úrazů bylo způsobeno nějakou závadou na herním prvku (Gründler, Schafër, 2010). Ti samí autoři také dodávají, že místa, která by mohla být nějakým způsobem nebezpečná, je nutné bezpečně ohraničit. Takovými místy jsou například ohniště nebo nádrže na vodu.

V případě LMŠ by se provozovatel nebo jakýkoli pedagog z daného zařízení před zahájením provozu měl sejit s lesníkem nebo ochranářem, který přísluší k místu, kde se bude provoz LMŠ konat. Povolaná osoba pak může podat užitečné informace o jedovatých rostlinách, které se v dané oblasti vyskytují, plánovaných dřevařských pracích v určitém lesním úseku anebo upozornit na dobu hájení divoké zvěře a konání honiteb v blízkosti provozu lesní školky (Vošahlíková, 2012).

1.4.2 Onemocnění

Vzhledem k množství dětí, které jsou spolu ve velmi těsném kontaktu v jedné třídě, dochází v tomto kolektivu k snadnému šíření infekčních onemocnění. Děti navštěvující předškolní zařízení bývají častěji nemocné, než děti, které rodiče vychovávají doma (Bašková, 2006). Roli hraje i přibývajícím počtem rodičů odmítajících nechat své děti očkovat. Přibývá tak vnímavých dětí, které pak v dětském kolektivu infekci roznášejí dál.

Nejvíce bývají zaznamenávány akutní respirační onemocnění (ARO), jako je kašel nebo rýma. Četnost se zvyšuje v zimním období a výskyt může souviset s nedostatečnými podmínkami nebo špatnou organizací a náplní dne (Provazník, Komárek, 2004). Samozřejmě vhodné podmínky k šíření agens ze skupiny ARO ovlivňují fyzikálně chemické vlivy (teplota, vlhkost, větrání v místnosti), kvalita prostor ve školce,

délka denního pobytu dítěte v zařízení a počet dětí, jak zdravých, tak nemocných (Provazník, Komárek, 2004). Kromě ARO jsou častými dětskými infekcemi i průjmy způsobené noroviry či rotaviry, exantémová onemocnění (spála či spalničky) nebo různé parazity přenášející se přímým kontaktem, jako jsou vši či roupi.

Velkým rizikem pro děti v LMŠ je zvýšené vystavení klíšťatům, které by potenciálně mohly děti infikovat klíšťovou encefalitidou nebo lymeskou boreliózou. Převážně druhá zmíněná nemoc vzbuzuje v rodičích obavy, protože jde o nejčastější onemocnění, které přenáší klíšťata, na severní polokouli (Weisshaar et al., 2006). Právě Weisshaar se svým týmem provedl v roce 2004 studii v jihozápadním Německu, která měla zjistit, zda jsou děti z LMŠ více vystaveni riziku kousnutí klíštětem a následnému onemocnění boreliózou, než děti z klasických MŠ. Do studie zařadil 1 707 dětí (1201 z klasických MŠ a 506 z LMŠ) a během studie bylo zaznamenáno celkem 3064 případů kousnutí klíštětem (1 094 v klasických MŠ a 1 970 v LMŠ). Z těchto případů došlo během pouhých devatenáct případů k potvrzení nákazy boreliózou (osm v klasických MŠ, jedenáct v LMŠ). Výsledkem studie je, že děti navštěvující LMŠ mají 2,8x vyšší riziko alespoň jednoho kousnutí klíštětem a 4,6x vyšší riziko nákazy boreliózou, než děti z klasických MŠ.

Prevence

Proti infekcím existuje jedna zásadní prevence, a to očkování. Do věku třinácti měsíců by všechny děti měly být naočkované třemi dávkami hexavakcíny, která chrání proti tetanu, pertussi, záškrtu, poliomyelitidě, hepatitidě B a *Haemophilus influenzae* typu B, a do osmnáctého měsíce první dávkou MMR vakcíny proti spalničkám, zarděnkám a příušnicím (druhá dávka by měla následovat nejpozději do šestého roku věku dítěte). Dle § 50 zákona č. 258/2000 Sb. smí být do předškolních zařízení přijímány jen děti, u kterých proběhlo stanovené pravidelné očkování dle očkovacího kalendáře, mají doklad o imunitě proti dané nauce, nebo nemohou být očkováni z důvodu kontraindikace se svým zdravotním stavem. Kromě pravidelného očkování se doporučuje i očkování proti pneumokokovým, meningokokovým a rotavirovým infekcím. Dalším preventivním prvkem je i řádné doléčení dětí před posláním zpět do školky, včasné rozpoznání příznaků onemocnění a oddělení dítěte a následné poslání se zákonným zástupcem domů. Dle zákona č. 258/2000 Sb. je vzdělávací zařízení povinno zajistit oddělení dítěte s případnými projevy akutního infekčního onemocnění tak, aby nedošlo k infikování dalších dětí či fyzických osob. I samotný kontakt s hlinou (ve které jsou obsaženy

neškodné mikroorganismy), ke kterému dochází v každé lesní školce, hraje významnou preventivní roli v tvorbě imunitního systému (Bento, Dias, 2017).

Významná je prevence proti samotným klíšťatům. Pokud se zamezí možnosti přilnutí klíštěte na dítě, sníží se tak riziko infekcí přenášených klíšťaty na nulu. Vychovatelé mohou děti i sebe ochránit už jen tím, že se budou vyhýbat místům s vyšším výskytem klíšťat. Dalším z ochranných prvků může být dobře zvolené oblečení. Takový oděv by měl být světlé barvy, aby na něm klíšťata byla dobře zřetelná, a mělo by zakrývat co největší část těla, tzn., že je vhodné volit oblečení s dlouhými rukávy a nohavicemi, případně zvolit i pokrývku hlavy (Vošahlíková, 2012), (Weisshaar et al., 2006). Před vycházkou by se také měl aplikovat repelent odpuzující klíšťata. Bezprostředně po návratu z vycházky by se měli všichni účastníci navzájem prohlédnout, zda nedošlo k zachycení klíštěte jak na oděv, tak na samotné tělo. V případě nálezu již přísátého klíštěte je nutné ho ihned odstranit vhodným a bezpečným způsobem, například kleštičkami určenými pro odstranění klíštěte. Odstraněné klíště se následně musí zlikvidovat, například spláchnutím do záchodu, zabalením do papíru a spálením nebo vložením do lahvičky s lihem. Do určité míry může jako prevence posloužit i znalost příznaků klíšťové encefalitidy nebo lymeské boreliózy (Vošahlíková, 2012). Vzhledem k tomu, že účinná očkovací látka proti lymeské borelióze pro humánní užití dosud nebyla vyvinuta, je vhodné naočkovat rizikové skupiny dětí alespoň dostupnou vakcínou proti klíšťové encefalitidě.

2 Cíl práce a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Porovnání hygienických požadavků na prostory, provoz, podmínky a stravování a porovnání nemocnosti dětí v lesních mateřských školách a klasických mateřských školách v Plzeňském kraji.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1:

Má typ mateřské školy vliv na zdraví a nemocnost dětí?

Výzkumná otázka č. 2:

Jaká jsou zde hygienická rizika stravování?

Výzkumná otázka č. 3:

Odráží se odlišné hygienické podmínky na provozu mateřských škol?

Výzkumná otázka č. 4:

Jaké jsou rozdíly ve vzdělávací činnosti?

3 Metodika

3.1 Metodika výzkumu

Bakalářská práce byla zpracována metodou kvalitativního výzkumu. S pedagogickými zástupci vybraných MŠ a LMŠ byly provedeny polostrukturované rozhovory následované pozorováním v daných zařízeních. Všechny osoby, které se podílely na výzkumu, byly seznámeny s obsahem a cíli práce, byly ujistiány o zachování anonymity a všechny materiály týkající se provozu jejich zařízení byly získány pouze s jejich vědomým souhlasem. Veškerá výzkumná činnost v zařízeních se odehrála v únoru a březnu 2018 na území města Plzně či v blízkém okolí.

Rozhovor byl tvořen z jednotných otázek, které byly kladeny zástupcům obou typů předškolních zařízení, a následné hodnocení je postaveno na rozdílných odpovědích. Skládal se z předpřipravených otázek rozdělených do čtyř tematických bloků. První blok měl za úkol zjistit, zda má typ MŠ vliv na zdraví a nemocnost dětí. Obsahoval otázky týkající se přijímání neočkovaných dětí, kontrol a pozorování zdravotního stavu dětí ráno při příchodu do školky a následně během dne, subjektivního zhodnocení nemocnosti, typů nemocí a doléčování dětí v domácím prostředí. Krom toho zde byly zařazeny i otázky ohledně úrazovosti v předškolních zařízeních, tzn. charakter a počet úrazů, či umístění a výbava lékárniček. Druhý blok otázek by měl odpovědět na problematiku stravování. Pracovníci byli dotázáni, jak je zajištěno stravování, zda se na něm podílí i rodiče, dále byli dotázáni na dodržování spotřebního koše, nutričního doporučení a pitného režimu. Byly položeny i otázky o skladování surovin a pokrmů, mytí nádobí a místě konzumace stravy. Třetí blok otázek zjišťoval odlišnosti hygienických podmínek a jejich vliv na provoz školky. Zajímalo nás vybavení denní místnosti či zázemí, uložení osobních věcí, jak je řešen odpočinek dětí po obědě a manipulace s lůžkovinami, vybavení a umístění hygienického zařízení, zdroj vody, osvětlení, větrání, úklid, ale i řešení venkovních prostor. Poslední blok otázek cílil na možné rozdíly ve vzdělávací činnosti. Týkal se školního vzdělávacího programu a jeho dodržování, počtu, genderového složení a vzdělanosti pedagogů, počtu a věkového složení dětí, doby a náplně času tráveného venku, nebo i charakteru volných her dětí.

Se souhlasem probandů byly pořízeny audio záznamy rozhovorů (které jsou nahrány na příloženém CD), a ty byly následně přepsány do textového dokumentu a důkladně zkontrolovány. Všechny otázky rozhovoru jsou k nalezení v příloze č. 1. Rozhovory byly označeny podle zařízení, ke kterému přísluší, tzn. L1 a L2 pro 2 LMŠ a

K1, K2 a K3 pro 3 klasické MŠ. Přepsané rozhovory byly zpracovány pomocí metody otevřeného kódování. Technikou „papír a tužka“ byly ve vytištěných rozhovorech ručně barevně znázorněny kódy, ze kterých byly posléze vytvořeny podkategorie a následně celé kategorie. Tuto metodu popisuje Švaříček a Šedová (2007) jako jednoduchý, účinný, univerzální a efektivní způsob, jak analyzovat data z rozhovorů. Příklad kódování přepsaného rozhovoru je v příloze č. 2, ostatní přepsané rozhovory jsou na CD, které je přiloženo k této práci.

Současně bylo v MŠ a LMŠ provedeno pozorování, při kterém byly pořízeny fotografie, které jsou nahrány na přiloženém CD. Písemné souhlasy ředitelů s pozorováním a pořízením fotografií v jejich MŠ jsou uvedeny také na CD, příklad je k nalezení v příloze č. 8. Výsledky pozorování byly zapsány do vlastního předpřipraveného podkladu, který je vložen do přílohy č. 3. Příklad vyplněného podkladu je k nalezení v příloze č. 4, zbylé jsou k nalezení opět na přiloženém CD. Kromě demografických údajů jsou zde uvedeny například poznatky o zázemí či denní místnosti, poloze školky, struktuře venkovních prostor či doplňující informace o stravování.

Z MŠ i LMŠ jsme dále zkusily sesbírat měsíční jídelníčky, které byly následně obodovány dle Nutričního doporučení MZ ČR ke spotřebnímu koši (MZ ČR, 2015). Vzhledem k tomu, že přesné složení jídla nebylo dohledatelné, vycházelo se pouze z popisu, vlastního úsudku či z tradičních postupů při tvorbě těchto pokrmů. To se týká hlavně různých druhů mas v pokrmech či pokrmů z nejasným názvem. Tabulka k hodnocení jídelníčků je v příloze č. 6, ukázkový týdenní jídelníček v příloze č. 5 a ukázka ohodnoceného měsíčního obědového jídelníčku v příloze č. 7 (zbylé jídelníčky i s hodnocením jsou k nalezení na CD, které je součástí této práce).

Spolu s jídelníčky byli ředitelé zařízení dotázáni i na statistiku docházky dětí, ze které by se dle absencí dala vypočítat teoretická hrubá nemocnost. Docházkové materiály poskytla pouze dvě zařízení, v jednom případě důvody absencí nejsou známy, předloženy byly jen počty dětí chybějících v dané dny, v druhém případě pak byla absence dětí doložena z počtu vydaných a nevydaných obědů (tato školka neposkytla absenční list). Ve 3 případech školky odmítly absenční statistiky vydat z důvodu ochrany osobních údajů. V případě LMŠ je navíc docházka dětí natolik specifická, že hodnocení nemocnosti by v tomto případě nemělo smysl. Získané materiály o docházce jsou přiloženy na CD.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

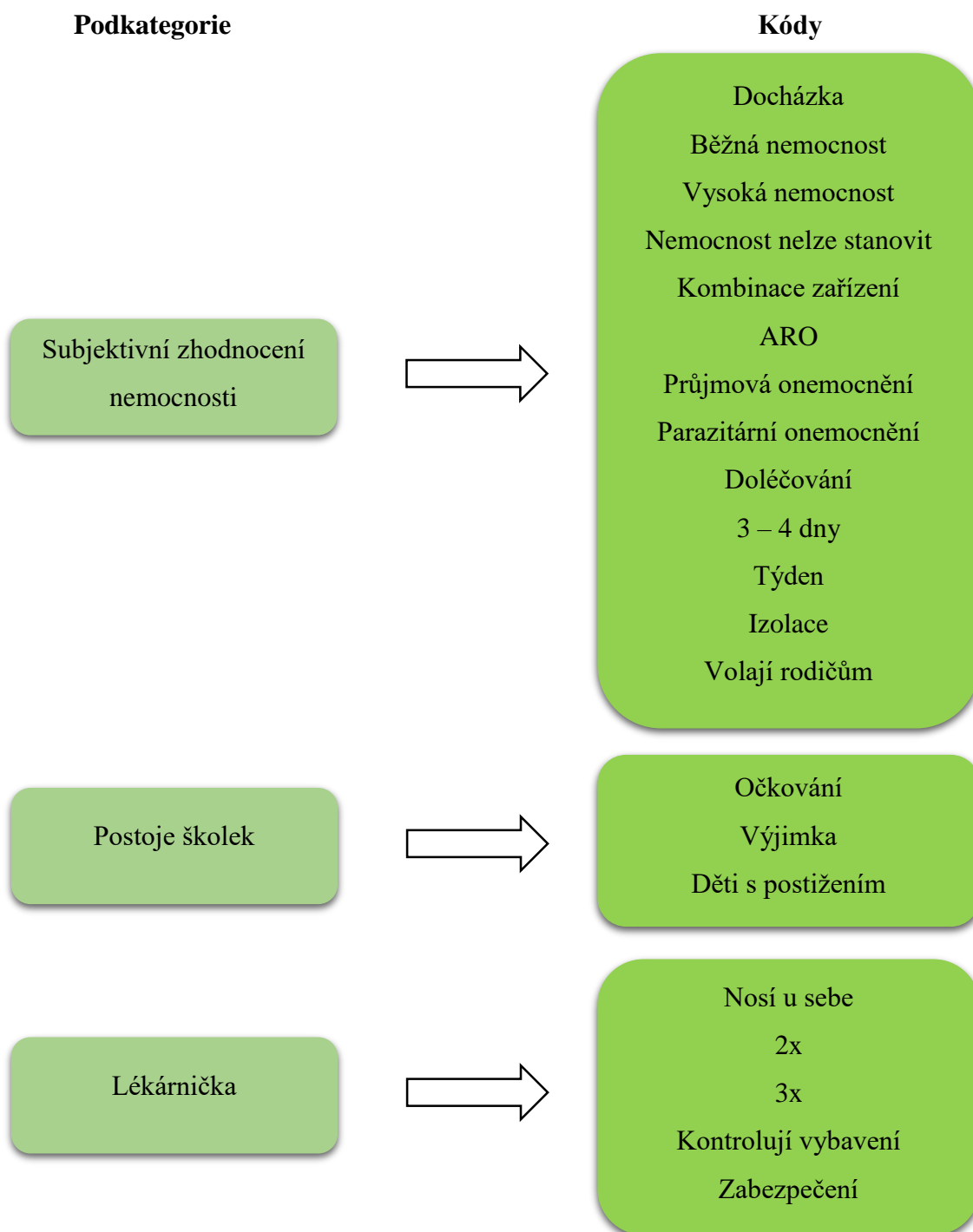
Do výzkumného souboru bylo náhodným výběrem zařazeno pět předškolních zařízení, konkrétně dvě LMŠ a tři klasické MŠ. V případě LMŠ se jednalo o zařízení, která v budoucnu plánují vstup do školského rejstříku, ale v době výzkumu se tato zařízení klasifikovala ještě jako lesní kluby. Všechna zkoumaná zařízení se nacházejí v Plzeňském kraji, ať už přímo v krajském městě Plzni nebo v blízkém okolí. V Plzeňském kraji zatím není žádná LMŠ zapsaná v rejstříku, první taková školka zde bude až v září roku 2018. Rozhovory byly vedeny s řediteli nebo s pedagogy. Rozhovory proběhly za plného provozu zařízení. Výzkum byl proveden v únoru a březnu roku 2018.

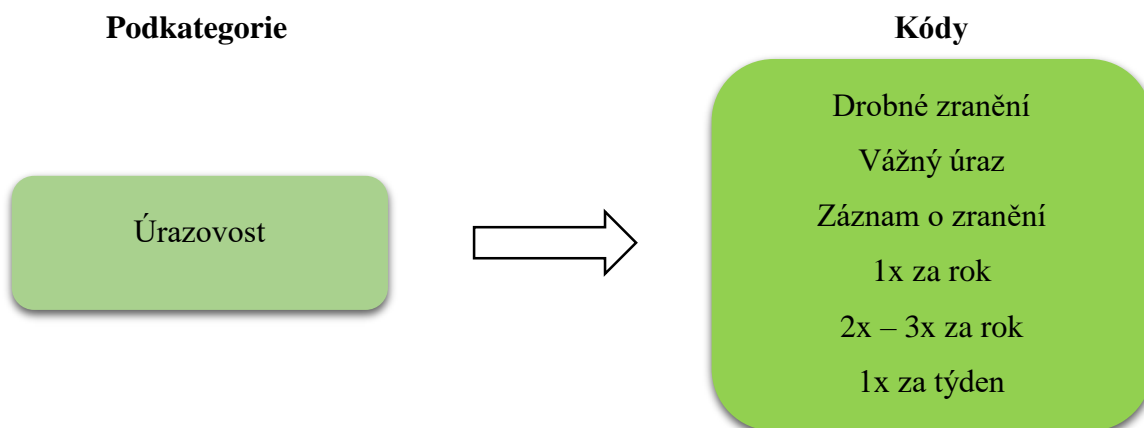
4 Výsledky

4.1 Rozhovory

4.1.1 Kategorie 1 – Zdraví a nemocnost dětí

Schéma č. 1 – Zdraví a nemocnost dětí

První kategorie pojednává o možnosti vlivu předškolního zařízení na zdravotní stav dětí. Byly vytvořeny čtyři podkategorie: subjektivní zhodnocení nemocnosti, postoje školek, lékárníčka a úrazovost.

Subjektivní zhodnocení nemocnosti

První podkategorie se zabývá osobním a individuálním pohledem pedagogů na nemocnost v jejich zařízení.

V první části této podkategorie se hodnotí docházka a nemocnost. V textu byly stanoveny kódy: „docházka“, „běžná nemocnost“, „vysoká nemocnost“, „nemocnost nelze stanovit“ a „kombinace zařízení“. Všechna zkoumaná zařízení si vedou docházku, nicméně v případě LMŠ z ní nelze stanovit, jak často jsou děti nemocné už jen kvůli tomu, že některé děti kombinují klasické MŠ s LMŠ a jejich docházka je individuální. Příkladem je odpověď probandky ze zařízení L1: „*Tady se to podle mě nedá objektivně posoudit, protože ne všechny děti chodí na pět dní. Takže máme děti s docházkou od dvou do pěti dní v týdnu a potom nemůžete dost dobře hodnotit, jak ty děti jsou často nemocné...*“. Probandka z druhé lesní školky L2 má stejný názor: „*Myslím si, že statistiku nelze nějakým vhodným způsobem v tuto chvíli vlastně vypočítat.*“. Zařízení klasických školek se shodla na běžné nemocnosti, pouze v jednom případě z důvodu epidemie hodnotila školka K3 nemocnost jako vysokou, když na otázku „Jak často jsou děti nemocné?“ odpověděla: „*Ted' hodně.*“

Druhá část se týká typu onemocnění. Z rozhovoru vplynuly kódy: „ARO“, „průjmová onemocnění“ a „parazitární onemocnění“. Na častých případech ARO se shodla všechna zařízení. V případě průjmových a parazitárních onemocnění už jde u obou typů zařízení o menší výskyt. Dokládá to odpověď ze zařízení K2, které k parazitárním onemocněním uvedlo, že: „*Vši se vyskytují občas.*“, a k průjmovým onemocněním: „*To*

je docela zřídka. To tady moc často nebývá.“. Zástupkyně lesní školky L2 se k parazitárním onemocněním (konkrétně vším) vyjádřila takto: „Vyskytují se třeba jednou do roka, to se s nimi setkám taky.“

Ve třetí části probandi subjektivně hodnotili četnost a délku onemocnění. Byly stanoveny kódy: „doléčování“, „3 – 4 dny“, „týden“. Klasické školky odpovídaly, že doba trvání nemoci je většinou týden, u lesní školky L2 je ale drobný rozdíl: „...cítím, že nemoc u nich probíhá velice rychle. Většinou třeba stačí tři až čtyři dny, kdy propukne, je nějaký „peak“ a pak se to zklidní. Mám pocit, že imunitní systém dětí z LMŠ je tak dobře nastavený, že si s těmi běžnými chorobami poradí rychleji v porovnání s jinými dětmi...“. Otázka doléčování je u obou zařízení také odlišná. Zatímco klasické školky K1 a K3 shodně odpověděly, že „Většinou ne“, tak lesní školky se shodly, že ano. Příkladem je odpověď školky L1: „Navíc všechny děti, co tady máme, asi až na dvě výjimky, mají v současné době maminky, které jsou doma na mateřské dovolené, nebo mají velice schopné hlídání, takže opravdu oni nepošlou do lesa dítě, které by bylo ve stavu, že by ho třeba ještě poslaly do státní školky, protože tam bude v teple, když to teda takhle přezenu. Protože prostě mírně nemocné dítě do lesa nepustíte na celý den.“

Poslední část se týkala postupu v případě výskytu onemocnění u dítěte v průběhu dne. Z odpovědí byly vytvořeny kódy: „izolace“ a „volají rodičům“. Zařízení K1 a L1 se shodla na tom, že dítě v tomto případě odizolují od zbytku. Všechna zařízení, kromě K1, pak uvedla, že volají rodičům, kteří si pro dítě co nejdříve přijedou.

Postoje školek

Podkategorie číslo dvě shrnuje postoje školek k problematice očkování a dětí s postižením.

Pro problematiku očkování byly stanoveny dva kódy: „očkování“ a „výjimky“. Všechna zařízení odpověděla, že přijímají pouze děti očkované a zařízení K1, K2 a L1 dodala, že neočkované děti pouze na základě legislativně dané výjimky. Příkladem je odpověď zařízení K2: „Musí mít platné očkování, akorát předškoláci jsou ze zákona, že nemusí mít celé očkování.“

Druhá část se týká přijímání postižených dětí a byl stanoven kód „dětí s postižením“. Čtyři zařízení odpověděla, že dítě s postižením mají či někdy měla, jen lesní školka L1 řekla: „Ne, pokud nepočítám astma u dítěte a... Ne, nemáme.“

Lékárnička

Předposlední podkategorie sumarizuje počet, kontroly a zabezpečení lékárníček v předškolních zařízeních.

První oddíl je zaměřen na počet lékárníček a přidělené kódy jsou následující: „nosí u sebe“, „2x“, „3x“. Zatímco u klasických školek náleží pro celé zařízení v případě K1 dvě lékárníčky a v případě K2 a K3 tři lékárníčky, obě lesní školky řekly, že každý jejich průvodce má vlastní lékárníčku. Příkladem tomu může být odpověď probandky ze zařízení L2: *„Lékárničku nosíme stále s sebou, takže tam, kde jsme my, tam je lékárníčka.“*

Druhý oddíl sleduje zabezpečení a kontrolu obsahu lékárníčky. Z textu vyplynuly dva kódy: „kontrolují vybavení“ a „zabezpečení“. To, že obsah lékárníčky pravidelně kontrolují, kladně odpověděla všechna zařízení. O bezpečném zabezpečení lékárníčky před dětmi se ale zmínilo jen zařízení K1: *„Tak lékárníčka, jedna je v kuchyni a jedna je tady hned za dveřmi na chodbě, je zamčená, klíček je pověšený z boku.“*

Úrazovost

Poslední podkategorie se týká charakteru zranění a subjektivního počtu úrazů.

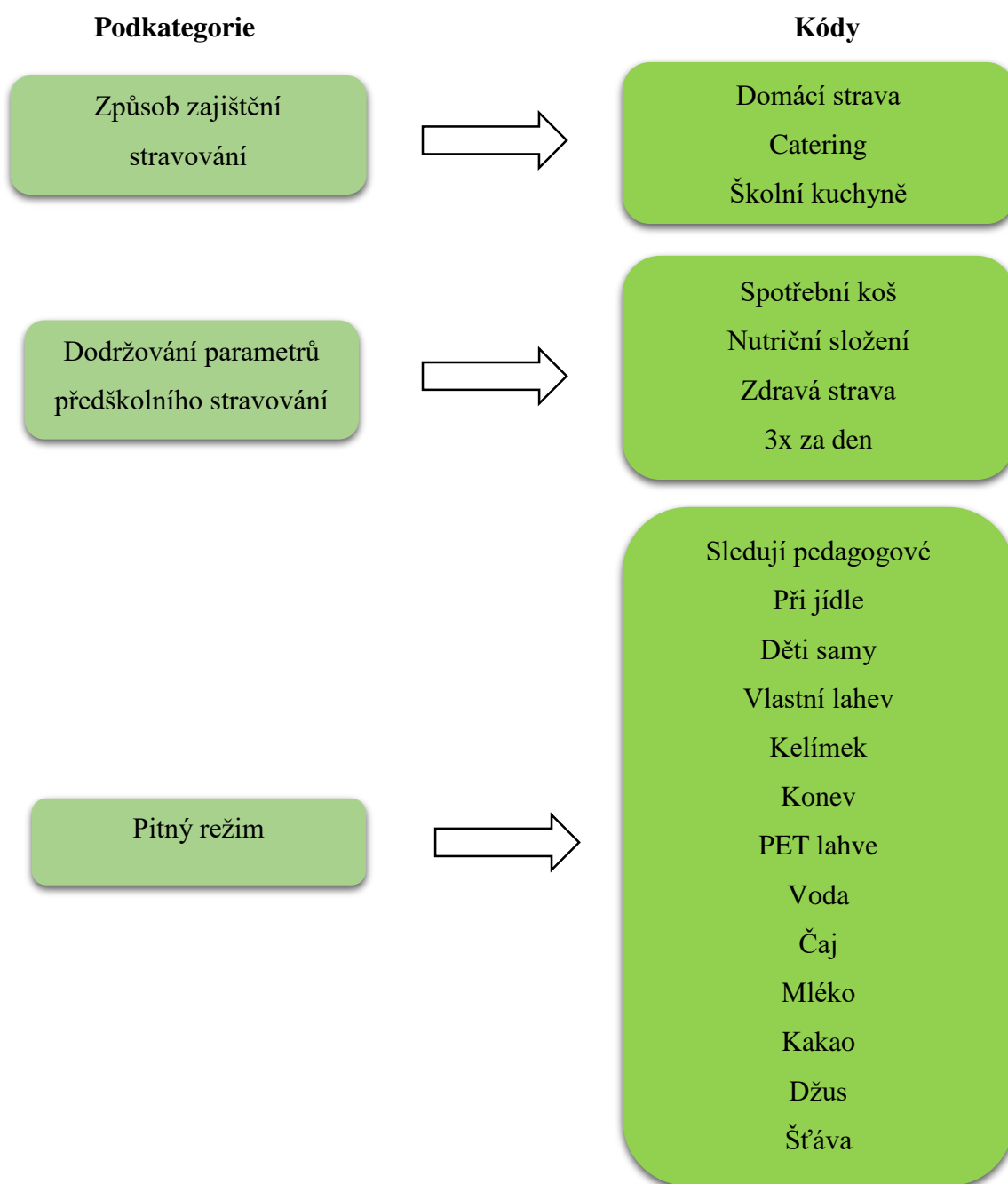
Pro určení charakteru zranění vedly tyto kódy: „drobné zranění“ a „vážný úraz“. Většina zástupců školek odpověděla, že zranění jsou převážně lehčího charakteru a není tedy rozdíl mezi klasickou a lesní školkou. Například zařízení K1 uvedlo, že nejčastěji řeší pády a odřeniny a zařízení L2 konstatovalo: *„Je to třeba říznutí nožem, protože děti pracují s nožem, učí se s ním pracovat, a pak jsou to jemné odřeniny, oděrky víceméně.“* Naopak vážný úraz zmínila probandka ze zařízení K2: *„Na Průhonu (pozn. odloučené pracoviště) si loni v květnu zlomil chlapec ruku.“*

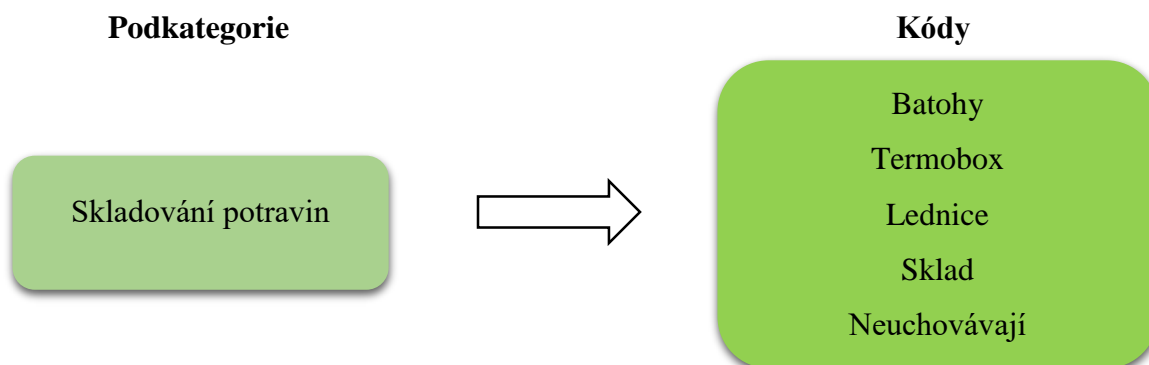
V další části probandi subjektivně hodnotili četnost úrazů. Kódy jsou následující: „1x za rok“, „2x – 3x za rok“, „1x za týden“. Dvakrát až třikrát za rok se nějaký úraz stane dle zařízení K1 a L2, které na otázku „Kolik úrazů ročně zhruba řešíte?“ odpovědělo: *„Možná tak dva, tři.“* Jednou za rok prý úraz řeší v zařízení K2 a zařízení K3 uvedlo jednou za týden: *„Možná třeba jednou týdně, že někdo třeba upadne nebo se škrábne...“*

Z rozhovoru vyplynul také kód „záznam o zranění“, který vypovídá o tom, zda se školka zmínila o záznamu do knihy úrazů. Jde o zařízení K1 a L1, z nichž lesní školka se vyjádřila takto: *„Samozřejmě máme knihu úrazů, tam zapisujeme tady všechny věci, ale ještě jsme neřešili takový úraz, aby byl nutný řešit s pojišťovnou.“*

4.1.2 Kategorie 2 – Stravování

Schéma č. 2 – Stravování

Kategorie č. 2 pojednává o rozdílech ve stravování, nakládání s potravinami a dodržování pitného režimu mezi LMŠ a klasickou MŠ. Do této kategorie náleží čtyři podkategorie: způsob zajištění stravování, dodržování parametrů předškolního stravování, pitný režim a skladování potravin.

Způsob zajištění stravování

Podkategorie č. 1 řeší, jakým způsobem je zajištěna strava pro děti. Z textu byly vytvořeny tyto kódy: „domácí strava“, „catering“, „školní kuchyně“. Všechny klasické školky vypověděly, že veškerou stravu jim zajišťuje jejich školní kuchyň, nacházející se přímo v zařízení. S odebíráním jídla ze školní kuchyně má ale zkušenosti i jedna lesní školka, konkrétně L2, která na otázku „Jak zajišťujete stravu pro děti?“ odpověděla: „*Takže cateringem, strava je dovážena z jídelny, která splňuje spotřební koš pro MŠ.*“. Stravu tedy odebírají formou cateringu z jídelny specializující se přímo na školní stravování. Cateringem má zajištěnou stravu i druhá lesní školka L1: „*Máme svačiny řešené tak, že je dávají rodiče a obědy necháváme přivážet.*“. Tím se zodpovídá i otázka ohledně vlastní stravy z domova. Domácí svačiny má zajištěné i lesní školka L2.

Dodržování parametrů předškolního stravování

Druhá podkategorie sleduje dodržování zásad pro předškolní stravování, týkající se složení stravy a frekvence stravování. Kódy jsou následující: „spotřební koš“, „nutriční složení“, „zdravá strava“. Spotřební koš dodržují všechny klasické školky, sledování nutričního složení také, pouze zařízení K1 odpovědělo: „*Ptala jsem se na to paní hospodářky, takže to sleduje, ale říkala, že to není úplně podle nějakých těch nutričních hodnot.*“. Lesní školka L2 odpověděla, že spotřební koš a nutriční doporučení sledují, ale jen co se týče obědů dovážených z jídelny, jinak si nutriční doporučení hlídají sami rodiče. Lesní školka L1 na otázku o dodržování spotřebního koše odpověděla: „*Ne, zatím*

ne. Nicméně my se chystáme vstoupit do rejstříku, takže potom samozřejmě, a v tomto směru už pracujeme.“. To, že ve školce si zakládají na dodržování zdravého stravování, zmínila pouze školka K3 a lesní školka L1.

Pro frekvenci stravování byl nalezen jednotný kód „3x za den“, který již z názvu vypovídá o tom, že jak klasické, tak lesní školky dodržují pravidlo dopolední svačinky, obědu a odpolední svačinky.

Pitný režim

Další podkategorie se zabývá zajištěním a sledováním pitného režimu a druhů tekutin.

Sledování příjmu tekutin bylo označeno kódy: „sledují pedagogové“, „při jídle“ a „děti samy“. Klasické školky K1 a K2 vypověděly, že děti mají během dne možnost si samy chodit doplnit pití do svého kelímku, zařízení K1 navíc dodalo: „*Je i přes den jako režim, kdy jim dáváme samy, že jo, ke svačině, po cvičení, když přijdeme z venku, při obědě a pak ještě pokud by měly žízeň, tak mají možnost se napít.*“. Příjem tekutin je většinou automaticky zařazen při podávání jídla, což kromě citované školky K1 zmínila i lesní školka L1. Pitný režim navíc sledují i pedagogové, s čímž se ztotožňovaly hlavně lesní školky, například L2: „*Pitný režim sledují pedagogové, tím, že je to malý kolektiv dětí, tak dva pedagogové v maximálním počtu třinácti dětí jsou vlastně schopni a zároveň povinni sledovat to, kolik to dítě za den vypije individuálně, takže z domova si děti nosí v lahvi pití a to v průběhu dne ten pedagog doplňuje, protože s sebou nosí zásobu pitné vody buďto v batohu, anebo v zázemí je k dispozici každý den čerstvá pitná voda.*“

To, z čeho děti pijí, označují kódy „vlastní lahev“, „kelímek“, „konev“ a „PET lahev“. V případě lesních školek si děti nosí pití ve vlastních lahvích, což přispívá i ke sledování příjmu tekutin během dne, jak dokládá odpověď zařízení L1: „*Poměrně dobře se nám to hlídá, protože ráno dostaneme dítě s termoskou nebo s lahví o určitém objemu, takže vidíme, jak pijí a máme svoje zastávky, kdy speciálně dětem připomínáme, že mají pít.*“ Klasické školky mají v každé třídě konev s pitím a děti mají kelímky či hrnečky. Pro příklad uvádím odpověď zařízení K3: „*Máme na třídách konvice a hrnečky, a pak je děti vždycky... nebo my, odnášíme.*“ Venku je pitný režim zajišťován v klasických školkách barely, které se vynesou přímo na zahradu, anebo zařízení K1 uvedlo uchovávání tekutin v PET lahvích: „*Normálně ven si to nebereme, pití, jenom, když je teplo, tak nám paní kuchařky zase dají v PET lahvích, jo, prostě udělají šťávu nebo vodu.*“

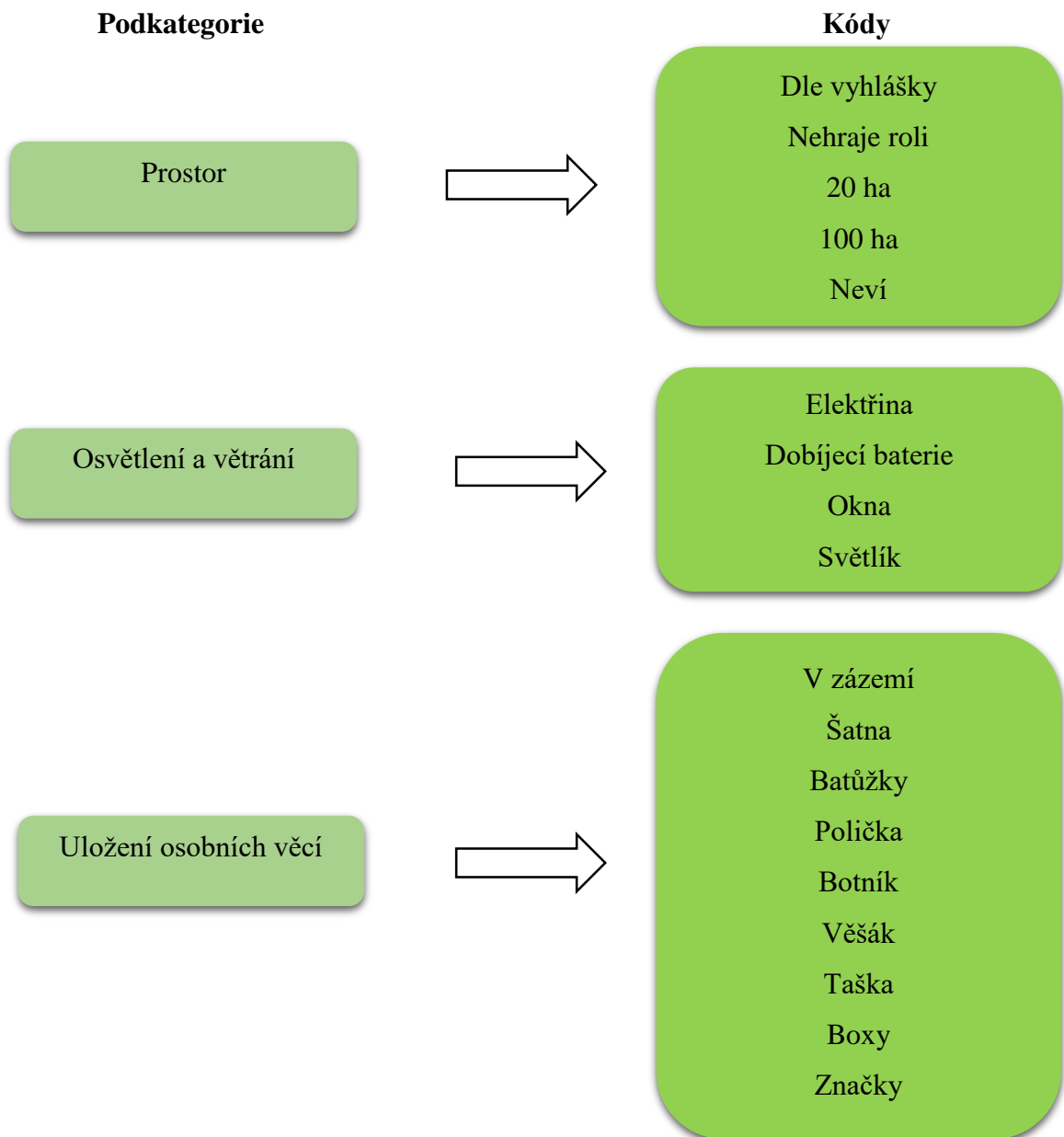
Rozmanitost podávaných nápojů byla rozkódována takto: „voda“, „čaj“, „mléko“, „kakao“, „džus“, „šťáva“. Džus uvedlo pouze zařízení K2, šťávu pouze zařízení K1 a kakao pouze zařízení K3, jinak se všechny klasické školky shodly na podávání mléka. Lesní školky mléko ve svých odpovědích neuvedly. Nejčastějšími tekutinami podávanými ve školce jsou tak voda a čaj, ať už slazený nebo neslazený. Pro příklad uvádím odpověď klasické školky K1: „*Máme tady pořád k dispozici čaj i vodu, k svačince ještě mléko nebo nějaký mléčný nápoj.*“, a odpověď lesní školky L2: „*V zimě se doplňuje teplý čaj slazený medem, po konzultaci s rodiči pokud třeba to někomu nevádí, máme tady veganskou holčičku, takže tam jsme individuálně domluveni s rodiči, že to bude čaj neslazený.*“

Skladování potravin

Poslední část podkategorií se týká místa a způsobu skladování surovin a hotových jídel. K této podkategorii náleží kódy „batohy“, „termobox“, „lednice“, „sklad“, „neuchovávají“. Všechny klasické školky se shodly, že ve svém zařízení mají sklad na potraviny. Školky K1 a K2 dále ke skladování zmínily lednice a K1 navíc využívá termoboxy na uchování odpoledních svačinek s tím, že dopolední svačinky se vůbec neuchovávají a vydávají se ihned čerstvé: „*Svačinky se dělají čerstvé, takže ty udělají a hned nám je nosí... A odpolední svačinky se dávají vlastně do té přenosné lednice.*“. Termoboxy ke skladování využívá i lesní školka L1, která zmínila i to, že děti si svačinky nosí v přijatelném počasí u sebe v batůžku: „*...svačinky do deseti stupňů mají děti v batůžcích, při svačině vyndají, po svačině uklidí, a když je nad deset stupňů, máme termobox polystyrenový s namraženými cihličkami, které zajišťují chlazení, potom to teda mají v termoboxu. A obědy, ty taky máme v termoboxu.*“. Uchování dopoledních svačinek v batůžcích praktikuje i lesní školka L2, odpolední svačinky vozí rodiče čerstvé. Dlouhodobé skladování odmítly obě lesní školky s tím, že jídlo ve svém zařízení neuchovávají.

4.1.3 Kategorie 3 - Prostory a hygienické podmínky

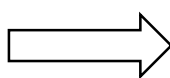
Schéma č. 3 – Prostory a hygienické podmínky

Podkategorie

Kódy

Hygienické zařízení

Kompostovací toalety

Toalety oddělené dle
pohlaví

2x záchod

5x záchod

6x záchod

10x záchod

Umývárna

Žlab

5x umyvadlo

6x umyvadlo

10x umyvadlo

Ručníky

Jednorázové osušení rukou

Oddělené ručníky

Ručníky v batohu

Přenosná sprcha

1x sprcha

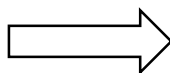
2x sprcha

Nenavazuje

Navazuje

Hygiena venku

Zajištění vody

Městský vodovod

Vodu dováží

Teplá voda

Směšovací baterie

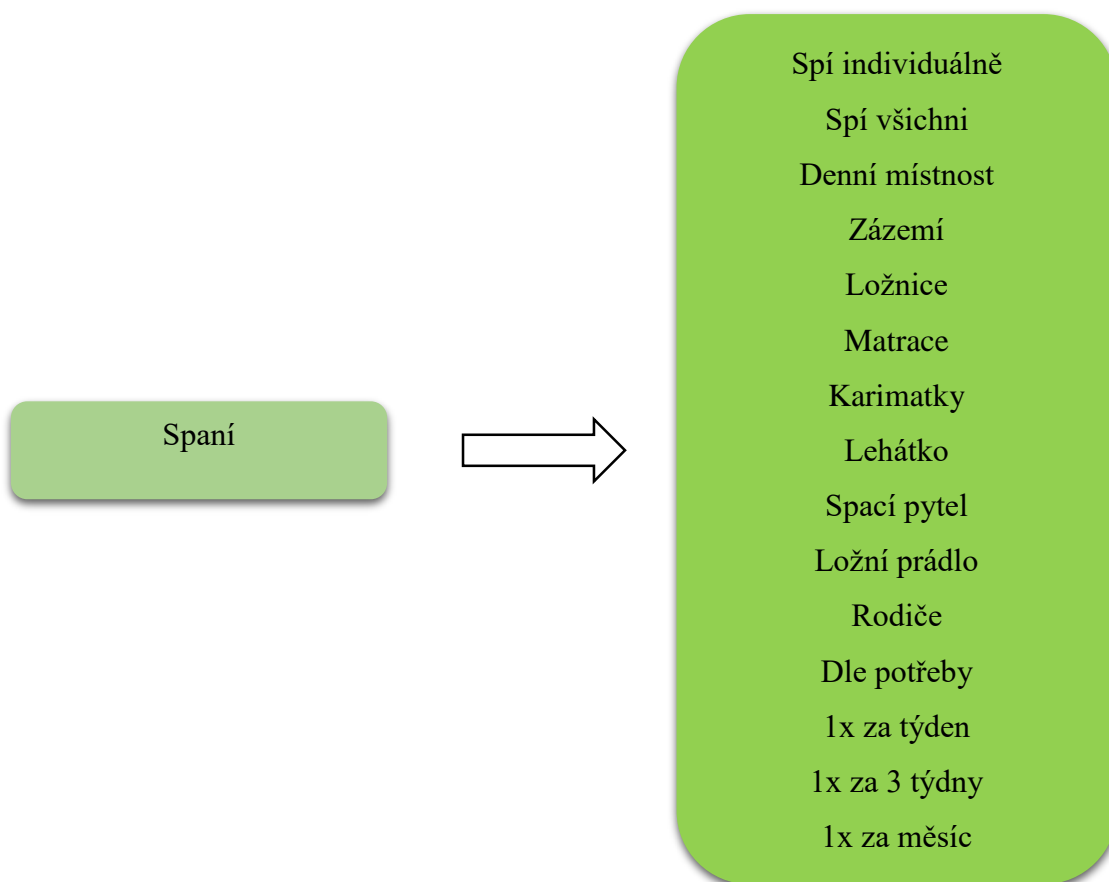
Ohřívání

Teplá voda z domova

Vodou šetří

Podkategorie

Kódy

Tato kategorie se zabývá rozdíly mezi klasickou MŠ a LMŠ co se týče prostorů a podmínek v nich, vybavení hygienických zařízení, zajištění vody a spaní dětí ve školce. Podkategorií je šest a jsou následující: prostor, osvětlení a větrání, uložení osobních věcí, hygienické zařízení, zajištění vody a spaní.

Prostor

Probandi byli dotázáni, jak velký je prostor pro jedno dítě v jejich školce, a z odpovědí byly vytvořeny kódy: „dle vyhlášky“, „nehraje roli“, „20 ha“, „100 ha“ a „neví“. Zástupci všech klasických školek uvedli, že neví, nebo si velikostí prostoru nejsou jistí, ale odpovídá minimálním limitům uvedených ve vyhlášce. U obou lesních školek zástupci uvedli, že v jejich případě velikost prostoru nehraje roli, konkrétně odpověď L1: *„Ta jurta má zhruba padesát metrů čtverečních a denní limit je patnáct dětí. Ale já chci říct, že tady je důležitý si uvědomit, že jako lesní školka to zázemí neslouží ke vzdělávání. Tím pádem ty parametry, které jsou v běžných školkách na jedno dítě, se na nás nevztahují. My jako vzdělávací prostor máme venkovní, takže si můžete propočíst, jak jsem říkala, denní limit patnáct dětí a máme tu dvacet hektarů, takže tak.“*

Osvětlení a větrání

Druhá podkategorie odpovídá na otázky ohledně zajištění osvětlení a způsobu větrání.

Pro část o osvětlení byly zvoleny kódy „elektřina“, „dobíjecí baterie“, „okna“ a „světlík“. Není překvapením, že všechny klasické školky jsou napojeny na elektřinu a osvětlení je tedy řešeno zářivkami. Na elektřinu je ale napojeno i zázemí lesní školky L2 a na otázku „Jak je zajištěno osvětlení?“ byla zaznamenána odpověď: *„Takže klasicky, máme tam žárovky.“* Druhá lesní školka L1 má světla napájena z dobíjecích baterií: *„Máme tam baterie, to Vám ještě můžu ukázat, a ty napájejí světla, ale samozřejmě hlavní zdroj světla je ten světlík.“* Všechna zařízení pak mají denní světlo zajištěno i okny.

Pro otázku větrání byly použity kódy „okna“ a „světlík“. Podobně jako v případě osvětlení, tak všechna zařízení k přirozenému větrání využívají okna a zařízení L1 navíc již zmíněný světlík.

Uložení osobních věcí

Třetí podkategorie má za úkol zjistit, jak a kde mají děti v různých zařízeních uložené osobní věci. Byly nalezeny následující kódy: „v zázemí“, „šatna“, „batůžky“, „polička“, „věšák“, „botník“, „taška“, „boxy“ a „značky. Skoro všechna zařízení se shodla na tom, že místo s osobními věcmi mají děti označeny značkami pro snadné rozeznání, zařízení K1 toto jako jediné neuvedlo. V klasických školkách pak mají děti své věci v šatnách, kde mají navíc i poličky, botníky, věšáky a látkové tašky, dost často jsou využívány i boxy na výtvořky dětí. Příkladem je odpověď probandky ze zařízení K2: *„Osobní věci tak mají vlastně v šatně, každý má svoji značku, botniček dole pod tou značkou, věšák, velkou látkovou tašku, do té se dávají vlastně ty drobnosti, na věšák větší bundu, na poličku čepici.“* V lesních školkách jsou také k nalezení různé poličky, boxy a různé botníky v zázemí, ale obě LMŠ se navíc shodly v tom, že děti mají své osobní věci ve svém batůžku, jak dokládá například odpověď zařízení L1: *„Jestli jste si všimla, tak v jurtě mají boxíky, které jsou označené. Každé dítě má svůj boxík, označený svojí značkou, a jinak máme praxi, že ta kára slouží jako shromaždiště, takže svoje batůžky. Tohleto je drak, tam jsou věšáčky, takže pokud není prostě zima, tak vlastně ty děti si tam vždycky zavěsí po svačině svoje batohy a vlastně v létě dovnitř vůbec nechodíme. Ted'ko tam máme, právě říkáme tomu batůžková karimatka, takže tam je vyčleněné místo, kam si dávají batohy v jurtě.“*

Hygienické zařízení

Následující podkategorie se týká vybavenosti hygienického zařízení a návaznosti na jednotlivé místnosti.

V první části budou shrnuty podrobnosti o toaletách. K tomuto tématu byly přiděleny kódy: „kompostovací toalety“, „toalety oddělené dle pohlaví“, „2x záchod“, „5x záchod“, „6x záchod“, „10x záchod“. Obě lesní školky využívají toalety kompostovací v počtu dvou sedadel pro děti, jak vyplývá například z odpovědi školky L2: *„A co se týče počtu záchodů a umyvadel, na nás se nevztahuje zákon, který se vztahuje na klasické školky nebo dětské skupinky, na patnáct dětí stačí dva kompostovací záchody, nicméně to, jak se k tomu postaví KHS v Plzni, ještě úplně nevíme.“* Zařízení klasických školek K1 má na jednu třídu šest toalet, K2 pět toalet a K3 deset toalet. Zařízení K1 má toalety navíc oddělené podle pohlaví.

Další část se týká příslušenství na mytí rukou. Pro tuto část náleží kódy: „umývárna“, „žlab“, „5x umyvadlo“, „6x umyvadlo“, „10x umyvadlo“, „ručníky“, „jednorázové osušení rukou“, „oddělené ručníky“ a „ručníky v batohu“. Počty umyvadel v klasických školkách jsou totožné s počty toalet, tedy pro zařízení K1 šest umyvadel, pro K2 pět umyvadel a pro K3 deset umyvadel. Lesní školky na mytí rukou používají v bezprostřední blízkosti kompostovacích toalet venkovní umývárny, a zařízení L2 k tomuto tématu navíc dodává, že místo umyvadel využívají žlaby: *„Co se týče umyvadélek, v naší školce je důležité, aby voda, kterou si děti myjí ruce, odtékala, aby se nikde nehromadila, to je takové jedno pravidlo, takže my vlastně umyvadélka nemáme, máme vlastně žlábek, kudy odtéká voda přímo na kopretinovou louku, když si děti umyjí ruce.“* Oddělené ručníky mají zařízení K1 a K2, zařízení K3 využívá papírových utěrek k jednorázovému hygienickému osušení rukou. V obou lesních školkách si děti své ručníky nosí v batohu, přičemž zařízení L2 má v zázemí zřízené věšáky na ručníky a zařízení L1 toto po konzultaci s KHS Plzeňského kraje teprve plánuje.

Třetí část řeší vybavenost zařízení sprchou. Kódy jsou následující: „přenosná sprcha“, „1x sprcha“, „2x sprcha“. Lesní školka L2 vlastní jednu mobilní sprchu: *„Máme svoji malinkatou přenosnou sprchu, která je vlastně pro případy, kdyby se dítě počůralo nebo pokakalo, takže máme takovou mobilní, která se skládá z plastového vaku a plastové hadičky, na konci je klasická sprcha.“* Klasické školky K1 a K3 mají také jednu sprchu a zařízení K2 sprchy dvě.

Poslední část se věnuje návaznosti hygienického zařízení na šatnu a denní místnost či zázemí. Kódování bylo označeno jako „navazuje“ a „nenavazuje“. V tomto

případě hygienické zařízení navazuje v klasických školkách K1 a K2 a dokonce i v lesní školce L2, jejíž probandka odpověděla na návaznost hygienického zařízení následující: *„Jo, je to v bezprostřední blízkosti, a to je důležité, protože malé děti, ty tříleté, a v zimních měsících hlavně potřebují, aby to zázemí hygienické bylo co nejbliže tomu našemu zázemí.“* Naopak hygienické zařízení nenavazuje v lesní školce L1 a klasické školce K3, která tuto skutečnost odůvodňuje: *„No, navazuje, jak se to... Jakoby nemáme to propojený, někde to mají všechno v jednom, že jo. Šatny máme dole, úplně v přízemí mají všechny třídy šatny, a máme takhle dvě třídy, chodbu a záchod, takže to jako není propojený.“*

Lesní školka L2 navíc jako jediná zmínila kód „hygiena venku“, když uvedla, že veškerá hygiena probíhá venku.

Zajištění vody

Tato podkategorie se zabývá zdrojem pitné vody a způsobu zajištění vody teplé. Kódy pro tuto podkategorii jsou: „městský vodovod“, „vodu dováží“, „směšovací baterie“, „ohřívání“, „teplá voda z domova“ a „vodou šetří“. Všech pět zkoumaných školek uvádí jako zdroj vody městský vodovodní řad. Obě lesní školky ale tuto vodu do svých zázemí musí dovážet, jak dokládá odpověď zařízení L1: *„Dovážíme ji z vodovodního řadu, nebereme tady žádnou místní, tady není zdroj vody.“* Co se týče teplé vody, tak všechny klasické školky mají na rozdíl od LMŠ nainstalovanou směšovací baterii. LMŠ nezbyvá nic jiného, než si vodu ohřívát (hlavně v zimním období), a školka L2 na otázku ohledně ohřívání vody dodává, že si teplou vodu nosí z domova, a když jim vychladne, ohřejí si ji: *„Když nám vychladne, tak ano (pozn. ohřívají), jinak si nosíme z domova teplou.“* Ta samá lesní školka se také pyšní tím, že s vodou šetří: *„Jak už jsem zmínila, v naší školce denně spotřebujeme pouze padesát litrů vody na třináct dětí a dva dospělé pedagogy, což je velice málo, s vodou je velice šetrně nakládáno.“*

Spaní

Poslední podkategorie shrnuje způsob zajištění spánku v předškolních zařízeních a výměnu lůžkovin.

V první části, týkající se způsobu ukládání dětí k spánku, byly vytvořeny kódy „spí individuálně“ a „spí všichni“. Pouze zařízení K1 uvedlo, že pokud děti neodcházejí po obědě domů, tak v době spánku jdou spát všichni: *„Ostatní většinou spí, protože ti rodiče jsou zaměstnaní, takže po obědě jde, já nevím, pět až sedm dětí, a ty ostatní tady*

spí. “ Ostatní školky odpověděly jasněji s tím, že není nutností pro všechny děti jít spát, ale pokud jsou pro to vyhovující provozní a prostorové podmínky, mohou se věnovat i jiným odpočinkovým činnostem. Příkladem může být odpověď zařízení K3: *„Pokud teda ti předškoláci neusnou hned, prostě máme tu možnost, máme tu dost jakoby lidí, tak si můžou třeba chvilinku kreslit. Nemusí, není to jako nutnost jít spát.“*, a stejný názor mají i obě lesní školky, kde je popolední odpočinek volnější.

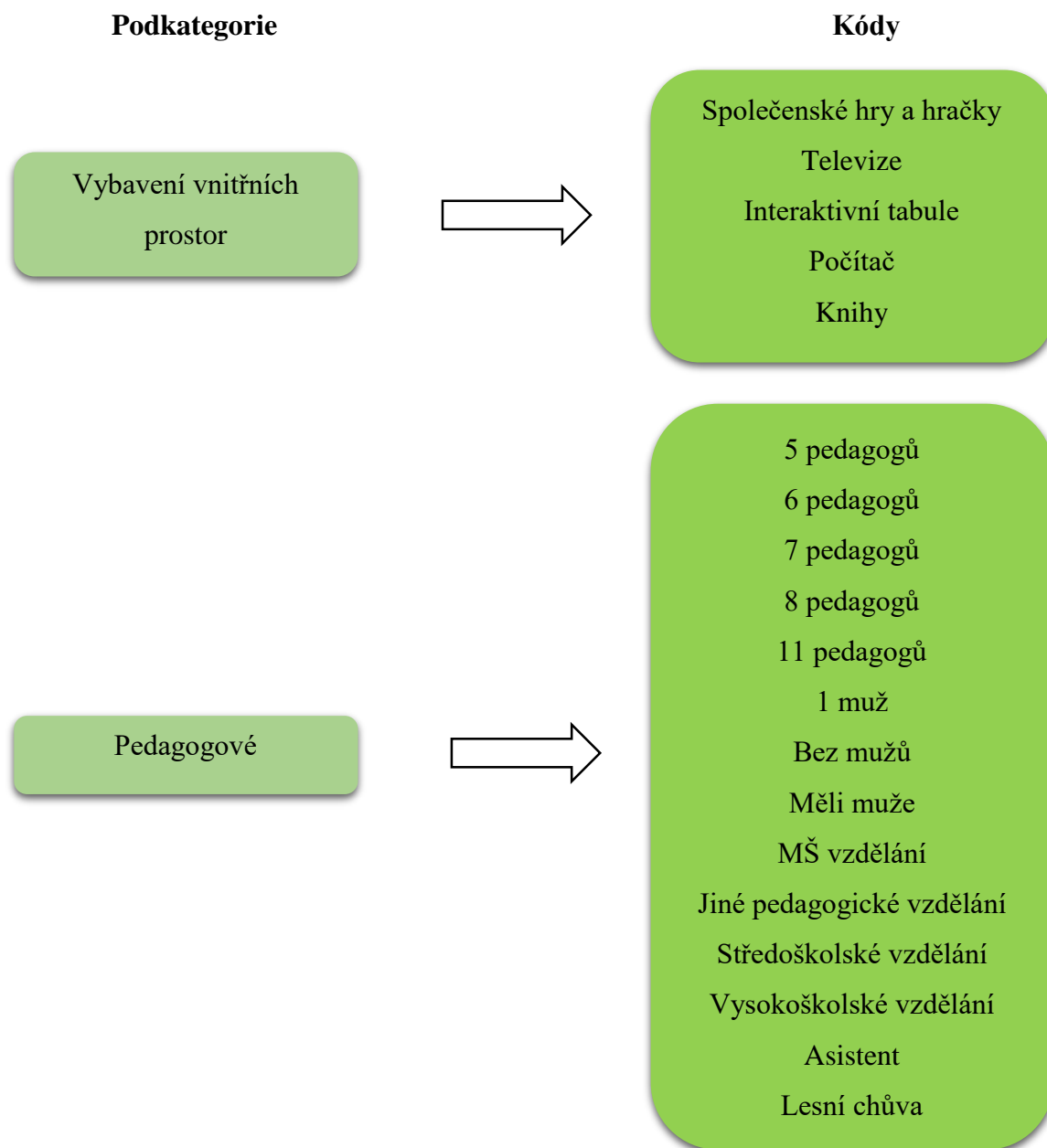
Druhá část řeší místo odpočinku dětí a kódy jsou následující: „denní místnost“, „zázemí“ a „ložnice“. V zařízeních klasických školek K1, K2 i K3 spí děti v denní místnosti, zařízení K3 má navíc vybudovány i samostatné ložnice pro větší děti: *„Tři ložnice v podstatě. Jedna, druhá a dole třetí, a jedna třída, ty se rozkládají, protože už by se tam nevešly.“* Děti v lesních školkách spí v zázemí, přičemž školka L2 má v zázemí i ložnici: *„V našem slaměno hliněném zázemí máme podkrovní ložnici. Je koncipovaná tak, aby tam byla absolutní tma.“* Zařízení L1 vybudování samostatné ložnice z provozních důvodů plánuje: *„Ale v současné době jsme zjistili, že nám ty současné prostory nevyhovují a máme zpracovanou projektovou dokumentaci na přístavbu jurty o ložnici... Protože takhle je to náročné, my sice máme to tam oddělené závěsy, když děti jdou spát, ti ostatní musí samozřejmě být v hodně velkém klidu, což ne pro všechny je možné.“*

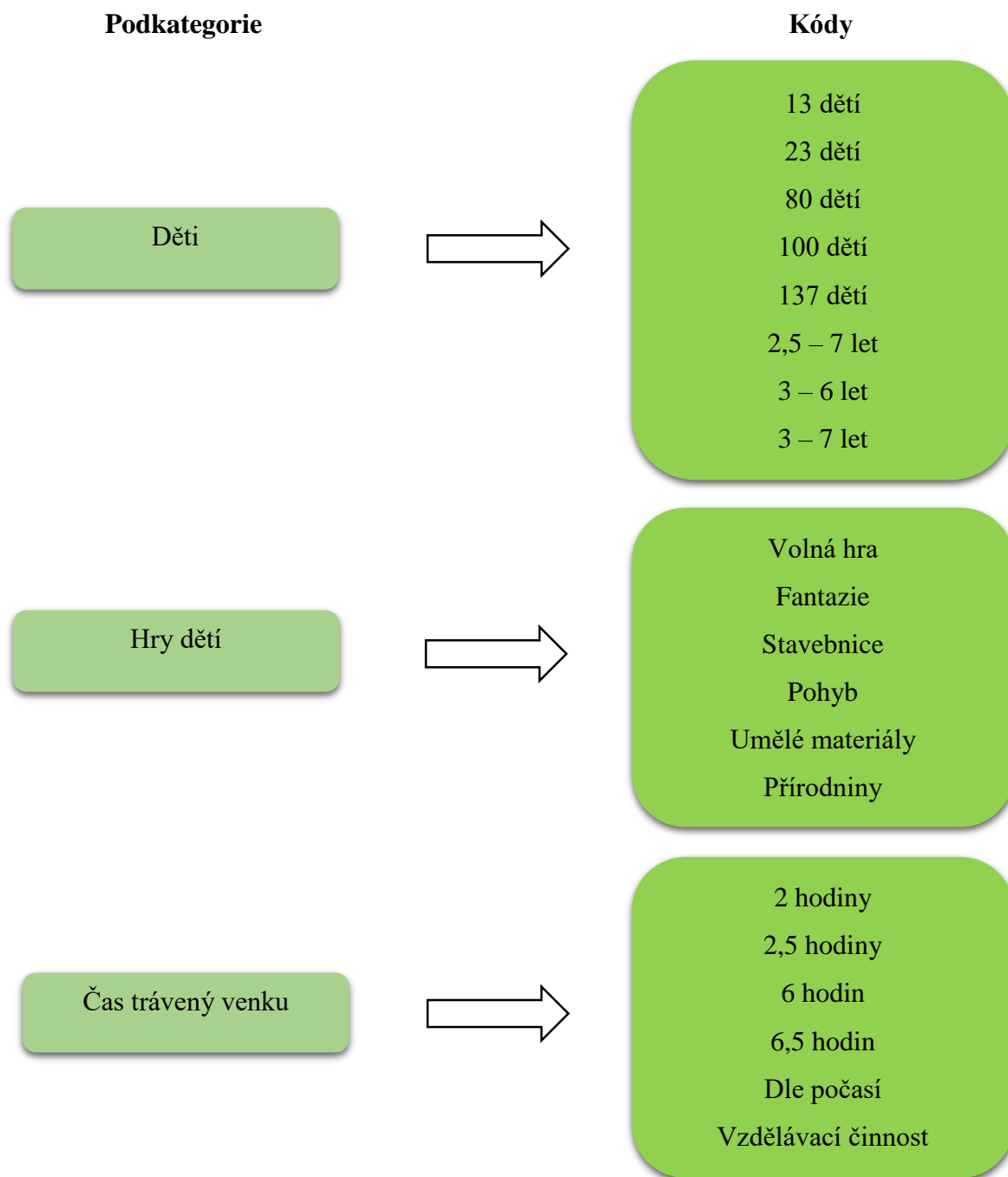
Další část řeší typ lůžkovin a podložku pro spaní. Pro toto téma byly stanoveny kódy: „matrace“, „karimatky“, „lehátko“, „spací pytel“ a „ložní prádlo“. Ve všech klasických školkách spí děti na lehátkách a mají vlastní povlečení, v lesní školce L1 spí děti na matracích a v lesní školce L2 na karimatkách, v obou případech mají děti jako lůžkoviny svůj spací pytel, jak dokládá i odpověď probandky ze zařízení L1: *„...tamhle jsou schované matrace, děti mají svoje vlastní spací pytle na spaní.“*

O tom, jak jsou lůžkoviny vyměňovány, pojednává poslední část této podkategorie. Kódy jsou: „rodiče perou“, „dle potřeby“, „1x za týden“, „1x za 3 týdny“, „1x za měsíc“. Všechna zařízení se shodla v tom, že výměnu a praní lůžkovin mají na starosti rodiče. V klasických školkách K2 a K3 se pyžámko mění jednou za týden a lůžkoviny v případě zařízení K1 a K2 jednou za tři týdny, ve školce K3 jednou za měsíc. Zařízení K3 navíc uvedlo, že kromě stanovených časových úseků se lůžkoviny vyměňují dle potřeby: *„Pyžámko každý pátek a to povlečení zhruba jednou za měsíc, no ale, když jsou třeba nemocní, nebo měly ty vešky, tak prostě si to sbalí jako, a můžou si to odnést a vyprat jak uznají za vhodné.“* Obě lesní školky řekly, že spací pytle si rodiče berou domů pouze podle potřeby.

4.1.4 Kategorie 4 – Vzdělávací činnost

Schéma č. 4 – Vzdělávací činnost

Poslední kategorie je zaměřena na rozdíly ve vzdělávací činnosti zkoumaných typů předškolních zařízení, ať už se jedná o vybavení vnitřních a venkovních prostor, čas trávený venku, pedagogy, nebo samotné děti. Této kategorii náleží pět podkategorií: vybavení vnitřních prostor, pedagogové, děti, hry dětí a čas trávený venku.

Vybavení vnitřních prostor

První podkategorie se zabývá rozdíly ve vnitřní výbavě, týkající se vzdělávacích činností, prostorů obou typů zařízení. Byly stanoveny kódy: „společenské hry a hračky“,

„televize“, „interaktivní tabule“, „počítač“ a „knihy“. Rozdíl tvoří hlavně zařazení elektronických prvků do denních místností. Zatímco klasické školky K1 a K2 takové prvky mají, klasická školka K3 spolu s oběma lesními ne. Příkladem je odpověď školky K2: *„Máme televizi, teď budeme mít i interaktivní tabuli ve druhé třídě. Vlastně předškoláci tam mají třeba i počítač, nějaký jako už delší dobu, tak to není nic nejnovějšího, ale něco, aby se taky seznamovali s tím.“* Naopak tato školka ve své výbavě denní místnosti zmínila knihy a různé společenské hry a hračky, které mají dle odpovědi v rozhovoru i školky K1, K3 a L1.

Pedagogové

Tato podkategorie se týká počtu, genderového složení a vzdělání pedagogů.

Kódy pro zjištění počtu pedagogů v jednotlivých zařízeních jsou následující: „5 pedagogů“, „6 pedagogů“, „7 pedagogů“, „8 pedagogů“ a „11 pedagogů“. Z odpovědi vyplývá, že každé zařízení má jiný počet pedagogů, nejmenší počet pedagogů má lesní školka L1 a hned za ní je s počtem šesti pedagogů klasická školka K1. Druhá lesní školka má sedm pedagogů a zbylé klasické školky, K2 a K3, jedenáct a osm pedagogů. Jako příklad uvedu odpověď zařízení L2: *„V týmu je nás sedm, přičemž jeden dobrovolník.“*

Další téma této podkategorie se zabývá poměrem mezi ženami a muži v pedagogickém personálu. Kódy pro toto téma jsou: „1 muž“, „bez mužů“ a „měli muže“. Dle odpovědi jsou momentálně bez mužského pedagoga všechny klasické školky, ale dvě z nich mají z minulosti s muži zkušenosti, konkrétně zařízení K2 a K3. Příkladem je odpověď zařízení K2: *„Měli jsme pana učitele do prosince, na rok tady byl.“* Obě lesní školky pak mužského pedagoga ve svém týmu mají, jak dokládá i odpověď zařízení L1: *„V současné době máme jednoho muže a čtyři ženy.“*

Poslední částí je otázka vzdělání pedagogů, pro kterou byly vytvořeny kódy: „MŠ vzdělání“, „jiné pedagogické vzdělání“, „středoškolské vzdělání“, „vysokoškolské vzdělání“, „asistent“ a „lesní chůva“. Obě lesní školky konstatovaly, že alespoň někteří jejich pedagogové mají kvalifikaci pro předškolní vzdělávání. Časté je i jiné vzdělání v pedagogickém směru, například zařízení L1 uvádí: *„...a pak tu máme další kolegyni, která je učitelka, nicméně pro jiný stupeň.“* V klasických školkách převažuje středoškolské vzdělání, jak ukazuje i odpověď zařízení K3: *„Většinou střední... Prostě to pedagogický vzdělání mají všichni.“* V zařízení K2 mají středoškolské vzdělání dokonce všichni pedagogové. Vysokoškolsky vzdělaní pedagogové se vyskytují jak v klasických, tak i v lesních školkách, konkrétně obě LMSŠ mají ve svém týmu

vysokoškolsky vzdělané průvodce, z klasických školek se jedná o zařízení K1 a K3. Dále se jak v lesních, tak v klasických školkách vyskytují asistenti a v lesní školce L2 navíc kvalifikovaná lesní chůva: „*V týmu je nás sedm, přičemž jeden dobrovolník, máme dva kvalifikované pedagogy se vzděláním MŠ, pak máme jednoho asistenta, který si dodělává kvalifikaci lesní chůvy...*“

Děti

Podkategorie týkající se dětí zkoumá jejich počet a věkové rozhraní.

Pro počet dětí v jednotlivých zařízeních náleží kódy: „13 dětí“, „23 dětí“, „80 dětí“, „100 dětí“ a „137 dětí“. Nejméně dětí dochází do zařízení L2 s počtem třinácti dětí, a L1 s počtem dvacet tři dětí, které ale mají, stejně jako i v druhé LMS, individuální docházkové plány: „*Denní limit je patnáct dětí, v současné době jich je dvacet tři, protože ne všichni chodí každý den...*“ Nejvíce dětí dochází do zařízení K2, protože se skládá ze dvou pracovišť: „*No, tak na kmenovém pracovišti Nade Mží je kapacita sto dětí, máme plno. Na Průhonu je kapacita třicet sedm dětí, to je třída a půl, máme teďko v únoru už taky plno.*“ Zařízení K1 má pak osmdesát dětí a K3 sto dětí.

Pro zjištění věkového rozhraní dětí v jednotlivých zařízeních jsou kódy následující: „2,5 – 7 let“, „3 – 6 let“, „3 – 7 let“. Rozhraní s nejnižším věkem patří všem třem klasickým školkám. Lesní školky oficiálně přijímají děti od tří let, konkrétně zařízení L2 vzdělávalo v době výzkumu děti od tří do šesti let a zařízení L1 děti od tří do sedmi let. Zařízení L1 k věkovému rozhraní navíc dodalo: „*...nicméně po individuální dohodě bereme i menší děti, letošní rok tedy dvě, ale jsou to děti, které tady třeba mají starší sourozence, ty rodiny známe. Nebereme takhle malé děti jako z neznáma.*“

Hry dětí

Čtvrtá podkategorie zjišťuje, kterým typům her dávají děti nejčastěji přednost v závislosti na daném typu školky. Byly vytvořeny tyto kódy: „volná hra“, „fantazie“, „stavebnice“, „pohyb“, „umělé materiály“ a „přírodniny“. Volnou hru v odpovědích zmínily obě lesní školky, z klasických jen zařízení K2, které na odpověď „*Jak si děti nejčastěji hrají?*“ odpovědělo: „*Volnou hrou.*“ Klasické školky K1 a K2 navíc zmínily i kód pohyb v různých variantách, například školka K2: „*Máme tady jízdu na koloběžce, nebo kluci potom teda míč jo, takhle ty starší, ty už jako i hrají fotbal. Ale koloběžky vládnou, i ty nejmladší skupiny to mají rády.*“ Dále mají děti ve všech zkoumaných zařízeních rády činnosti rozvíjející fantazii, jako dokazuje například odpověď zařízení K1:

„No nebo ty pomůcky na doktora, si nasadí brýle, vezmou si plášť a všechno.“, nebo odpověď zařízení L2: „Hrají si klasicky kluci na vojáky, holky na maminky, a je zajímavý, že vlastně tu hru oni už rozvíjí ráno po přivítání.“ S rozvíjením představivosti jsou spojené i stavebnice, ať už z umělé hmoty či z přírodních materiálů. Stavebnice označily jako oblíbený dětský prvek všechny klasické školky. Co se týče již zmíněných materiálů, tak použití umělých materiálů zmínila jen klasická školka K2: „Já můžu posoudit takový ten věk kolem pátého roku, tak teďka mají nejradši takový velký kostky, máme kostky z polystyrenu, nebo z molitanu jsou. Zase nejlíp umělá hmota...“ Za to přírodním materiálům, kromě lesních školek samozřejmě, dávají přednost děti i v klasických školkách, jak dokazuje odpověď školky K3: *Ted'ko třeba jsem jim vyndala, my máme jako zvířátka na farmě a hrají si třeba s kameny. A to je nejoblíbenější tady prostě, kameny. Normálně venku, jo, ale jako omytý. Prostě takovýhle věci. Jiřinka dole má dřevo, to se jim taky líbí, jako špalíky začištěné jo, kaštiny, a takový různý...“* Oblíbenost přírodnin shrnuje odpověď na otázku „Jak si děti nejčastěji hrají?“ lesní školky L1: „S vodou a s blátem, nebo s hlinou. Takže nejčastěji je tady k vidění děti, kteří si nosí vodu a tamhle si dělají různé kaskády, nebo si pouští kuličky nebo kaštiny, a samozřejmě klacky, to je taky velká věc, protože klacek může být cokoliv.“, což opět koresponduje s rozvíjením dětské fantazie.

Čas trávený venku

Poslední podkategorie se zabývá tím, jak dlouho děti zhruba tráví čas venku. Doba trávená venku je označena následujícími kódy: „2 hodiny“, „2,5 hodiny“, „6 hodin“, „6,5 hodin“ a „dle počasí“. Nejkratší dobu venku tráví děti v klasických školkách, konkrétně v zařízení K1 a K3 dvě hodiny, v zařízení K2 dvě a půl hodiny. Naopak v lesních školkách tráví děti venku víceméně celý den; v zařízení L1 šest hodin a v zařízení L2 šest a půl hodiny. Téměř všechny školky se ale shodly v tom, že tato doba je závislá na počasí.

4.2 Pozorování

4.2.1 Provozní doba

Z pozorování vyplynuly jisté odlišnosti v provozní době. Lesní školky spouští svůj provoz zhruba o dvě hodiny déle, než školky klasické. Co se týče konce provozní doby, tak všechna zařízení končí okolo šestnácté hodiny. Konkrétně provozní doba zařízení L1 i L2 je od 8:00 do 16:00, zařízení K1 funguje od 6:30 hodin do 16:00 a zařízení K2 a K3 mají shodný čas, a to od 6:00 do 16:30 hodin.

4.2.2 Školský rejstřík

Jak se dalo očekávat, ve školském rejstříku jsou zapsané pouze klasické školky. V době výzkumu nebyla v rejstříku zapsána ani jedna ze zkoumaných LMŠ, respektive lesních klubů, ale proces zápisu měly rozjednaný.

4.2.3 Zázemí

Zázemí se v obou typech předškolních zařízeních velmi liší. Zatímco všechny klasické školky mají budovu zděnou, v případě zařízení K2 a K3 starší a místy po rekonstrukcích, lesní školky využívají netradičních zázemí. Lesní školka L1 má dřevěnou, kruhovitou jurtu, se stropním světlíkem, částečně zajišťujícím osvětlení a větrání denní místnosti. Jejich zázemí neslouží k uskladnění majetku školky, k tomu mají vyhraněnou maringotku stojící opodál. Zařízení L2 má slaměno hliněný domeček, který má patro.

4.2.4 Zahrada a venkovní prostory

Venkovní prostory všech zkoumaných zařízení jsou oplocené. Čtyři zařízení mají školní zahradu, pouze školka L1 využívá část lesa. Na velké, kopcovité ploše se nachází mnoho vzácných rostlin a živočichů, mechovité a travnaté podloží, bohaté borůvčí a biotop mokřadů s potokem. Součástí oploceného lesa je soustava rybníků. V celém areálu nechybí mnoho míst k venkovnímu posezení, zahrádka, ohniště, pískoviště, ale školka zde má i alternativní prvky, jako je venkovní divadlo či lanové prolézačky.

Lesní školka L2 má hlavní centrum činností na zahradě s travnatým povrchem a kopcovitým terénem, součástí je jejich zázemí. Samozřejmě je kryté místo s posezením a ohniště. V rohu zahrady se nachází dětská dílna, na opačném konci venkovní dětská

kuchyňka se starým nádobím, nechybí ani zahrádka pro pěstování rostlin. Tato školka má na své zahradě zřízenou i polootevřenou zastřešenou dřevěnou „umývárnu“.

Všechny klasické školky mají vlastní zahrady. Zahrada zařízení K1 má převážně travnatý povrch, ale najdou se zde i úseky s dlažbou, betonem či pískem. Terén je spíše rovný, místy s drobnými nerovnostmi. Zahrada je laděna do přírodního stylu, nechybí malý lesík v rohu zahrady, padlý kmen na lezení, ohniště, záhony na bylinky a zeleninu, pískoviště. Zajímavostí jsou vrby naaranžované do tvaru tunelu a několika týpí, kde se mohou děti schovat. V zadní části zahrady jsou u budovy terasy, které jsou propojeny s denními místnostmi tříd francouzskými okny.

Zařízení K2 má rozlehlou zahradu s rovným terénem a travnatým povrchem, který protínají asfaltové chodníky. Pod herními sestavami je plocha vysypaná drobnými kamínky. Na zahradě je spousta zeleně a vzrostlých stromů, dále se zde nachází typické dětské herní prvky. Plocha je rozdělena na zahradu pro větší děti a pro menší děti, která se v době pozorování rekonstruovala, a přidávalo se sem více dřevěných prvků.

Poslední klasická školka, K3, má zahradu se zcela rovným a z větší části vydlážděným povrchem (travnatá část se nachází asi jen na čtvrtině plochy). Mají zde klasické herní prvky, jako jsou herní sestavy, pískoviště, skluzavky. Součástí zahrady je pergola. Celá plocha se nachází ve vnitrobloku a po jejím obvodu je vysoká betonová zeď. Překvapivým zjištěním byla absence zeleně a jakýchkoli stromů. V plánu je rekonstrukce.

4.2.5 Poloha školky

Součástí pozorování bylo i zjištění, zda se školky nacházejí v centru města, či na jeho okrajové části. Bylo vyzkoušeno, že obě lesní školky jsou spíše na samotě mimo město, klasické školky se nachází buď na okrajích, či přímo ve středu města.

Lesní školka L1 se nachází v lese mimo civilizaci, asi dva kilometry po asfaltové cestě od konečné zastávky MHD, vedle plzeňského arboreta a dančí obory. Součástí lesa chráněná oblast, zaměřená na lesní pedagogiku. Naopak lesní školka L2 leží na kraji obce Druztové, což je vesnice kousek od Plzně. V sousedství školky jsou pastviny pro koně, řeka Berounka s naučnou stezkou a zřícenina hradu. Celkově se školka nachází na velmi klidném místě uprostřed přírody, stejně jako zařízení L1.

Klasická školka K1 je jediná, která se nachází na okraji města, v plzeňské části Křimice. Působí dojmem venkovské školky a leží v zástavbě rodinných domů asi sto

metrů od konečné zastávky MHD. Zbylé dvě klasické MŠ leží přímo v, nebo poblíž, centru města. Zařízení K2 má ve své blízkosti pole a řeku Mži s naučnou stezkou, jinak ale leží na sídlišti mezi paneláky v poklidné části, ale asi dvě stě metrů od rušné hlavní silnice. Zařízení K1 leží v samém srdci Plzně, kousek od hlavní dopravní tepny a nádraží. V jejím okolí jsou nejbližší zelení městské parky.

4.2.6 Vybavení denní místnosti, hračky

Vybavení denních místností ve všech typech zařízení je velmi podobné. Samozřejmě je nastavitelný nábytek a otevřené skříňky a police s hračkami a knihami. V denních místnostech klasických školek je prostor rozdělen na část s linem a část s kobercem. V obou LMŠ je podlaha dřevěná. Součástí všech denních místností klasických školek byly také televize. Ty se v lesních školkách nevyskytovaly. Naopak vybavení zázemí lesních školek bylo spíše v přírodním stylu, s ručně vyráběnými doplňky z přírodnin. Dominantou denní místnosti zařízení L2 byla velká hliněná lavice na sezení, schodiště do podkrovní ložnice a kamna na dřevo. Po celé jedné straně byla police s knihami naučného a přírodopisného charakteru. Vnitřek zázemí zařízení L1 byl celý dřevěný, včetně několika dětských stolečků s židličkami. Součástí byla také kamna na dřevo, ale s bezpečnostní zábranou. V denní místnosti byly uloženy matrace a spací pytle pro děti.

4.2.7 Jídelna, prostory ke konzumaci jídla

Není překvapením, že konzumace stravy se v lesních školkách odehrává ve většině případů venku. Pro obě lesní školky platí to samé – strava je konzumována buď v lese, po cestě na lavičkách, v krytém venkovním posezení, anebo při nepříznivém počasí přímo uvnitř v zázemí. V případě klasických školek je strava konzumována většinou přímo v denní místnosti u dětských stolečků, ale zařízení K3 má pro větší děti vlastní jídelnu v přízemí, která se nachází hned vedle kuchyně.

4.2.8 Stravování

Všechny navštívené klasické školky mají vlastní školní kuchyň, která jim zajišťuje čerstvé pokrmy v rozsahu dopoledních a odpoledních svačtin, a oběda. Zařízení K2 má navíc u každé denní místnosti přípravnou kuchyňku, kde jsou pokrmy servírovány.

Obě lesní školku mají obědy zajištěny cateringem. Zařízení L1 si nechává obědy dovážet v gastronádobách z jídelny zdravé výživy „Vegetka“, která je zaměřena spíše na vegetariánskou a veganskou stravu. Ve školce si obědy následně ohřejí na kamnech. Zařízení L2 čerpá obědy z jídelny, která se specializuje na školní stravování. Obědy jsou opět přivezeny v gastronádobách a v zázemí ohřáty. Co se týče svačinek, tak děti si v obou zařízeních nosí vlastní z domova. Mají je buď v batůžku, nebo v teplém počastí v termoboxu. Zařízení L2 má navíc odpolední svačinky řešeny tak, aby byly co nejčerstvější, a proto jsou domluveni s rodiči, kteří si vyzvedávají dítě hned po obědě, že přivezou čerstvě připravenou odpolední svačinu pro všechny děti.

5 Diskuze

Cílem této bakalářské práce bylo porovnat klasické mateřské školy a lesní mateřské školy jako dva odlišné typy předškolního zařízení z hlediska vlivu na zdraví a nemocnost dětí, rozdílů ve stravování, prostorech, hygienických zařízeních, provozu a vzdělávací činnosti. Problematika byla zpracována z pohledu hygienického pracovníka, byly hodnoceny parametry dle legislativních předpisů. Výzkumným souborem bylo pět předškolních zařízení z Plzeňského kraje, konkrétně tři klasické MŠ a dvě LMŠ. Výzkum byl prováděn kvalitativní metodou pomocí polostrukturovaných rozhovorů se zástupci školek a pozorováním.

Pokud bych měla více charakterizovat jednotlivá zařízení z výzkumného souboru, použiji poznatky z mého pozorování.

Lesní školky leží buď na okraji města v lese, nebo na okraji vesnice poblíž Plzně. Přírodní prostředí jim zajišťuje absenci jakýchkoli rizikových faktorů typu znečištěného ovzduší, husté dopravy či průmyslového znečištění. U klasických MŠ se dalo očekávat, že budou spíše přiblížené centru města. I tak ale jedna vybraná klasická školka byla položena na okraji města, a to ve velmi přírodním stylu.

Co se týče provozní doby, nejsou zde významné rozdíly. Klasické školky začínají mezi 6:00 až 6:30 ráno, lesní školky až od osmi hodin. Oba typy zařízení pak končí mezi 16:00 a 16:30 hodin odpoledne.

Jak se dalo předpokládat, do školského rejstříku byly v období výzkumu zapsány pouze klasické MŠ. Obě lesní školky, v té době tedy ještě lesní kluby, ale řekly, že o zapsání do školského rejstříku usilují, u školky L2 jsem navíc dostala informaci, že vstup do rejstříku jim již byl umožněn a měl by se uskutečnit v září roku 2018.

V první části rozhovorů jsem se zajímala o možný vliv zařízení na zdraví a nemocnost dětí. V LMŠ tráví děti většinu dne venku a dá se proto předpokládat, že rizika infekčních onemocnění a úrazů budou odlišná od klasických školek. Probandi z jednotlivých zařízení měli v rozhovoru subjektivně zhodnotit nemocnost dětí. Je samozřejmé, že svůj vliv má i případná právě probíhající epidemie onemocnění, například chřipky, což odpověď v jednom případě ovlivnilo, konkrétně v zařízení K3, které na otázku „Jak často jsou děti nemocné?“ odpovědělo: „*Ted' hodně.*“ Zbylé klasické školky se shodly v běžné nemocnosti. Lesní školky ale překvapily tím, že v jejich typu zařízení se nemocnost nedá vysledovat. Roli může hrát i to, že do těchto zařízení děti nedochází každý den, ale mají individuální docházkové plány. Často tyto zařízení kombinují i

s klasickými školkami. V souvislosti s tím, že všechna zkoumaná zařízení si vedou docházku dětí do školky, jsem se pokusila získat statistiky docházek za účelem hrubého výpočtu nemocnosti dětí. Právě důvody absencí ale samozřejmě nebyly známy. Pouze dvě zařízení mi nakonec tyto statistiky v nějaké formě poskytla, ale ze dvou vzorků nebylo možné cokoli zjistit.

Dále byli probandi dotázáni na typ onemocnění, která se vyskytují nejčastěji. V tomto případě všech pět zkoumaných zařízení odpovědělo stejně, tzn., že nejvíce se vyskytují onemocnění ze skupiny ARO, dále průjmová a parazitární. Rozdíl mezi klasickou MŠ a LMŠ v tomto tedy neexistuje. Délka nemoci se dle jejich odpovědí také neliší, jen v případě zařízení L2 probandka odpověděla, že z vlastní zkušenosti se jí u dětí navštěvujících lesní školku zdá, že onemocnění má rychlejší průběh. V případě otázky na doléčování dětí byly také značné rozdíly mezi oběma zařízeními. Zatímco v klasických školkách je častý jev, že rodič vrátí nedoléčené dítě do kolektivu, tak v lesních školkách si toto rodiče nedovolí. Prostředí v lesní školce je přece jen naprosto odlišné od klasické školky, jak dokládá i odpověď zařízení L1: *„Navíc všechny děti, co tady máme, asi až na dvě výjimky, mají v současné době maminky, které jsou doma na mateřské dovolené, nebo mají velice schopné hlídání, takže opravdu oni nepošlou do lesa dítě, které by bylo ve stavu, že by ho třeba ještě poslaly do státní školky, protože tam bude v teple, když to teda takhle přeženu. Protože prostě mírně nemocné dítě do lesa nepustíte na celý den.“* Právě mateřská dovolená také hraje velkou roli v tom, zda bude dítě v klidu doma doléčeno, nebo naopak co nejdříve vráceno do školky v případě pracujících rodičů.

Pokud už se u dítěte v průběhu dne ve školce příznaky nějakého infekčního onemocnění objeví, všechny školky neprodleně volají tuto informaci rodičům a zařízení K1 a L1 navíc uvedla, že dítě odizolují od ostatních.

V prevenci infekčních onemocnění hraje velkou roli proočkovanost dětské populace. V současné době by dítě předškolního věku přijaté do MŠ mělo být naočkované pravidelným očkováním (Zákon č. 258/2000 Sb.), konkrétně hexavakcínou. Všech pět zařízení se shodlo v tom, že přijímají pouze očkované děti a zařízení K1, K2 a L1 by přijali i dítě nenačkované dle výjimek uvedených v zákonu č. 258/2000 Sb.

Předpoklad, že by LMŠ kvůli svému charakteru nepřijímaly děti s postižením, byl do určité míry vyvrácen. Lesní školka L2 již má zkušenosti s takovým dítětem, zařízení L1 se s takovou situací dosud nesetkalo.

Každé zařízení předškolního vzdělávání by mělo být vybaveno lékárníčkou, vybavenou dle vyhlášky č. 106/2001 Sb. Lékárníčky měla všechna zařízení a v případě

lesních školek považují za výhodu to, že každý průvodce má svou vlastní příruční lékárničku stále u sebe, což zmiňuje i Jančaříková (2013). Všechna zařízení obsah lékárniček pravidelně kontrolují a zařízení K1 navíc uvedlo, jakým způsobem mají lékárničku zabezpečenou před dětmi.

V dětském kolektivu velmi často dojde ke zranění. Většinou jsou to zranění drobného charakteru, ale zařízení K2 se již setkalo s vážnějším úrazem, konkrétně zlomeninou. Četnost zranění téměř každé zařízení ohodnotilo subjektivně jinak. Zatímco zařízení K3 odpovědělo, že nějaké lehčí zranění řeší zhruba jednou za týden, ostatní z časového hlediska konstatovali spíše několik případů za rok.

Každé zařízení je také povinno dle vyhlášky č. 64/2005 Sb. vést si evidenci o všech úrazech. Ve svých odpovědích na toto sama od sebe odpověděla pouze dvě zařízení, je ale předvídatelné, že si ostatní zařízení v okamžiku odpovídání tuto možnou odpověď neuvědomila.

Druhá část výzkumu se týkala stravování. Tento problém je v případě LMŠ stále nevyřešený a uvědomuje si to i Asociace LMŠ, která požaduje projednání této tematiky s ministerstvem. Dosud se veškeré parametry týkající se stravování v lesních školkách, řešily kompromisy, ale vzhledem k charakteru těchto zařízení by bylo žádoucí, aby byla v legislativě popsána striktní pravidla pro tuto oblast. Stravování se navíc při vstupu lesních školek do školského rejstříku vůbec nekontroluje. Po vstupu při kontrolách ale už OOVZ po těchto zařízeních požadují celodenní stravování formou cateringu, což ale není pro většinu LMŠ realizovatelné z hlediska finančního či provozního.

Zástupci školek byli dotázáni, jakým způsobem je zajištěno stravování v jejich zařízení. Školní kuchyni mají všechny klasické školky, lesní školka L2 dokonce z kuchyně zaměřené na školní stravování odebírá obědy. Lesní školka L1 má obědy zajištěny z jídelny zdravé výživy „Vegetka“, která ale vaří pokrmy založené na vegetariánském až veganském trendu a dá se proto předpokládat, že tento jídelníček by byl nevyhovující z hlediska nedostatku, či dokonce absence živočišných bílkovin. Maso a mléčné výrobky jsou ale pro děti dle mého názoru velice důležité pro vývoj. S tím nesouhlasí zařízení L2, které vypovědělo, že momentální nastavení spotřebního koše je pro ně nevyhovující: *„Je tam obrovský důraz na maso a mléčnou bílkovinu, což už prostě moderní výživové trendy dávno vyvrátily, že to je to nejdůležitější, stěžejní.“* S tímto tvrzením nesouhlasím. Dle mého názoru se tato myšlenka nedá aplikovat v dětské výživě, kde jsou právě živočišné výrobky zdrojem stěžejních makro a mikronutrientů důležitých pro fyziologický vývoj dítěte.

Co se týče domácí stravy, tak obě lesní školky mají s rodiči domluvený režim vlastních svačinek. Zde ale nastává další problém. Při nošení vlastních svačin nelze sledovat nutriční doporučení a tím pádem ani spotřební koš a dochází navíc k porušení předpisů týkajících se skladování potravin a pokrmů v LMŠ. LMŠ není provozovatelem stravovacích služeb (Nařízení EP a R č. 852/2000), a proto by se v jejich zázemí neměly skladovat potraviny a pokrmy (Vyhláška č. 107/2005 Sb.), což je ale v případě nošení svačinek u dětí v batohu či uskladnění v termoboxu porušeno. Na tuto problematiku znovu naráží odpovědi lesních školek, respektive lesních klubů, týkající se skladování svačinek. Nejčastěji jsou používány termoboxy, výjimkou ale nejsou ani právě batohy dětí. LMŠ se ale vzhledem ke svému charakteru a mnohdy i poloze školky musí spoléhat na uskladnění stravy či svačinek pouze v termoboxu. Stravu, kterou si děti přinesou k dopolední svačině je ale ve zkoumaných zařízeních většinou zkonsumována do jedné hodiny po příchodu.

Všechna zařízení dětem zajišťují stravu třikrát denně, což je v souladu s vyhláškou č. 107/2005 Sb. S dodržováním spotřebního koše je v případě LMŠ opět problém. Zařízení L2 uvedlo, že obědy odebírají z jídelny, která dodržování spotřebního koše a nutričního doporučení sleduje. Zařízení L1, které odebírá obědy z jídelny zdravé výživy, která spotřební koš dodržovat nemusí, protože není školní jídelnou, přiznává, že spotřební koš dodržován není. Toto je ale v rozporu s vyhláškou č. 107/2005 Sb., která nařizuje, že školní stravování musí být zabezpečeno zařízením školního stravování. A spotřební koš není dodržován ani v případě výše zmíněných domácích svačin. Po zapsání LMŠ do školského rejstříku budou muset dodržovat spotřební koš a zajistit dětem školní stravování, jak je nařízeno v zákoně č. 561/2004 Sb. Spotřební koš ale v případě domácích svačin nikdo sledovat nebude. Ve stanovisku MZ ČR a MŠMT ČR (2017) je uvedeno, že LMŠ zapsané do školského rejstříku musí stravování zajistit dle vyhlášky č. 107/2005 Sb. a ve všech ohledech musí dodržet spotřební koš. Při zápisu do rejstříku LMŠ nedokládají způsob zajištění stravování, musí ho ale provozovat v souladu s legislativními předpisy (MZ ČR, 2017). Momentálně není v moci OOVZ, aby tyto náležitosti byly schopny kontrolovat. LMŠ mnou navštívené za účelem tohoto výzkumu v té době teprve plánovaly vstup do školského rejstříku a byly označovány jako lesní kluby. Na lesní kluby se tyto požadavky a legislativa nevztahují. V momentě, kdy ale tato zařízení do rejstříku vstoupí, bude se legislativa vztahovat i na ně. O konkrétní podobě výkladu těchto předpisů v současnosti probíhají vyjednávání akceptovatelných podmínek ze strany Asociace LMŠ a Ministerstva zdravotnictví.

V souvislosti se sledováním nutričního složení a spotřebního koše jsem se pokusila sesbírat měsíční jídelníčky z jednotlivých školek. Klasická školka K3 jídelníček odmítla poskytnout a u lesních školek nastal problém v tom, že svačinky z domova nejsou zaznamenávány a nelze je tedy ohodnotit. Lesní školka L1 navíc seznam obědů za poslední měsíc také odmítla poskytnout. Z lesní školky L2 se mi podařilo získat obědový jídelníček za poslední dva týdny, bodové ohodnocení tomu tedy bylo přizpůsobeno. Podle tabulek nutričního doporučení MZ ČR ke spotřebnímu koši (2015) byly oba dostupné jídelníčky z klasických školek, tzn. oběd a dvě svačiny, ohodnoceny jako jídelníček výborný, z lesní školky L2 byly ohodnoceny pouze obědy a jídelníček byl ohodnocen jako velmi dobrý.

Konzumace stravy v klasických MŠ probíhá přímo v denní místnosti, nebo v samostatné společné jídelně. Děti v LMS konzumují stravu tam, kde se zrovna nacházejí. V nepříznivém počasí uvnitř zázemí, jinak venku – v altánu, v lese, po cestě.

Co se týče pitného režimu, je v obou typech zařízení pečlivě sledován. Výhodu v případě lesních školek vidím v tom, že děti si každé ráno přinesou vlastní pití v lahvi o určitém objemu, a pro průvodce je pak jednodušší sledovat, kolik tekutin děti daný den již vypily. Ani v jednom typu zařízení dětem nejsou podávány sladké a kolové nápoje, což jako nevhodné zmiňuje i Provasník a Komárek (2004).

Třetí výzkumná část zjišťovala, jaké jsou v obou typech zařízení prostory, hygienické podmínky, podmínky pro odpočinek dětí a způsob zajištění pitné vody.

Dle vyhlášky č. 410/2005 Sb. by měly na jedno dítě v předškolním zařízení připadat 4 m² prostoru. Při dotázání probandů, jak velký je prostor pro jedno dítě v jejich školce, odpověděli všichni z klasických školek, že neví, ale minimální limit uvedený v legislativě splňují. Oproti tomu lesní školky argumentovaly, že v jejich případě nehraje velikost prostoru na jedno dítě roli, protože jejich zázemí není stavba a není určeno primárně ke vzdělávací činnosti. Drtivá většina vzdělávání v těchto institucích probíhá venku, kde je prostor počítán spíše na hektary. Toto je shrnuto i v odpovědi zařízení L2: *„To v našem případě si myslím, že není tak důležitý, protože většinu dne jsme venku, takže ten prostor bych možná počítala na hektary. Takže jedno dítě má možná k dispozici sto hektarů plochy.“*

Co se týče osvětlení a větrání, tak ve všech zařízeních jsou oba tyto faktory řešeny okny a stropním světlíkem v případě zařízení L1, takže zde dochází k přirozenému větrání a dennímu osvětlení, což přikazuje i vyhláška č. 410/2005 Sb. Denní osvětlení je navíc podpořeno osvětlením umělým, kdy všechny klasické školky a lesní školka L2 jsou

napojeny na elektřinu a lesní školka L1 má umělé osvětlení zajištěno dobíjecími bateriemi.

Osobní věci jsou v případě klasických školek většinou uloženy v šatnách, které jsou vybaveny botníky, poličkami, nebo věšáky, případně mají děti své věci v boxech. Boxy, poličky a botníky v zázemí využívají i lesní školky, své osobní věci si děti ale navíc nosí i ve svém batohu, což zmiňuje ve své publikaci i Vošahlíková (2012).

K odpolednímu odpočinku přistupuje většina zařízení tak, že nenutí všechny děti jít spát, ale mohou jim nabídnout i jinou odpočinkovou činnost, pokud k tomu mají vhodné prostory a dostatek pedagogů. V klasických školkách děti odpočívají v denních místnostech na lehátkách a každé dítě má svoje ložní prádlo, zařízení K3 má navíc několik oddělených ložnic. V případě lesních školek děti spí v zázemí na matracích či karimatkách ve svých spacích pytlech, v zařízení L2 dokonce v podkrovní ložnici, kde mají dle slov probandky zajištěnou absolutní tmu: *„Je koncipovaná tak, aby tam byla absolutní tma. V dnešní době, kdy se vlastně řeší otázka světelného znečišťování, kdy je tma vlastně v našem prostředí vzácná, protože města hodně svítí, tak jsme chtěli mít takovou ložnici, kde děti opravdu tuto tmu zažijí. Tma je důležitá pro tvorbu melatoninu, spánkového hormonu, a proto vlastně v naší ložnici nemáme ani okno, takže tam vlastně neruší děti žádný takový světelný smog... Zajištěn je samozřejmě přívod čerstvého vzduchu, máme dostatek oken, je to malý prostor, takže nehrozí, že by to tam děti vydýchaly, navíc je to slaměno hliněný domeček, je tam rákosová střecha, takže ta prodyšnost tam je.“* Výměna lůžkovin by dle vyhlášky č. 410/2005 Sb. měla probíhat každé tři týdny. Rodiče dětí v klasických školkách vyměňují povlečení jednou za tři týdny až měsíc a pyžamo jednou za týden, nebo dle potřeby, což odpovídá požadavkům. Z odpovědí lesních školek vyplývá, že spací pytle a pyžama jsou vyměňovány dle potřeby, žádný konkrétní časový úsek nezmínily.

Vybavení hygienického zařízení v MŠ reguluje vyhláška č. 410/2005 Sb. Klasické školky počty toalet, umyvadel a sprch tyto požadavky splňují. Lesní školky ale nemají legislativní podklad, kterým by se v tomto případě měly řídit. Vošahlíková (2012) sice ve své publikaci uvádí možnost řídit se podle vyhlášky č. 106/2001 Sb., ale vzhledem ke stáří této publikace není tato informace aktuální. Lesní školky většinou legislativně nepodložených problémů řeší s příslušnou KHS konzultací. V našem případě obě lesní školky mají zřízeny toalety kompostovací v počtu dvou sedadel pro děti. Mytí rukou zde probíhá v blízkosti toalet, v zařízení L1 ve venkovní umývárně a zařízení L2 má pro odtok vody přizpůsobený žlab. Sprchy jsou řešeny mobilní variantou.

Zajímavé je zjištění týkající se osoušení rukou. Zatímco děti v lesních školkách si svoje ručníky nosí v batohu a v zázemí mají, nebo plánují vybudovat, místo s věšáky vyhovující parametrům, klasické školky se vyjadřovaly negativně k požadavkům legislativy o oddělení dětských ručníků. Dle vyhlášky č. 410/2005 Sb. se zavěšené ručníky nesmí navzájem dotýkat. Zařízení K3 toto vyřešilo instalací zásobníků pro jednorázové papírové ručníky. Zařízení K2 si ale na toto nařízení stěžuje: *„Hygienu na jaře chtěla, abychom si vyrobili takový ty budníčky, aby se ručníky nedotýkaly, tak to stálo školku hodně peněz, aby všude zařídila, aby se ručníky nedotýkaly. Což teda myslím, že je trošku i nesmysl, když děti si hrají spolu, tak vlastně se všude vyžaduje, aby spolu komunikovaly, třeba se drží za ruce, hrají si se stejnou stavebnicí a pak se nesměly dotýkat ručníky.“*

Návaznost hygienického zařízení na šatnu a denní místnost je ukotvena opět ve vyhlášce č. 410/2005 Sb. Dvě klasické školky tento parametr splňují, ale klasická školka K3 díky staršímu typu budovy, uspořádání místností a více poschodí nemůže toto propojení zajistit. V případě LMŠ ukládá § 9 vyhlášky č. 410/2005 Sb., respektive vyhláška o LMŠ č. 465/2016 Sb., že hygienické zařízení musí být v bezprostřední blízkosti zázemí. Lesní školka L1 sice v odpovědi uvedla, že hygienické zařízení na zázemí nenavazuje, při návštěvě školky jsem ale viděla, že zařízení je hned vedle zázemí. Stejně tak má návaznost řešenou i lesní školka L2.

Každé předškolní zařízení musí mít zajištěn přívod pitné vody. Nařizuje tak vyhláška č. 410/2005 Sb. Všechny klasické školky jsou napojeny na vodovodní řad města Plzně. Lesní školky z tohoto řadu vodu také čerpají, musí ji ale dovážet. Zatímco pro teplou vodu mají klasické školky zřízeny směšovací baterie, lesní školky musí vodu ohřívat. Lesní školka L2 navíc zmínila, že jako ekologická školka vodou šetří: *„Jak už jsem zmínila, v naší školce denně spotřebujeme pouze padesát litrů vody na třináct dětí a dva dospělé pedagogy, což je velice málo, s tou vodou je velice šetrně nakládáno.“* Tento výrok není v rozporu s legislativou. Vyhláška č. 410/2005 Sb. udává, že na jedno dítě musí být ve školce zajištěno minimálně šedesát litrů vody na den. § 9 té samé vyhlášky stanovuje, že LMŠ musí zajistit dostatek pitné vody k pití, osobní hygieně a pro potřeby první pomoci, k čemuž dle LMŠ dochází a vodou se zároveň neplýtvá.

V poslední části se budeme věnovat možným rozdílům ve vzdělávací činnosti.

Vnitřní prostory denních místností a zázemí obou zařízení jsou vybaveny velmi podobně. Standardem je nábytek velikostně odpovídající stáří dětí, hračky v otevřených policích, stavebnice nebo společenské hry. Velký rozdíl mezi klasickými MŠ a LMŠ je

ale v zařazení elektronických médií do vzdělávacích činností. Všechny klasické školky měly na rozdíl od LMŠ nějakou elektroniku, kterou využívají v denním programu, ve své denní místnosti. S elektronickými přístroji se ale děti dostatečně, někdy až přes míru, setkávají i doma a ve svém volném čase a není proto důvod jim toto umožňovat i v předškolních zařízeních. Daniš (2016) navíc tvrdí, že děti jsou na elektronice stále více závislé, a čím jsou starší, tím roste i čas strávený s nějakou elektronikou. Zázemí lesních školek bylo vybaveno spíše přírodními materiály a vlastnoručními výrobky z nich.

Mezi pedagogy těchto dvou typů zařízení je největší rozdíl v tom, že LMŠ mají ve svém kolektivu trvale zařazený mužské průvodce. Splňují tak nepsané pravidlo LMŠ o vyrovnanosti pohlaví v dohlížejícím souboru pedagogů (Michek et al., 2015). Klasické školky zkušenosti s mužskými pedagogy či asistenty sice mají, ale v době mé návštěvy byl pedagogický kolektiv tvořen jen ženami. Počet pedagogů odpovídal velikosti školky a počtu dětí. Co se týče vzdělání, tak v klasických školkách jsem se často setkávala se středoškolským vzděláním. Naopak průvodci či pedagogové v LMŠ byli většinou vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří si navíc dodělávali různé kvalifikace. V obou zařízeních ale pracují pedagogicky vzdělaní lidé, mnohdy ale i v jiném směru, než v předškolní pedagogice.

Rozdílem mezi klasickými MŠ a LMŠ je také počet dětí. Zatímco klasické školky mají několik tříd dle věkových kategorií a jsou tak schopny pojmout až stovky dětí, lesní školky jsou spíše rodinnou záležitostí, kde je v našem případě třináct či patnáct dětí zařazeno do jednoho společného kolektivu. Toto je ale v rozporu s vyhláškou č. 14/2005 Sb., která jako minimální počet dětí ve třídě LMŠ uvádí právě patnáct. V případě lesních školek mají děti navíc individuální docházkové plány, takže ačkoli lesní školka L1 má dětí zapsaných dvacet tři, denně se s docházkou vejde do jejich limitu patnácti dětí. Věková hranice dětí se v případě klasických školek pohybuje od dvou a půl do sedmi let, v případě LMŠ od tří do šesti až sedmi let. Lesní školka L1 nemá problém přijmout i dítě mladší tří let, jedná se ale jen o výjimečné, individuálně domluvené situace.

Mezi nejoblíbenější formy her, které děti samy vyhledávají, je volná hra, hry rozvíjející představivost a samovolný pohyb, jako jsou hry s míčem, či možnost jízdy na koloběžkách v zařízení K2. Z výzkumu vyplývá, že děti rozhodně dávají přednost přírodním materiálům, nebo dokonce samotným přírodním prvkům. Toto koresponduje s tvrzením Kořátkové (2008), dle které právě přírodniny zajímají dítě v předškolním věku nejvíce. Naprosto souhlasím s tvrzením probandky ze zařízení L1: „*Takže nejčastěji je tady k vidění děti, kteří si nosí vodu a tamhle si dělají různé kaskády, nebo si pouští kuličky*

nebo kaštiny, a samozřejmě klacky, to je taky velká věc, protože klacek může být cokoliv.“ Představivost předškolních dětí je opravdu nekonečná a i jen obyčejný „klacek“ dokáže děti zabavit na hodiny. V jejich vlastním světě se právě díky fantazii s obyčejným „klackem“ odehrávají ta největší dobrodružství. S tímto se ztotožňují i Bento a Dias (2017), kteří ve svém výzkumu popsali vliv přírodních materiálů na dětskou představivost, potřeby a zájem o životní prostředí.

Z pozorování vyplynulo, že většina zařízení má vlastní zahradu, pouze lesní školka L1 má k dispozici les. I přes tuto odlišnost se ale na každém venkovním prostoru objevují herní sestavy, pískoviště, či záhonky na pěstování bylinek a zeleniny. LMS mají ve venkovních prostorech navíc zařazeny i alternativní prvky, jako jsou hmyzí hotely, nebo vlastní venkovní divadlo. Oceňuji i zařazení dětských dílen a možnost pro děti podílet se na zahradnických pracích. Děti se tak naučí ovládat různé nástroje.

Povrch většiny venkovních prostor byl převážně travnatý a nerovný. Velkou a jedinou výjimkou je zahrada zařízení K3, jejíž zahrada je spíše jen vybetonovaná plocha s hracími prvky ve vnitrobloku, s absencí jakékoli zeleně. V jejich případě ale s plánovanou rekonstrukcí snad dojde ke zlepšení.

Výzkum přinesl i očekávaný výsledek v době, kterou děti denně tráví venku. Zatímco v klasických školkách tato doba nepřekročí dvě a půl hodiny, v LMS tato doba sahá až k šesti a půl hodinám denně. Oba typy zařízení sice plní vyhlášku č. 410/2005 Sb., ale i tak může být tato doba v případě klasických školek nedostatečná. Daniš (2016) konstatuje, že v dnešní době některé děti tráví venku třeba jen dvacet pět minut denně, což je extrémně málo. Děti by měly trávit venku více času, protože toto prostředí jim přináší další podněty ke hře, která dopomáhá fyziologickému vývoji (Acar, 2014). Dle Daniše (2016) by navíc vnější prostředí mohlo dopomáhat k lepším studijním výsledkům. Ve výsledku ale odlišnost vzdělávání v klasických MŠ a LMS nemá významný vliv na výsledky na základní škole, děti jsou připraveny dobře a dosahují podobných známek (Michek et al., 2015).

Výše uvedený výzkum přinesl následující odpovědi na mé výzkumné otázky.

Výzkumná otázka č. 1: Má typ mateřské školy vliv na zdraví a nemocnost dětí?

V nemocnosti a typu onemocnění nebyly zaznamenány téměř žádné rozdíly, pouze v subjektivní odpovědi jedné probandky ve prospěch LMS. Oba typy zařízení navíc přijímají pouze očkované děti. LMS mohou být ve výhodě díky přítomnosti osobní

lékárničky u každého pedagoga. Co se týče charakteru a množství úrazů, také nebyly zjištěny rozdíly. I pokud by typ zařízení měl mít vliv na zdraví dětí, tak v případě LMŠ, kdy děti kombinují více zařízení, by toto zjištění nebylo relevantní.

Výzkumná otázka č. 2: Jaká jsou zde hygienická rizika stravování?

V oblasti stravování je u lesních školek hlavním problémem nemožnost dodržování legislativních nařízení pro LMŠ, která má svá specifika. V jejich případě je pak velmi problematické sledovat nutriční složení stravy a spotřební koš, ať už kvůli svačinám z domova nebo dovozu obědů z jídelen, které primárně nevaří pro konzumenty předškolního věku. Zde je pak riziko, že strava nebude vyvážená a pestrá, ale naopak bude například jednostranná a alternativní. LMŠ by stejně jako klasické MŠ měly pro děti zajistit školní stravování v podobě dvou svačin a oběda, což v současné době není plněno. Také problematika skladování není dořešena, hlavně co se týče svačin, které si děti mnohdy nechávají v batohu. V tomto případě není dodržena přijatelná teplota pro skladování svačin a může následně dojít k alimentárnímu onemocnění při nedodržení chladicího řetězce. Tomu se dá ale předcházet tím, že dopolední svačina je konzumována nejdéle hodinu po příchodu do školky, jako je tomu ve školách, a odpolední svačina je vozena přímo do zázemí v době jejího vydávání. Pitný režim je v obou typech zařízení v pořádku.

Výzkumná otázka č. 3: Odráží se odlišné hygienické podmínky na provozu mateřských škol?

Prostorové limity obou školek nelze díky charakteru jednotlivých typů zařízení porovnat. Zatímco v případě klasických MŠ využívají k vzdělávacím činnostem denní místnost, v LMŠ mají k dispozici rozlehlé venkovní prostory. LMŠ se musí přizpůsobit tomu, že každé dítě má svůj batoh s osobními věcmi, je zde tedy nutný jistý individuální přístup. V LMŠ probíhají veškeré hygienické potřeby venku, což může být pro děti jistým zdrojem diskomfortu v zimním mrazivém počasí. Provoz se proto musí přizpůsobit tomu, že hygienické zařízení nenavazuje na teplé zázemí a jeho vybavení je velmi alternativní. Také dodávku vody musí LMŠ řešit každý den. Musí přivést dostatek pitné vody z vodovodního řádu a následně ji ohřát.

Výzkumná otázka č. 4: Jaké jsou rozdíly ve vzdělávací činnosti?

Dle odpovědí mají děti v obou typech zařízení zájem o přírodní materiály. V klasických školkách jim je ale umožněn přístup i k elektronickým médiím, kterým dají děti v dnešní pokrokové době logicky větší přednost. LMŠ jsou založeny spíše tradičně, učí děti zacházet s nástroji a různými materiály, které navíc podporují rozvoj představivosti. Také čas trávený venku je v případě LMŠ nesrovnatelný s klasickými MŠ, je až třikrát vyšší. Zařazení mužského prvku do výchovy dětí v LMŠ hraje též významnou roli.

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývala rozdílnými hygienickými parametry mezi klasickými mateřskými školami a lesními mateřskými školami. Cílem bylo porovnat hygienické požadavky na prostory, provoz, podmínky a stravování a porovnání nemocnosti dětí v lesních mateřských školách a klasických mateřských školách v Plzeňském kraji. Pro výzkum byla zvolena kvalitativní metoda a data byla získána pomocí rozhovorů se zástupci školek a pozorováním v jednotlivých předškolních zařízeních.

Na začátku výzkumu byly položeny 4 výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1: Má typ mateřské školy vliv na zdraví a nemocnost dětí?

Ne, vliv na aktuální zdravotní stav dítěte typ zařízení nemá, ale rozdíl by mohl nastat při zranění, a to ve prospěch LMS. Nemocnost se nepodařilo objektivně prokázat.

Výzkumná otázka č. 2: Jaká jsou zde hygienická rizika stravování?

Největším rizikem ve stravování v provozu LMS je nevyřešená legislativní podpora. Sledování spotřebního koše a nutričního složení je problematické, je zde riziko nevyváženosti stravy a ke skladování potravin také nedochází dle předpisů, hrozí zde riziko alimentárního onemocnění. LMS by navíc měla dítěti zajistit plnohodnotné stravování, což v případě lesních klubů splňováno být nemusí, ale v okamžiku vstupu do školského rejstříku ano.

Výzkumná otázka č. 3: Odráží se odlišné hygienické podmínky na provozu mateřských škol?

Ano, hlavně v prostorových možnostech obou typů zařízení, v zajištění hygienických potřeb a hygienického zařízení a v přívodu vody.

Výzkumná otázka č. 4: Jaké jsou rozdíly ve vzdělávací činnosti?

LMS dávají přednost přirozenému rozvoji dítěte pomocí možností vytváření her rozvíjejících představivost. K tomu je využíváno surových přírodních materiálů. Také poměr mužů a žen a čas trávený venku se ukázal jako rozdíl, kdy LMS mezi pedagogy mají muže a děti tráví denně až třikrát více času venku.

Práce poslouží jako ucelený přehled legislativních předpisů a dalších požadavků na problematiku LMŠ. Byl kladen velký důraz na zvýraznění rozdílů mezi klasickou MŠ a LMŠ. Vzhledem k těmto rozdílům proto nelze na obě předškolní zařízení nahlížet stejným pohledem. V případě LMŠ nepostačí národní a evropská legislativa a je potřeba kvůli velkým hygienickým a provozním rozdílům vytvořit předpisy individuálně pro tento typ mateřských škol. Usnadnilo by to nejen zakládání a provoz LMŠ, ale i provádění SZD ze strany OOVZ a komunikaci těchto orgánů s lesními školkami. Jakmile se v této problematice nastolí jasná a realizovatelná pravidla, předejde se potencionálně nebezpečným nedostatkům, která mohou v provozu LMŠ nastat. Tímto stoupne i důvěra rodičů v tento alternativní směr předškolního vzdělávání, který vzešel z iniciativy rodičů.

Ze získaných informací byl vytvořen leták, který upozorňuje na základní rozdíly mezi klasickými MŠ a LMŠ. K nalezení je v Příloze č. 9. Tento leták slouží hlavně rodičům k podání ucelených informací o alternativní možnosti vzdělávání jejich dětí. Leták bude sloužit i k získání většího povědomí o lesních školkách například v kolektivu pedagogů klasických MŠ.

Seznam literatury

- 1) ACAR, H., 2014. Learning Environments for Children in Outdoor Spaces [online]. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 141, 846-53 [cit. 2018-01-29]. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.05.147. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281403571X>
- 2) Asociace lesních mateřských škol, 2010, [online]. [cit. 2018-01-13] Dostupné z: <http://www.lesnims.cz/>
- 3) AZLINA, W., ZULKIFLEE, A. S., 2012. A Pilot Study: The Impact of Outdoor Play Spaces on Kindergarten Children [online]. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 38, 275 – 83 [cit. 2018-01-29]. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.03.349. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812008282>
- 4) BAŠKOVÁ, M. et al., 2009. *Výchova k zdraví*. Martin: Osveta. 226 s. ISBN 978-80-8063-320-2.
- 5) BENTO, G., DIAS, G., 2017. The Importance of Outdoor Play for Young Children's Healthy Development [online]. *Porto Biomedical Journal* 2 (5), 157 – 60 [cit. 2018-01-29]. doi: 10.1016/j.pbj.2017.03.003. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444866416301234?via%3Dihub>
- 6) ČELEDOVÁ, L., ČEVELA, R., 2010. *Výchova ke zdraví: vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing. 126 s. ISBN 978-80-247-3213-8.
- 7) DANIŠ, P., 2016. *Děti venku v přírodě: ohrožený druh?* Praha: Ministerstvo životního prostředí. 73 s. ISBN 978-80-7212-610-1.
- 8) GILLERNOVÁ, I., MERTIN, V., 2010. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. vydání. Praha: Portál. 248 s. ISBN 978-80-7367-627-8.
- 9) GRÜNDLER, E. C., SCHAFĚR, N., 2010. *Dětská hřiště a zahrady v přírodním stylu – význam, plánování, realizace*. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 85 s. ISBN 978-80-7212-523-4.

- 10) HEDERER, J., 1994. *Životní prostředí a výchova*. Praha: Portál. 51 s. ISBN 80-85282-88-7.
- 11) JANČAŘÍKOVÁ, K., 2013. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání: Venkovní prostředí* [online]. Praha: Metodický portál [cit. 2018-01-29]. Dostupné z:
<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/17731/ENVIRONMENTALNI-CINNOSTI-V-PREDSKOLNIM-VZDELAVANI-VENKOVNI-PROSTREDI.html/>
- 12) KOMENSKÝ, J. A., 1964. *Informatorium školy mateřské*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 52 s. OCLC (OCoLC)42099730. čČNB cnb000478382.
- 13) KOŤÁTKOVÁ, S., 2008. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing. 200 s. ISBN 978-80-247-1568-1.
- 14) MICHEK, S. et al., 2015. Advantages and Disadvantages of Forest Kindergarten in Czech Republic [online]. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 171, 738-44 [cit. 2018-01-30]. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.01.186. Dostupné z:
https://ac.els-cdn.com/S1877042815002165/1-s2.0-S1877042815002165-main.pdf?_tid=ac4ef2d4-05d5-11e8-829e-00000aacb35f&acdnat=1517327779_3bf6d5e28d2b8fc3ff9c97e6cec168e3
- 15) MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2018. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. [cit. 2018-02-28]. Praha: MŠMT ČR. 50 s. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>
- 16) Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 o hygieně potravin. [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32004R0852>
- 17) MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR, 2015. *Nutriční doporučení Ministerstva zdravotnictví ČR ke Spotřebnímu koši – metodický návod k hodnocení jídelniček školních jídelen* [online]. [cit. 2018-02-28]. Praha: MZ ČR. 31 s. Dostupné z:
http://www.msmt.cz/uploads/skolni_stravovani/Nutricni_doporuceni_MZ_ke_spotrebnimu_kosi.pdf

- 18) MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR, 2017. *Stanovisko Ministerstva zdravotnictví ČR k způsobu zajištění stravování v lesní mateřské škole*. Praha: MZ ČR.
- 19) OPRAVILOVÁ, E., 2016. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada Publishing. 224 s. ISBN 978-80-247-5107-8.
- 20) *Počet dětí v mateřských školách v České republice, 2016* [online]. Český statistický úřad [cit. 2018-01-26]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_skolky
- 21) PODSTATOVÁ, H., 2009. *Základy epidemiologie a hygieny*. Praha: Galén. 158 s. ISBN 978-80-7262-597-0.
- 22) PROVAZNÍK, K., KOMÁREK, L., 2004. *Manuál prevence v lékařské praxi. Díl I. – IX., souborné vydání*. Praha: Fortuna. 733 s. ISBN 80-7168-942-4.
- 23) ŠLÉGL, J., 2012. *Dějiny výchovy dětí předškolního věku*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. 134 s. ISBN 978-80-7414-592-6.
- 24) ŠULOVÁ, L., 2010. Repetitorium vybraných poznatků vývojové psychologie. In: GILLERNOVÁ, I., MERTIN, V. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. vydání. Praha: Portál, s. 13-21. ISBN 978-80-7367-627-8.
- 25) ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 26) VELEMÍNSKÝ, M. et al., 2005. *Vybrané kapitoly z pediatrie*. 5. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 136 s. ISBN 80-7040-813-8.
- 27) VOŠAHLÍKOVÁ, T., 2009. *Lesní mateřská škola – kořeny* [online]. Praha: Metodický portál [cit. 2018-01-29]. ISSN 1802-4785. Dostupné z:
<https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/3261/LESNI-MATERSKA-SKOLA---KORENY.html/>

- 28) VOŠAHLÍKOVÁ, T. et al., 2012. *Ekoškolky a lesní mateřské školy: Praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo životního prostředí. 92 s. ISBN 978-80-7212-537-1.
- 29) Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání. [online]. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-14>
- 30) Vyhláška č. 64/2005 Sb. o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů. [online]. [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-64>
- 31) Vyhláška č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. [online]. [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106>
- 32) Vyhláška č. 107/2005 Sb. o školním stravování. [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-107>
- 33) Vyhláška č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných. [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-137>
- 34) Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. [online]. [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-410>
- 35) Vyhláška č. 465/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb. [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-465>
- 36) WATTCHOV, B., BROWN, M., 2011. *A Pedagogy of Place: Outdoor Education for a Changing World*. Clayton: Monash University Publishing. 244 s. ISBN 978-098-065-124-9.
- 37) WEISSHAAR, E. et al., 2006. Epidemiology of Tick Bites and Borreliosis in Children Attending Kindergarten or So-Called „Forest Kindergarten“ in

Southwest Germany [online]. *Journal of Investigative Dermatology* 126, 584-90 [cit. 2018-01-30]. doi: 10.1038/sj.jid.5700160. Dostupné z: [http://www.jidonline.org/article/S0022-202X\(15\)32810-4/fulltext](http://www.jidonline.org/article/S0022-202X(15)32810-4/fulltext)

- 38) Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví. [online]. [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258>
- 39) Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Předpřipravené otázky k polostrukturovanému rozhovoru

Příloha č. 2 – Přepis rozhovoru K2 s kódováním

Příloha č. 3 – Podklad pro pozorování

Příloha č. 4 – Vyplněný podklad pro pozorování

Příloha č. 5 – Příklad jídelníčku

Příloha č. 6 – Výchozí tabulka k hodnocení jídelníčků

Příloha č. 7 – Příklad tabulky se zhodnoceným obědovým jídelníčkem

Příloha č. 8 – Příklad písemného souhlasu ředitele s pozorováním a pořízením fotografií v jejich MŠ

Příloha č. 9 – Leták

Přílohy

Příloha č. 1 - Předpřipravené otázky k polostrukturovanému rozhovoru

Má typ mateřské školy vliv na zdraví a nemocnost dětí?

Přijímáte děti i bez platného očkování, nebo na to neberete ohledy?

Zdají se vám děti ve školce spokojené?

Vedete si docházku dětí do školky?

Kde máte lékárníčku a jak je vybavená?

Kolik úrazů ročně zhruba řešíte?

Jaký typ úrazů nejčastěji řešíte?

Kontrolujete ráno zdravotní stav dětí (tzv. ranní filtr)?

Jak často jsou děti nemocné?

Jaký typ nemoci se vyskytuje nejčastěji?

Jak dlouho průměrně trvá onemocnění u dítěte?

Bývají děti po návratu do zařízení doléčené?

Jaký máte postup při výskytu nakažlivého onemocnění mezi dětmi v prostředí školky?

Máte v dětském kolektivu nějaké dítě se zdravotním postižením nebo jinou indispozicí?

Jaká jsou zde hygienická rizika stravování?

Jak zajišťujete stravu pro děti?

Zajišťují nějakou stravu pro děti rodiče?

Jak často děti jí?

Dodržujete spotřební koš?

Sledujete nutriční složení stravy, aby odpovídalo nutričnímu doporučení?

Kde jsou suroviny, potraviny, hotové jídlo nebo svačinky skladovány?

Kde myjete nádobí?

Kde děti stravu konzumují?

Chutná dětem konzumovaná strava?

Jak dodržujete pitný režim?

Co děti nejčastěji pijí?

Jak dodržujete pitný režim venku?

Odráží se odlišné hygienické podmínky na provozu mateřských škol?

Jaká je vybavenost denní místnosti/zázemí?

Jak velký je prostor pro jedno dítě?

Kam si děti ukládají své osobní věci?

Spí děti ve školce? Jaká část jich této možnosti využívá?

Kde děti spí?

Jak se skladuje, vyměňuje a pere ložní prádlo?

Jak máte vybavené hygienické zařízení (toaletní papír, mýdlo, prostředek na hygienické osušení rukou)?

Kolik máte záchodů, umyvadel, sprch?

Navazuje hygienické zařízení na denní místnost a šatnu?

Máte směšovací baterii na vodu?

Jaký je zdroj vody?

Jak je zajištěno osvětlení?

Jak je zajištěno větrání?

Jak je prováděn úklid?

Jak máte vybaveny venkovní prostory?

Jaké jsou rozdíly ve vzdělávací činnosti?

Jaký máte vzdělávací program?

Jak dlouhou dobu denně mu věnujete?

Kolik zde máte dětí a pedagogů?

Jaké je věkové rozmezí dětí?

Jaké vzdělání mají vaši pedagogové?

Jaký je poměr mezi ženami a muži v pedagogickém personálu?

Kolik hodin denně tráví děti venku?

Jaká je náplň času tráveného venku?

Podnikáte s dětmi nějaké výlety?

Věnujete se dětem spíše individuálně, nebo skupinově?

Jak si děti nejčastěji hrají?

Příloha č. 2 – Přepis rozhovoru K2 s kódováním

1) Má typ mateřské školy vliv na zdraví a nemocnost dětí?

1. **Přijímáte děti i bez platného očkování, nebo na to neberete ohledy?** *VYJÍMKA*
Musí mít platné očkování, akorát předškoláci jsou ze zákona, že nemusí mít celé očkování. Ale tady zatím jsme se nesetkali, že by neměli očkování. *očkování!*

2. **Zdají se vám děti ve školce spokojené?**
Zdají, jsou.

3. **Vedete si docházku dětí do školky?**
Ano. *DOCHÁZKA*

4. **Kde máte lékárničku a jak je vybavená?** *3x*
Tak máme úplně nové lékárničky, máme tři tady na našem zařízení, jednu na odloučeném. Tak, máme jednu u kuchyně, jednu v první třídě pro pavilon A, a druhou ve třetí třídě pro pavilon B. A vybaveny jsou úplně teď, no, kupovala jsem to asi v říjnu. Nově. *KONTROLUJÍ VYBAVENÍ!*

5. **Kolik úrazů ročně zhruba řešíte?**
Tak maximálně jeden. *1x/ROK*

6. **Jaký typ úrazů nejčastěji řešíte?** *UŠNÝ ÚRAZ*
Na Průhonu (pozn. odloučené pracoviště) si loni v květnu zlomil chlapec ruku. Běželi vlastně na zahradě no a dva se zamotali nějak do sebe, padl a měl zlomenou ruku.

7. **Kontrolujete ráno zdravotní stav dětí (tzv. ranní filtr)?**
Ano, paní učitelky vlastně u vstupu, když přicházejí rodiče s dětma, tak se vlastně dívají, v jakém stavu je dítě. Když se jim to trochu nezdá, tak se zeptají maminky, jestli je všechno v pořádku.

8. **Jak často jsou děti nemocné?**
Tak až je teďko chřipková epidemie, tak nám chodí kolem osmdesáti dětí denně, takže ze sta je to normální průměr. Zatím tak běžně jsou nemocní, dva tři chybí ze třídy. *BĚŽNÁ NEMOCNOST*

9. **Jaký typ nemoci se vyskytuje nejčastěji?**
Rýma, kašel. *ARO*

10. **Průjmová onemocnění taky?**
To je docela zřídka. To tady moc často nebývá. *PRŮJMOVÉ ONEM.*

11. **A třeba parazitární onemocnění, vši?**
Vši se vyskytují občas. *PARAZITÁRNÍ ONEM.*

12. **Jak dlouho průměrně trvá onemocnění u dítěte?**
Řekla bych týden, maximálně dva. *TÝDEN*

13. **Bývají děti po návratu do zařízení doléčené?**
Jak kdy. Bývají no. Někdy to záleží i jak si je dlouho teda nechají doma rodiče. Někdo se dokáže vyležet během víkendu, tak pochopitelně potom třeba ještě smrká. *DOLÉČENÍ!*

Obrázek č. 1 – Přepis rozhovoru s kódováním (1. strana)

14. **Jaký máte postup při výskytu nakažlivého onemocnění mezi dětmi v prostředí školky?**
Když zjistíte během dne...

100% 100%
Během dne... Tak je s rodiči domluveno, i ve školním řádě vlastně máme uvedeno, že zavoláme rodičům a oni si je přijedou vyzvednout. Většinou není problém a vážně přijedou. Třeba do hodiny jsou tady.

16. **Máte v dětském kolektivu nějaké dítě se zdravotním postižením nebo jinou indispozicí?**
V současnosti ne. POSTIŽENÍ

2) Jaká jsou zde hygienická rizika stravování?

16. **Jak zajišťujete stravu pro děti?**

Máme kuchyň, vaříme. Tady se vaří. I na odloučeném pracovišti je paní kuchařka, vaříme.

SKLADY KUCHYNĚ

17. **Zajišťují nějakou stravu pro děti rodiče?**

Ne. DOMÁCÍ STRAVA

18. **Jak často děti jí?** 3x

Ráno svačinka, v poledne oběd, odpolední svačina. Kdo je tady dýl, tak jí tady, nebo jí má s sebou. Vlastně každé tři hodiny je ze zákona, že jsou jídla.

19. **Dodržujete spotřební koš?**

Ano, to se pak můžete kouknout u paní hospodářky, dodržuje.

SPOTŘEBNÍ KOŠ

20. **Sledujete nutriční složení stravy, aby odpovídalo nutričnímu doporučení?**

No to dělá paní hospodářka vlastně všechno, takže sleduje. Měli jsme i v říjnu kontrolu a nějaký větší problém nebyl.

NUTRIČNÍ SLOŽENÍ

21. **Kde jsou suroviny, potraviny, hotové jídlo nebo svačinky skladovány?**

Tak v lednicích, anebo vlastně je tady na to úplně celá místnost, kde je sklad potravin.

SKLADOVÁNÍ - SKLAD

SKLADOVÁNÍ - LEDNICE
22. **Kde myjete nádobí?**

MYČKA Máme myčky. Na každý třídě je vlastně přípravná kuchyňka, tam jsou myčky na nádobí, když se dávají talířky, hrnečky, co vlastně potřebujete u těch dětí, a jinak zase tady je kuchyně, a tam jsou velký dřezy na mytí nádobí.

DŘEZY
23. **Kde děti stravu konzumují?**

No ve třídách, u stolečků. VE TŘÍDĚ

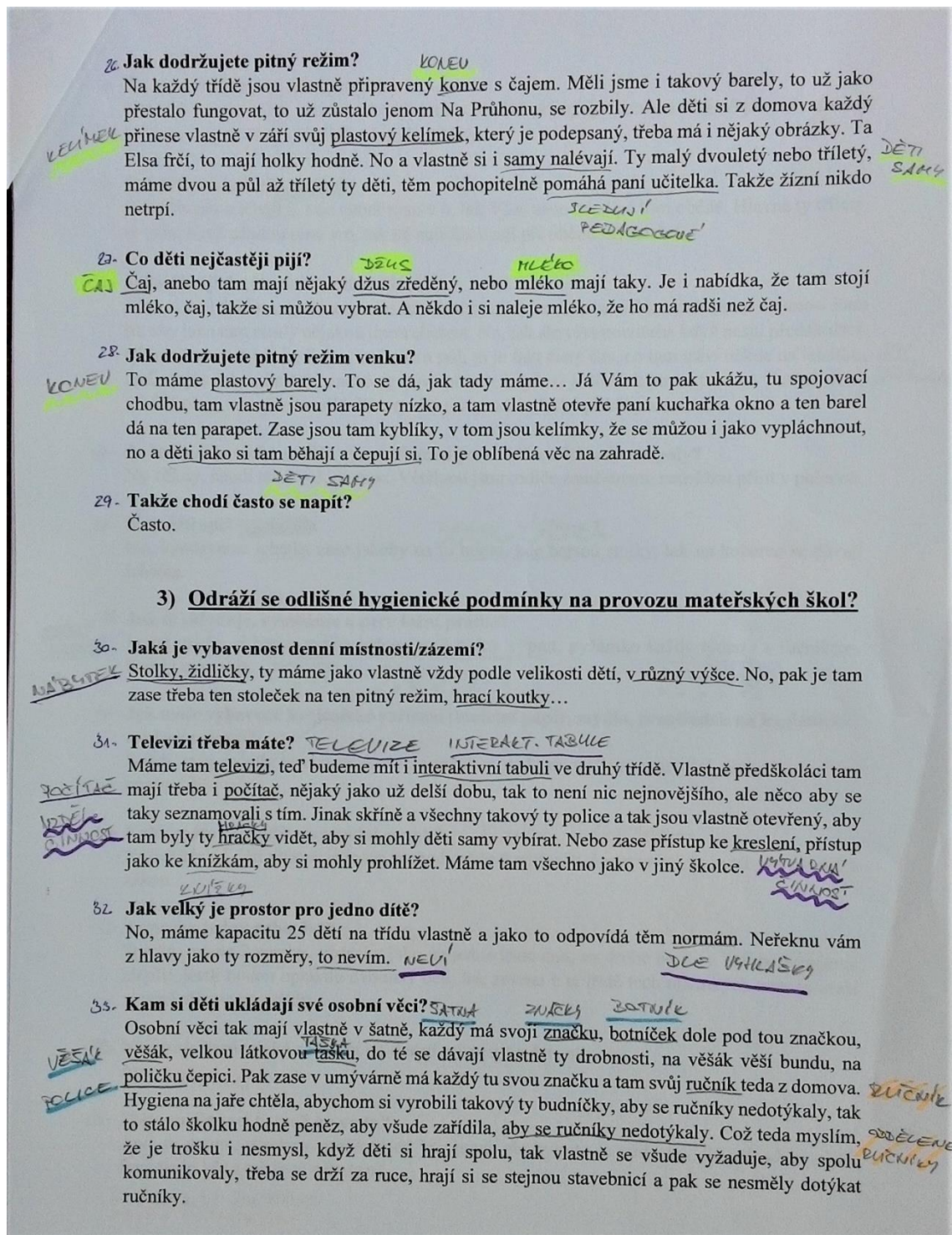
24. **Chutná dětem konzumovaná strava?**

Mám pocit, že ano.

25. **Nenechávají třeba nějaké jako... že by odmítaly?**

Moc zbytků nezůstává, chutná jim.

Obrázek č. 2 – Přepis rozhovoru s kódováním (2. strana)

Obrázek č. 3 – Přepis rozhovoru s kódováním (3. strana)

34. **To zase ukládají ty předpisy no.**

Ukládají to předpisy, jsou to takový normy, hodně přísný ty normy a vlastně jako si odporují s tím co se pak děje v té třídě v tom kolektivu.

35. **Spí děti ve školce?** LEHÁTKO

Odpočívají na lehátku, kdo chodí ráno v 6, tak Vám usne hned po tom obědě. Hlavně ty tříletý, ty teda, když přijdou ráno v 6, tak už nemůžou ani při obědu oči udržet.

36. **Jaká část jich této možnosti využívá?**

Jdou si na lehátko odpočinout vlastně všechny děti, protože nemáme zase jinou místnost kam jít, aby jako tam plnily nějakou jinou činnost. No, tak ale většinou třeba když nespí předškoláci, tak mají vlastně tak hodinku, hodinku a půl, to je fakt čistý čas, co tam tráví někde na lehátku, buď mají s sebou hračku, anebo se stává potom, když už je třeba k jaru a jsou už vlastně těsně před školou, tak už vstávají i dřív, anebo jim pouští nějaký příběhy v televizi.

37. **A, že by si je třeba rodiče vyzvedli hned po obědě a děti tady nespaly?**

No někdy, chodí tak 2 – 3, ne moc. Většinou jsou rodiče zaměstnaní, nemůžou přijít v poledne.

38. **Kde děti spí?** LEHÁTKO

No, vyndáváme lehátka zase jakoby na tu hernu, kde nejsou stolky, tak na koberec se dávají lehátka.

39. **Jak se skladuje, vyměňuje a pere ložní prádlo?**

Ložní prádlo si berou rodiče jednou za 3 týdny vyprat, pyžámko každý týden i s ručníkem. Každý má svoje.

40. **Jak máte vybavené hygienické zařízení (toaletní papír, mýdlo, prostředek na hygienické osušení rukou)?**

Každý svůj ručník, je tam dávkovač s mýdlem nad umyvadlem, normální záchody, toaletní papíry.

41. **Kolik máte záchodů, umyvadel, sprch?**

Na každých 5 dětí vlastně je jeden záchod, takže 5 záchodů, 5 umyvadel, to je taky hygienický zákon.

42. **A sprcha jedna nebo dvě?** 2x SPRCHA

Sprcha, máme 2 sprchy, vždycky jako na jedné třídě ano, na druhé ne. Což teď potřebujeme zlepšit, jestli budou opravdu dvouletý děti, tak zrovna v té třídě těch malinkých nám to musí vlastně zřizovatel zařídit.

43. **Navazuje hygienické zařízení na denní místnost a šatnu?**

Ano. NAVAZUJE

44. **Máte směšovací baterii na vodu?**

Ano, to máme, všechno opravený od léta nově, ale bylo to tu vždycky, ale pak už to nějak fungovalo hůř a tak je to opravený.

SMĚŠOVACÍ BATERIE

Obrázek č. 4 – Přepis rozhovoru s kódováním (4. strana)

45. **Jaký je zdroj vody?**

Městská vodárna. MĚSTSKÝ VODOVOD

46. **Jak je zajištěno osvětlení?**

Máme zářivky. ELEKTŘINA

47. **A denní světlo?**

Pochopitelně, všude okna. OKNA

48. **Takže žádné závěsy, žaluzie zatažený přes den...**

No žaluzie máme, to je asi klasika teď ve všech těch školkách. Na spaní se stáhnou žaluzie, nebo když svítí dětem slunce do očí. Jinak je to hodně prosklený všechno.

49. **Jak je zajištěno větrání?**

Těmi okny. OKNA

50. **Takže klimatizace, nic takového...**

Ne, tady je budova ze 70. let.

DENNÍ 51. **Jak je prováděn úklid?** UKLÍZEČKY

Na denní úklid máme paní uklízečky na 8 hodin a dvě na 4. Denně se vytírá, několikrát vlastně. Když v 8 přijdou děti, zavře se školka, většina teda přijde do 8 hodin, tak vlastně vytírá šatny, chodby až ven, potom po obědě vlastně vytírá zase ty denní místnosti, vlastně třídy všechny a zase chodby až ven. A jinak mezi tím vlastně luxuje koberce, utírá prach, co je zapotřebí. Okna se myjí 2x do roka, no, jinak běžný úklid.

ZAHRADE 52. **Jak máte vybaveny venkovní prostory?** PLEKOUŠTĚ

No na zahradách máme pískoviště, vždycky pro mladší děti, pro starší děti, a řadu takových těch herních prvků, dřevěný, tabuli na kreslení. HERNÍ SESTAVY

ZELENÝ 53. **Nějaké přírodní lesíky nebo křoví, kam by si děti mohly chodit hrát?**

Křoví, no máme tu takový buxusy už vyrostlý, to zasadili, to už musí být nejmíň 15 nebo 20 let, tak to už je takový zarostlejší, ale děti mezi tím teda rády běhají. Jinak tady máme vlastně vždycky takový to křoví kolem hradby, jestli jste si všimla, jak sem jdete. No, ono je to chvílema i nebezpečný, když to na jaře totiž jako seříznou, tak tam trčí ty větve, tak tam děti jako mezi to moc nesmí. Jinak to spíš mělo úkol, jak jsou ty silnice kolem dokola, tak aby to jako chránilo od toho prachu od aut a tak. Tak v tom spíš vidím já, že ty keře pomáhají. Jinak tu máme stromy docela vzrostlý už na zahradě, takže ta příroda tu je.

4) **Jaké jsou rozdíly ve vzdělávací činnosti?**

54. **Jaký máte vzdělávací program?**

Náš školní vzdělávací program, ten Vám můžu ukázat. „Svit“ na cestu sluníčko, provázej nás písničko“, to je naše logo, to bylo vlastně i na stránkách jestli jste koukala. Kdyžtak připravujeme nové stránky úplně.

Obrázek č. 5 – Přepis rozhovoru s kódováním (5. strana)

56. **A jak třeba dodržujete denně ten školní vzdělávací program?**

Určitě, máme 4 okruhy tady vlastně, a vlastně každá třída má vypracovaný třídní vzdělávací program a podle těch okruhů vlastně jsou rozděleny že, že jo září říjen je ten první „Na světě nejsi sám“, že se vlastně společně poznávají, že se přijde po těch prázdninách a je to vlastně takový individuální, každá třída si to udělá podle věku a podle složení těch dětí, že jo když už sem někdo chodí 3 roky, tak je jasný že se nebude zase poznávat, ale jako jdou nějak do hloubky, třeba už můžou začít i jako o tom slušným chování a tak. No potom vlastně uteče část roku, třeba 2 měsíce nebo 3, to zase je individuální, u těch malinkatých to může trvat i dýl a je další oddíl „Rozvesel nás písničko“, protože všichni tady vlastně umíme hrát na nějaký nástroj, většinou na piano, tak jsme taková trošku jako hudební školka, že hodně rytmizace, zpívání, tančení, prostě hlavně aby byla jako dobrá nálada, pozitivní naladění dětí. No, ono se tam pod to vlastně vejde ze všech oblastí všechno. Potom máte už jako v období Vánoc, to byly taky jako zase koledy, písničky, všechno možný. Pak od ledna „Zůstat zdravý bych si přál“, to je vlastně teď jako takový zdraví, téma zdraví a všechno vlastně o tom organismu, nebo i zase sporty do toho. To je zase třeba na 2 měsíce, na 3, jak se paní učitelky rozhodnou. No a potom máme vlastně to čtvrtý téma tady „Slunce vidí na svět lidí“, to už začíná na jaře, hlavně ať jsme potom hodně venku nebo jsou tam všelijaký výlety, rozloučení s předškolákama, těší už se na ty prázdniny. Plus zase teda vlastně to jaro, probouzení té přírody a tak. To máte podle věku jo, třeba u těch maličkých vlastně vychází to z těch ročních období, že jo, co vidí opravdu kolem sebe, zase ty veliký ty už mají jako takový složitější témata, třeba už i o Plzni nebo i jako o světě, že jo.

56. **Takže od toho se teda odvíjí víceméně ten každodenní program?**

Každodenní program... Vždycky jako všechny ty oblasti jsou v tom obsažený.

Každodenní péče

57. **Kolik zde máte dětí a pedagogů?**

100 DĚTÍ (137)

No tak na kmenovém pracovišti Nade Mží je kapacita 100 dětí, máme plno. Na Průhonu je kapacita 37 dětí, to je třída a půl, máme teďko v únoru už taky plno. Úplně jsme neměli letos od září plno, ale v průběhu toho roku se to doplnilo. No, pedagogů, na každou třídu vlastně 2 učitelé, těch už je tady, včetně mě, tak Nade Mží je 8 pedagogů a Na Průhonu jsou 3 pedagogové. 3 PEŠ - (M) 8 PEŠ - (M)

58. **Jaké je věkové rozmezí dětí? To máte teda podle těch... Do tříd rozřazený?**

No máme vlastně homogenní třídy, vlastně jako ty nejmladší jsou tak, že začínali 2 a půl letí, 3 roky, 3 a půl, tak rok jsou tam v rozmezí. No a vždycky podle věku je to teda ty homogenní třídy. Akorát teda naše třída, jak jsem zrovna já ve třetí třídě, tak máme zbytek předškoláků, to bylo 8, co se nevešlo do pětadvaceti do čtvrtý třídy, no a zbytek jako i ty mladší, ty k nim. Prostě podle věku je to.

59. **Jaké vzdělání mají vaši pedagogové?**

Střední pedagogickou školu, vlastně teď všichni.

SS UZJECANI JINÉ PEDAGOG - UZJECANI

60. **Jaký je poměr mezi ženami a muži v pedagogickém personálu?**

100% ženy. Měli jsme pana učitele do prosince, na rok tady byl.

BEZ MUŽŮ

MĚLI MUŽE

61. **Kolik hodin denně tráví děti venku?**

No 2 a půl hodiny většinou. 2,5 HOD. VENKU

Obrázek č. 6 – Přepis rozhovoru s kódováním (6. strana)

62. **Jaká je náplň času tráveného venku?**

Když je hezké počasí, tak vlastně využívají ty naše zahrady, ta je pěkná teda i tady, i Na Průhonu ta zahrada, a když jako to počasí zrovna nepřeje zůstat na zahradě, tak tady po okolí jsou pěkné vycházky. Tady kolem té Mže totiž je to moc hezký.

63. **Takže s dětmi podnikáte i výlety do přírody a do města třeba taky?**

To většinou ty starší. Jdeme se podívat, před Vánoci se byli podívat do kostela na betlém, na tom trhu, ale to jenom teda z dálky, tam je vždycky moc lidí, to se nedá jít se třídou. Nebo do muzea, jedou na koncert, tam má vždycky ZUŠka. Spíš teda využíváme tady jako v okolí.

64. **Věnujete se dětem spíše individuálně, nebo skupinově?**

Řekla bych, že je to půl na půl. Teď máme i školní asistentku, z těch šablon jsme pořídili, takže se individuální péče zvýšila tím pádem, protože opravdu zase, když máte pětadvacet dětí, těžko se věnovat vyloženě jednomu a ty druhý nechat jako volně.

65. **Jak si děti nejčastěji hrají?**

Volnou hrou. volná hra

66. **Co mají nejraději?**

Co mají nejraději? Já můžu posoudit takový ten věk kolem 5 roku, tak teďka mají nejradši takový velký kostky, máme kostky z polystyrenu, nebo z molitanu jsou. Zase nejlíp umělá hmota, ty se do sebe vkládají, to uvidíte, až to budeme procházet. Oni z toho umí stavět takový všelijaký domečky a tam se schovávají. Pak si tam zase z kuchyňky jako nosí i že jako tam vaří a jídlo jakoby. Pak mají rádi stavebnice, lego, cheva se to jmenuje, všelijaký ty kousky. Potom máme taky ty magnetický stavebnice, ty jsou taky pěkný. To je baví, jak se dá všelijaký tvary z toho postavit.

67. **A na zahradě vyhledávají co nejraději?**

Na zahradě koloběžky. Máme tady jízdu na koloběžce nebo kluci potom teda míč jo, takhle ty starší, ty už jako i hrají fotbal. Ale koloběžky vládnou, i ty nejmladší skupiny to mají rády. My tu vlastně máme takový asfaltový chodníky, tak to mají rádi.

Obrázek č. 7 – Přepis rozhovoru s kódováním (7. strana)

Příloha č. 3 – Podklad pro pozorování

Název školky:

Adresa školky:

Poskytovatel, provozovatel:

Provozní doba:

Školský rejstřík:

Ano

Ne

Zázemí:

Zahrada, venkovní prostory:

Zahrada

Les

Oplocený prostor

Neoplocený prostor

Povrch:

Terén:

Vybavení:

Poloha školky:

Centrum

Okraj města

Vybavení denní místnosti, hračky:

Jídelna, prostory ke konzumaci jídla:

Stravování:

Ostatní poznámky:

Příloha č. 4 – Vyplněný podklad pro pozorování

Pozorování L1

Název školky: *Dětská lesní školka Větvíčka*

Adresa školky: *Arboretum Sofronka, Plzeň - Bolevec*

Poskytovatel, provozovatel: *Občanské sdružení KoŠ*

Provozní doba: *8:00 – 16:00*

Školský rejstřík:

Ano

Ne

Zázemí: *Dřevěná jurta vytápěná kamínky na dřevo, ve stropu výklopný světlík.*

Zahrada, venkovní prostory:

Zahrada

Les

Oplocený prostor

Neoplocený prostor

Povrch: *Travnatý, mokřady mech, borůvčí, potok, rybníky.*

Terén: *Nerovný, spíše kopcovitý.*

Vybavení: *Lanové prolejšačky, zahrádka, mnoho míst k venkovnímu posezení, ohniště, pískoviště... Les.*

Poloha školky:

Centrum

Okraj města

V lese, asi 2 km od konečné zastávky MHD v Plzni, mimo civilizaci, vedle arboreta v chráněné oblasti zaměřené na lesní pedagogiku.

Vybavení denní místnosti, hračky: *„Hračky“ z přírodních materiálů (podněcují dětskou představivost), jiné nekupují, dřevěné společenské hry. Zázemí je celé dřevěné, kamínka k vytápění jsou oplocena... Klasické stolky s židličkami, uložení matrací a spacích pytlů.*

Jídlna, prostory ke konzumaci jídla: *Uvnitř, nebo po cestě do/ze školky, nebo ve venkovním posezení krytém plátěným stanem.*

Stravování: *Obědy – Vegetka, ve školce si je ohřívají. Svačiny každý svou dle zásad LMŠ.*

Ostatní poznámky: Odpad – bioodpad kompostují, zbytek si děti odnáší v batůžkách.

Pro uskladnění věcí slouží maringotka.

V areálu se nacházejí vzácné dřeviny, rostliny a divoká zvířata.

V těsné blízkosti leží dančí obora.

Biotop mokřadů.

Příloha č. 5 – Příklad jídelníčku

od 22.01.2018 do 26.01.2018

Pondělí 22.1.2018

- Přesnídáv.** Chléb šumava, pomazánka budapešťská, ovoce/zelenina, banánové mléko, čaj (obsahuje al. : 01, 06, 07)
- Oběd** Drožďová s bramborem (obsahuje al. : 01, 09)
- Oběd** Kovbojské fazole, grahamový rohlík (obsahuje al. : 01)
- Svačina** Chléb bistro, pomazánka vaječná, zelenina/ovoce, mléko, čaj (obsahuje al. : 01, 03, 06, 07, 10)

Úterý 23.1.2018

- Přesnídáv.** Jáhlková kaše, ananas, čaj (obsahuje al. : 01, 07)
- Oběd** Kulajda (obsahuje al. : 01, 03, 07, 09)
- Oběd** Sekaná, bramborová kaše, zeleninový salát (obsahuje al. : 03, 06, 07)
- Svačina** Chléb bistro, pomazánka z drůbežního masa, paprika, mléko, džus (obsahuje al. : 01, 06, 07, 10)

Středa 24.1.2018

- Přesnídáv.** Chléb žitán, pomazánka brokolicová, pomeranč, melta, čaj (obsahuje al. : 01, 03, 06, 07)
- Oběd** Slepíci vývar s rýží a hráškem (obsahuje al. : 09)
- Oběd** Segedínský guláš, kynutý knedlík (obsahuje al. : 01, 03, 07)
- Svačina** Chléb bistro, pomazánka z krabích tyčinek, kedluben, mléko, čaj (obsahuje al. : 01, 02, 04, 06, 07)

Čtvrtek 25.1.2018

- Přesnídáv.** Chléb šumava, pomazánka hermelínová, okurka, kakao, čaj (obsahuje al. : 01, 06, 07)
- Oběd** Rybí šči (obsahuje al. : 01, 04, 07, 09)
- Oběd** Krůtí maso ve sýrové omáčce, těstoviny (obsahuje al. : 01, 07)
- Svačina** Domácí bublanina s broskvemi, jablko, mléko, džus (obsahuje al. : 01, 03, 07)

Pátek 26.1.2018

- Přesnídáv.** Chléb bavorský, lázeňský krém, banán, horká čokoláda, čaj (obsahuje al. : 01, 06, 07)
- Oběd** Hrášková (obsahuje al. : 01, 07, 09)
- Oběd** Hovězí tokáň, rýže s kus kusem (obsahuje al. : 01)
- Svačina** Chléb bistro, pomazánka z červené čočky, kedluben, mléko, čaj (obsahuje al. : 01, 06, 07)

Obrázek č. 8 – Týdenní jídelníček zařízení K1

Příloha č. 6 – Výchozí tabulka k hodnocení jídelníčků

Tabulka č. 1 – Tabulka k hodnocení jídelníčků

Polévky	doporučená četnost	reálná četnost	hodnocení	
			✓	X
zeleninové 12x měsíčně	12x			
luštěninová min. 3x měsíčně, za 4x měsíčně 2 body	3x -4x			
zařazování obilných zavářek (jáhly, vločky, krupky, pohanka, bulgur, kuskus...) 4x měsíčně	4x			
kombinace polévek a hlavních jídel	většinou vhodná kombinace			
Hlavní jídla				
drůbež a králík (kuře, krůta, slepice, králík) 3x měsíčně	3x			
ryby 2x měsíčně; v případě 3x měsíčně 2 body	2x -3x			
vepřové maso max. 4x měsíčně	4x			
bezmasé nesladké jídlo 4x měsíčně (včetně luštěnin, pokud jsou nabídnuty bez masa)	4x			
nejsou zařazeny uzeniny	0x			
sladké jídlo max. 2x měsíčně	2x			
nápaditost pokrmů, regionální pokrmy	nápadité			
luštěniny 1x měsíčně; luštěniny 2x měsíčně 2body	1x-2x			
Přílohy				
obiloviny (těstoviny, rýže, kuskus apod....) 7x měsíčně	7x			
houskové knedlíky max. 2x měsíčně	2x			
Zelenina				
zelenina čerstvá min. 8x měsíčně	8x			

tepelně upravená zelenina min. 4x měsíčně	4x		
Nápoje			
denně nabídnut neslazený nemléčný	ano		
pokud je mléčný, výběr i z nemléčného	ano		

Hodnocení	
Počet bodů	Hodnocení
15 – 21	výborný jídelníček
11 – 14	velmi dobrý jídelníček
7 – 10	dobrý
4 – 6	nízká úroveň
3 body a méně	nevyhovující

Mateřské školy - Přesnídávky a svačiny	Doporučená četnost - měsíčně	Reálná četnost (ŠJ)	Hodnocení (ŠJ)
luštěninová nebo zeleninová pomazánka 4x měsíčně	4x		
rybí pomazánka min. 2x měsíčně	2x		
obilná kaše (z vloček, jáhel, kukuřičné krupice, rýže apod.) min. 2x měsíčně	2x		
zelenina nebo ovoce vždy jako součást svačiny	vždy		
Nabídka celozrnných, vícezrnných, speciálních, žitných druhů pečiva včetně chleba 8x měsíčně	8x		
Nezařazení uzeniny a paštiky	0x		
výsledek hodnocení			

Hodnocení	
Počet bodů	Hodnocení
5 – 6	výborný jídelníček
4	velmi dobrý jídelníček
3	dobrý
2	nízká úroveň
1 bod a méně	nevyhovující

Celkové hodnocení	
Počet bodů	Hodnocení
20 – 27	výborný jídelníček
15 – 19	velmi dobrý jídelníček
10 – 14	dobrý
6 - 9	nízká úroveň
5 bodů a méně	nevyhovující

Zdroj: Nutriční doporučení MZ ČR ke spotřebnímu koši (2015)

Příloha č. 7 – Příklad tabulky se zhodnoceným obědovým jídelníčkem

Tabulka č. 2 – Zhodnocený jídelníček s obědy (zařízení K2)

	hodnocení	jídelníček	
		četnost	hodnocení
Polévky			
převážně zeleninové 12x za měsíc	1	12	1
luštěninová min. 3x/měsíc, za 4x 2 body	1 nebo 2	6	2
zařazování obilných zavářek (jáhly, vločky, krupky, pohanka, bulgur, kuskus...) 4x za měsíc	1	3	0
kombinace polévek a hlavních jídel	1		1
Hlavní jídla			
Bílé druhy mas (kuře, krůta, slepice, králík) 3x měsíčně	1	6	1
ryby 2x/měsíc; v případě 3x/měsíc 2 body	1 nebo 2	3	2
vepřové maso max. 4x/měsíc	1	5	0
bezmasé jídlo 4x/měsíc (včetně luštěnin, pokud jsou nabídnuty bez masa)	1	2	0
nejsou zařazeny uzeniny	1	0	1
sladké jídlo max. 2x/měsíc	1	2	1
nápaditost pokrmů, regionální pokrmy	1		1
luštěniny 1x/měsíc; luštěniny 2x 2body	1 nebo 2	2	2
Přílohy			
obiloviny (těstoviny, rýže, kuskus apod...) 7xměsíc	1	9	0
houškové knedlíky max.2x/měsíc	1	1	1
Zelenina			
zelenina čerstvá min. 8x měsíc	1	2	0
tepelně upravená zelenina min. 4x měsíc	1	12	1
Nápoje			
denně výběr slazené/neslazené	1		1
pokud je mléčný/výběr i z nemléčného	1		1
výsledek hodnocení			16

Příloha č. 8 – Příklad písemného souhlasu ředitele s pozorováním a pořízením fotografií v jejich MŠ

Žádost o souhlas s pozorováním a pořízením fotografií

Žádám o souhlas s provedením pozorování ve Vaší mateřské škole. Informace získané pozorováním budou zpracovány do bakalářské práce s názvem „Hygienická problematika lesních mateřských škol v porovnání s klasickými mateřskými školami“.

Souhlasím / Nesouhlasím

Žádám o souhlas s pořízením fotografií prostředí Vaší mateřské školy a jejich následné použití pro výše zmíněnou bakalářskou práci.

Souhlasím / Nesouhlasím

Podpis a razítko

MATEŘSKÁ ŠKOLA,
Pízeň - Křimice, Vochovská 25,
příspěvková organizace
IČ: 737 39 391, tel.: 377 822 268

Obrázek č. 9 – Souhlas s pozorování a pořízením fotografií – zařízení K1

LESNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Alternativa předškolního vzdělávání, která s sebou ale nese jisté odlišnosti...

* * *

ZDRAVÍ

- Lesní školky, stejně jako klasické, přijímají pouze očkované děti.
- Lesní školky jsou pro svůj charakter lépe vybaveny lékárníčkami.
- Nemocnost ani množství úrazů se od klasických školek neliší.
 - Děti v lesních školkách tráví až 3x více času venku.

* * *

Podmínky stanovené legislativně v oblasti stravování lze těžko dodržet.

- Děti si z domova nosí vlastní svačiny. Je pak ale velmi obtížné sledovat pestrost a vyváženost stravy.
- Obědy jsou zajištěny formou cateringu z různých vhodných, ale i nevhodných jídelen.
- Děti si svoje svačiny nosí v batůžku. Není to ale vhodný způsob skladování.

* * *

STRAVOVÁNÍ

- Lesní školky mají mnohonásobně více prostoru.
- Nejsou zde klasické záchody, ale kompostovací.
- Veškeré hygienické potřeby probíhají venku, i v zimě.

* * *

PODMÍNKY

- Zázemí není napojeno na pitnou vodu, ta se proto musí dovážet a ohřívát.
 - Děti v lesních školkách spí ve spacích pytlích.

* * *

VZDĚLÁVÁNÍ

- V pedagogickém kolektivu je zastoupení mužů.
- Lesní školky hračky nekupují, ale dávají přednost přírodním materiálům.

Obrázek č. 10 – Výsledný informační leták

Seznam použitých zkratek

ARO – Akutní respirační onemocnění

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

HACCP – Systém analýzy rizika a stanovení kritických kontrolních bodů (Hazard Analysis and Critical Control Points)

KHS – Krajská hygienická stanice

LMŠ – Lesní mateřská škola

MŠ – Mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MZ – Ministerstvo zdravotnictví

OOVZ – Orgány ochrany veřejného zdraví

Pozn. - poznámka

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP PV – Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

SZD – Státní zdravotní dozor

Tzv. – takzvané